

**TURUN
YLIOPISTO**
Oikeustieteellinen
tiedekunta

Osakkeiden käyttöomaisuusluonteen arviointi elinkeinoverolain 6 b ja 12 §:n soveltamisen näkökulmasta

Tarkastelussa erityisesti julkisesti noteeraamattomien tytäryhtiöosakkeiden käyttöomaisuusluonteen tulkinta ja arviointi tulolähdejaon poistumista seuranneessa oikeustilassa

Yritysverotus
Tutkielma

Laatija:
Pihla Helminen

8.12.2025

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Tutkielma

Oppiaine: Yritysverotus

Tekijä(t): Pihla Helminen

Otsikko: Osakkeiden käyttöomaisuusluonteen arviointi elinkeinoverolain 6 b ja 12 §:n näkökulmasta: Tarkastelussa erityisesti julkisesti noteeraamattomien tytäryhtiöosakkeiden käyttöomaisuusluonteen tulkinta ja arviointi tulolähdejaon poistumista seuranneessa oikeustilassa

Ohjaaja: Jaakko Ossa

Sivumäärä: XII + 89

Päivämäärä: 8.12.2025

Avainsanat: käyttöomaisuus, osake, tytäryhtiö, luovutusvoiton verovapaus, tulolähdejaon poistuminen, kokonaisarviointi, vero-oikeus

Tässä tutkielmassa on käsitelty osakkeiden ja erityisesti julkisesti noteeraamattomien tytäryhtiöosakkeiden käyttöomaisuusluonteen arviointia elinkeinoverolain (EVL) 6 b ja 12 §:n soveltamisen näkökulmasta tulolähdejaon poistumista seuranneessa oikeustilassa. EVL 6 b §:ssä säädettyjen edellytysten täytyessä osakkeiden luovutuksesta syntyneet luovutusvoitot ovat luovuttajayhtiölle verovapaata elinkeinotoiminnan tuloa. Tutkielman aiheen näkökulmasta keskeisin verovapaussäännöksen soveltumisen edellytys on se, että luovutettava osake on EVL 12 §:ssä tarkoitettua käyttöomaisuutta. Vaikkei tulolähdejaon poistumisen myötä EVL 6 b ja 12 §:ää muutettu, on tulolähdejako uudistus kuitenkin vaikuttanut käyttöomaisuuden käsitteeseen korkeimman hallinto-oikeuden (KHO) muuttuneen oikeuskäytännön myötä. KHO on antanut keväällä 2024 kolme vuosikirjaratkaisua, joissa kaikissa on kyse siitä, kuuluvatko luovutuksen kohteena olevat osakkeet luovuttajayhtiön verotuksessa käyttöomaisuuteen vai muuhun omaisuuteen.

Tämä tutkielma on vero-oikeudellinen tutkielma, jossa tutkimusmetodinä on käytetty lainopillista eli oikeusdogmaattista tutkimusmetodia tutkielman aiheen kannalta relevantin voimassa olevan oikeuden systematisoimiseksi sekä tulkitsemiseksi. Tarkoituksena on tarkastella käyttöomaisuusosakkeiden luovutusten verokohtelua nimenomaisesti arvioimalla EVL 12 §:ssä tarkoitettua käyttöomaisuuden käsitettä osakkeen näkökulmasta vallitsevassa oikeustilassa. Tarkastelussa huomioidaan erityisesti tulolähdejaon poistuminen sekä sen myötä muuttunut KHO:n oikeuskäytäntö. Toisin sanoen tutkielmassa pyritään selvittämään ja systematisoimaan niitä seikkoja, joiden täytyessä osakkeen katsotaan kuuluvan luovuttajayhtiön käyttöomaisuuteen, minkä myötä luovutusvoitto voidaan käsitellä verovapaana elinkeinotoiminnan tulona. Vallitsevaa oikeustilaa on tutkielmassa käsitelty ja arvioitu myös oikeusvarmuuden ja verotuksen ennakoitavuuden näkökulmasta.

Tutkielma osoittaa, että vaikka osakkeen käyttöomaisuusluonteen tulkinnanvaraista sekä myös tapauskohtaista on KHO:n kevään 2024 ratkaisuihin hahmotettavissa sellaisia seikkoja, jotka puoltavat osakkeen käyttöomaisuusluonnetta ja jotka puhuvat käyttöomaisuusluonnetta vastaan. Tutkielmassa on kuitenkin myös osoitettu, että edellä mainitut seikat tulee hahmottaa ensisijaisesti esimerkkeinä, eivätkä ne siten ole tyhjentäviä. Lisäksi KHO:n kevään 2024 ratkaisuja tarkastelemalla tutkielmassa on katsottu, että se, kuuluko osake käyttöomaisuuteen ja kohdellaanko luovutusvoittoa verovapaana tulona, ratkeaa lähes aina vasta kokonaisarvioinnin perusteella. Tutkielmassa on myös todettu, että KHO:n kevään 2024 ratkaisujen myötä osakkeen käyttöomaisuusluonteen arviointi ja verovapaussäännöksen soveltuminen on tiukentunut erityisesti perhe- ja sukuomisteisten holdingyhtiöiden kohdalla. Tutkielmassa esitetyn perustella näyttää selvältä, että verovapaussäännökseen liittyvä problematiikka koskee tosiasiaa sitä, katsotaanko osake EVL 12 §:ssä tarkoitetuksi käyttöomaisuudeksi. Vaikka oikeustilan voidaan osittain katsoa selkeytyneen KHO:n linjanmuutoksen myötä, ei se kuitenkaan näytä olevan täysin selvää oikeusvarmuuden ja verokohtelun ennakoitavuuden näkökulmasta, kun huomioidaan kokonaisarvioinnin merkitys osakkeen käyttöomaisuusluonteen arvioinnissa. Tutkielmassa onkin todettu, että verokohtelun ennakoitavuuden näkökulmasta, verovelvollisen on edelleen kannattavaa hakea ennakkoratkaisua, kun ratkaistavana on, kuuluvatko luovutettavat osakkeet käyttöomaisuuteen.

Sisällys

Osakkeiden käyttöomaisuusluonteen arviointi elinkeinoverolain 6 b ja 12 §:n soveltamisen näkökulmasta	I
Lähteet.....	VI
Lyhenteet.....	XII
1 Johdanto.....	1
1.1 Tutkielman aihe ja merkitys.....	1
1.2 Tutkielman tarkoitus, tutkimuskysymykset ja rajaukset	4
1.2.1 Tutkielman tarkoitus ja tutkimuskysymykset	4
1.2.2 Tutkielman rajaukset.....	5
1.3 Tutkielman tutkimusmetodi.....	7
1.4 Oikeuslähdeoppi ja tutkielman lähteet	8
1.4.1 Oikeuslähdeoppi	8
1.4.2 Tutkielmassa käytetyt lähteet	9
1.5 Tutkielman rakenne.....	10
2 Käyttöomaisuusosakkeiden luovutusten sääntely	13
2.1 Käyttöomaisuusosakkeiden luovutusten verovapaussääntely ja verovapauden edellytykset – EVL 6 b §.....	13
2.2 Verovapauden subjektiedellytys	16
2.2.1 Yleisesti subjektiedellytyksestä	16
2.2.2 Tarkastelussa elinkeinotoiminnan käsite	16
2.2.3 Tarkastelussa pääomasijoitustoiminta.....	18
2.2.4 Pääomasijoitustoiminta oikeuskäytännön näkökulmasta	20
2.3 Verovapauden objektiiviset edellytykset.....	24
3 Tulolähdejaon poistuminen vuonna ja EVL:n omaisuuslajit – erityisesti käyttöomaisuus ja muu omaisuus	27
3.1 Tulolähdejako uudistus ja sen vaikutus sääntelyyn.....	27
3.1.1 Tulolähdejako ennen uudistusta.....	27
3.1.2 Tulolähdejako uudistus ja sen taustalla vaikuttavat syyt.....	28
3.2 Käyttöomaisuuden käsite lainsäädännön ja lain esitöiden viitekehyksessä – EVL 12 §.....	29
3.2.1 Käyttöomaisuuden käsite EVL 12 §:ssä.....	29

3.2.2	Käyttöomaisuusosakkeet.....	31
Muut omaisuuslajit EVL:ssä.....		35
3.2.3	Yleistä muista EVL:n omaisuuslajeista.....	35
3.2.4	Uusi muun omaisuuden omaisuuslaji EVL 12 a §:ssä	35
3.2.5	Rahoitusomaisuus EVL 9 §:ssä.....	36
3.2.6	Vaihto-omaisuus EVL 10 §:ssä	37
3.2.7	Sijoitusomaisuus EVL 11 §:ssä	37
3.3 Tulolähdejekouudistuksen vaikutus käyttöomaisuusluonteen tulkintaan osakkeiden osalta		38
4	Osakkeen käyttöomaisuusluonteen tulkinta ja arviointi oikeuskäytännössä – käyttöomaisuutta vai ei?	41
4.1	KHO:n ratkaisukäytäntö ennen tulolähdejaon poistumista	41
4.1.1	Toiminnallinen ja hallinnollinen yhteys	41
4.1.2	Ratkaisu KHO 2012:73 – toiminnallinen ja hallinnollinen yhteys	42
4.1.3	Ratkaisu KHO 2012:74 – ei toiminnallista eikä hallinnollista yhteyttä	44
4.1.4	Ratkaisu KHO 2019:61 – toiminnallinen ja hallinnollinen yhteys	45
4.1.5	Toiminnallisen yhteyden merkityksen vähentyminen	46
4.1.6	Hallituksen esitys KHO:n muuttuneen ratkaisukäytännön taustalla	46
4.1.7	KHO 2024:41 – osakkeet EVL 12 §:ssä tarkoitettua käyttöomaisuutta.....	48
4.1.8	Ratkaisu KHO 2024:42 – osakkeet EVL 12 a §:ssä tarkoitettua muuta omaisuutta 53	
4.1.9	Ratkaisu KHO 2024:43 – osakkeet EVL 12 §:ssä tarkoitettua käyttöomaisuutta .	57
4.1.10	Käyttöomaisuusluonteen arviointi KHO:n ratkaisukäytännön valossa: elinkeinotoiminnan tarkoituksen palveleminen ja liiketoimintaan liittyvät syyt.....	61
5	Tulolähdejaon poistumisen ja KHO:n kevään 2024 ratkaisujen vaikutukset EVL 6 b ja 12 §:n tulkintaan oikeusvarmuuden ja verotuksen ennustettavuuden näkökulmasta	67
5.1	Pohdintaa tulolähdejaon poistumisen vaikutuksista verovapaussäännöksen ja käyttöomaisuuden käsitteen tulkintaan.....	67
5.1.1	Pohdintaa KHO:n linjanmuutoksen motiiveista	67
5.1.2	Pohdintaa KHO:n kevään ratkaisujen tosiasiallisesta merkityksestä ja vaikutuksesta erityisesti oikeuskirjallisuuden valossa	69
5.2	Käyttöomaisuusluonteen arviointi ja verovapaussäännöksen soveltuminen oikeusvarmuuden ja verokohtelun ennustettavuuden näkökulmasta vallitsevassa oikeustilassa.....	73
5.2.1	Oikeusvarmuus ja verokohtelun ennustettavuus.....	73

5.2.2	Pohdintaa EVL 6 b ja 12 §:n soveltamisesta oikeusvarmuuden ja ennakoitavuuden näkökulmasta	76
5.2.3	Pohdintaa lainsäädännön täsmentämisen ja selkeyttämisen tarpeesta.....	78
5.3	Pohdintaa oikeuskäytännön yhtenäisyydestä	80
6	Lopuksi	82
6.1	Johtopäätökset.....	82
6.1.1	Ensimmäinen tutkimuskysymys.....	82
6.1.2	Toinen tutkimuskysymys	83
6.1.3	Kolmas tutkimuskysymys	86
6.2	Jatkotutkimusehdotukset ja loppusanat	87
6.2.1	Jatkotutkimusehdotukset	87
6.2.2	Loppusanat	88

Lähteet

Kirjallisuus

- Aarnio, Aulis, Laintulkinnan teoria: yleisen oikeustieteen oppikirja. Porvoo: WSOY, Print. 1989.
- Aarnio, Aulis, Tulkinnan taito : ajatuksia oikeudesta, oikeustieteestä ja yhteiskunnasta. Helsinki: WSOY. 2006.
- Aarnio, Aulis, Luentoja lainopillisen tutkimuksen teoriasta. Helsinki: Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta. Print. 2011.
- Andersson, Edward – Seppo Penttilä, Elinkeinoverolain kommentaari. 14., Uudistettu painos. Helsinki: Talentum Media oy, 2014.
- Engblom, Ari – Grüssner, Kaj – Holla, Jyrki – Höglund, Hanna – Järvinen, Jussi – Kokko, Aki – Lepisto, Markku, Elinkeinoverotus 2024. Helsinki: Edita, 2024.
- Honkamäki, Tuomas – Emmiina Kujanpää – Pennanen Matti, Yritysjärjestelyjen käsikirja : kirjanpito, verotus ja yhtiöoikeus. 2. Uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent Oy, 2018. (<https://verkkokirjahylly-almainsights-fi.ezproxy.utu.fi:2443/teos/CAFBIXCTEB>, Luettu 8.11.2025)
- Husa, Jaakko, Johdatus oikeusvertailuun. Kauppakaari Oyj, Lakimiesliiton Kustannus, Helsinki. 1998.
- Knuutinen, Reijo, Muoto ja sisältö vero-oikeudessa - erityistarkastelussa rahoitus- ja sijoitusinstrumentit. Helsinki: Suomalainen Lakimiesyhdistys. 2009. (Knuutinen 2009).
- Kukkonen, Matti – Walden, Risto, Elinkeinoverolaki käytännössä. 4., Uudistettu painos. Helsinki: Alma Media Finland Oy. 2024. (Kukkonen – Walden 2024a)
- Kukkonen, Matti – Walden, Risto, Pk-yrityksen verosuunnittelu. 4. uudistettu painos. Alma Media Finland Oy. 2024. (<https://verkkokirjahylly-almainsights-fi.ezproxy.utu.fi:2443/teos/JAIBBXFTEB>, Luettu 30.9.2025) (Kukkonen – Walden 2024)
- Malmgrén, Marianne – Myrsky, Matti, Elinkeinotulon verotus. 5. uudistettu painos. Alma Talent. 2020. (<https://verkkokirjahylly-almainsights-fi.ezproxy.utu.fi:2443/teos/HADBJXDTEB>, (Luettu 15.10.2025)
- Myrsky, Matti, Ennakkopäätökset verotuksessa. 1. painos. Helsinki: Talentum Media.

2011. (<https://verkkokirjahylly-almainsights-fi.ezproxy.utu.fi:2443/teos/BADBHXETCE>, Luettu 21.10.2025). (Myrsky 2011)
- Myrsky, Matti – Linnakangas, Esko, Elinkeinotulon verotus. 2010. 3. uudistettu painos. Talentum Media Oy. (Myrsky – Linnakangas 2010).
- Ossa, Jaakko, Yritystoiminnan verotus. 3., Uudistettu painos. Helsinki: Kauppakamari. 2020. (<https://kauppakamaritieto-fi.ezproxy.utu.fi:2443/ammattikirjasto/teos/yritystoiminnan-verotus-2020>, Luettu 13.1.2024). (Ossa 2020).
- Penttilä, Seppo – Pekka Nykänen – Martti Nieminen – Anita Isomaa-Myllymäki, kustantaja Edita Lakitieto, ja kustantaja Edita Lakitieto. Parempaan yritysverotukseen. Helsinki: Edita Publishing Oy, 2019. (<https://digikirja-edilex-fi.ezproxy.utu.fi:2443/digikirja/37-7518-6?lid=1c898&synched=1#>, Luettu 13.8.2025) (Penttilä – Nykänen – Nieminen ym. 2019)
- Räbinä, Timo, Verotusmenettely ja muutoksenhaku. 8. uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent. 2022.
- Sääski Keskitalo, Wisa M, Osakeyhtiön Verovapaat Osakeluovutukset. Helsinki: Suomalainen Lakimiesyhdistys, 2012. (<https://edition.fi/lakimiesyhdistys/catalog/view/550/465/5360>, Luettu 21.10.2025)
- Tikka, Kari S., Veropolitiikka. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus. 1995.
- Tolonen, Hannu., Oikeuslähdeoppi. Vantaa: WSOY Lakitieto. 2023. (Tolonen 2003)
- Wickström, Kauko, Yleiset opit verotuksessa ja vero-oikeudessa. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja. Julkisoikeuden sarja. A 35, 3. täysin uudistettu painos, Turku. 2006. (Wickström 2006).
- Äimä, Kristiina, Veroprosessioikeus: Ihmis- ja perusoikeuksien sekä EU-oikeuden vaikutukset verotusmenettelyyn ja muutoksenhakuun erityisesti tuloverotuksessa. Helsinki: WSOYpro. 2011. (<https://verkkokirjahylly-almainsights-fi.ezproxy.utu.fi:2443/teos/BAXBBXATGGIDC>, Luettu 22.10.2025)

Artikkelit

- Juusela, Janne, Legaliteettiperiaate vero-oikeudessa. Defensor Legis 4/2018, s. 449-467.

- Keskitalo, Kristian – , Anna, Käyttöomaisuusosake: omistuksen tarkoitus.
Verotus 5/2023, s. 602-615.
- Knuutinen, Reijo, Legaliteetti vero-oikeudessa. Lakimies 6/2015, s. 811-833.
- Malmgrén, Marianne, Legaliteettiperiaate verolainsäädännön tulkinnassa. Verotus 3/2018, s. 282-291.
- Malmgrén, Marianne, Kahdenlaista elinkeinotoimintaa tuloverotuksessa?
Edilex. 28.10.2020, s. s. 1-5. (www.edilex.fi/artikkelit/21731, Luettu 3.11.2024). (Malmgrén 2020)
- Malmgrén, Marianne, Käyttöomaisuusosakkeiden luovutusvoittojen verovapaus elinkeinotulolähteessä yhteisöjen tulolähdejaon muutoksen jälkeen. Edilex. 9.3.2021, s. 1-8. (www.edilex.fi/artikkelit/22622, Luettu 3.11.2024). (Malmgrén 2021).
- Niskakangas, Heikki, Käyttöomaisuusosakkeen käsitteestä. Verotus 1/2007, s. 4-15.
- Mattila, Pauli K, Tulolähdejaosta ja sen merkityksestä verotuksessa. Verotus 2/2009, s. 131-144.
- Myrsky, Matti, Ennakkopäätösten tulkinnasta ja hyödyntämisestä verotuksessa.
Defensor Legis 6/2007, s. 850-862.
- Myrsky, Matti. Mikä on käyttöomaisuutta? Missä menee TVL:n ja EVL:n soveltamisalueiden raja? Milloin verovelvollinen voi saada luottamuksensuojaa? Ratkaisujen KHO 2010:50, KHO 2010 T 2675 ja KHO 2010:64 arviointia. Defensor Legis 6/2010, s. 901-909.
Oikeustapauskommentti. (Myrsky 2010).
- Nuotio, Vesa-Pekka, KHO:n uutta oikeuskäytäntöä käyttöomaisuusosakkeista.
Verotus 1/2025, s. 268-279.
- Penttilä, Seppo, Ovatko pääomasijoitustoiminnan harjoittamisen verotusongelmat selkiytyneet? Verotus 3/2010, s. 252-264.
- Penttilä, Seppo, KHO:n linjaratkaisuja käyttöomaisuusosakkeiden luovutuksista.
Verotus 4/2013, s. 336-348.
- Penttilä, Seppo, Elinkeinoverolaki 50 vuotta – onnittelut. Verotus 3/2018, s. 268–281.
- Penttilä, Seppo, Uudistettu yhteisöjen tulolähdejaottelu. Verotus 2/2019. s. 132-145.
(Penttilä 2019a)
- Ranta-Lassila, Hannele, Kolme kovaa KHO:sta. Suuri veropäivä.
Keskuskauppakamarin suuri veropäivä 26.9.2024. Seminaariaineisto.
Keskuskauppakamari. 2024, s. 105–113. (Ranta-Lassila 2024a)

Siivonen, Ville. Pääomasijoitusrahaston hallinnointiyhtiö elinkeinoverolain mukaisen pääomasijoitustoiminnan harjoittajana (KHO 2013:29). Verotus 5/2013, s. 544-551.

Sääski Keskitalo, Wisa M., Osakeyhtiön verovapaat osakeluovutukset. Verotus 1/2013,s. 90-94.

Virallislähteet

HE 92/2004 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle yritys- ja pääomaverouudistukseksi. (HE 92/2004 vp).

HE 176/2008 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain sekä tuloverolain 45 §:n muuttamisesta. (HE 176/2008 vp).

HE 257/2018 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain, tuloverolain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta. (HE 257/2018 vp).

Verohallinnon ohje VH/417/00.01.00/2019, Yritystoiminta, tulonhankkimistoiminta ja harrastustoiminta henkilöverotuksessa. (Verohallinto 2019)

Verohallinnon ohje VH/5565/00.01.00/2021, Yhteisön käyttöomaisuusosakkeiden luovutusten verokohtelu. (Verohallinto 2021)

Verohallinnon ohje VH/242/00.01.00/2022, Pääomasijoitustoimintaa harjoittavan osakeyhtiön verotus (Verohallinto 2022).

Verohallinnon ohje VH/2832/00.01.00/2024, Eräiden yhteisöjen tulolähdejaon poistaminen. (Verohallinto 2024a).

Verohallinnon ohje VH/2668/00.01.00/2024, Yhteisön käyttöomaisuusosakkeiden luovutusten verokohtelu. (Verohallinto 2024b).

Oikeustapaukset

KHO 2005:74

KHO 2009:64

KHO 2010:12

KHO 2012:73

KHO 2012:75

KHO 2013:29

KHO 2016:141

KHO 2019:61

KHO 2021:135

KHO 2024:41

KHO 2024:42

KHO 2024:43

Internetlähteet

Alhola, Kari, Käyttöomaisuusosakkeet verotuksessa. Verotus. Tilisanomat.

10.10.2024. <https://tilisanomat.fi/verotus/kayttoomaisuusosakkeet-verotuksessa>. (Luettu 21.10.2025).

Juusela, Janne – Alakare Mikko – Manu Lotta, KHO muutti oikeustilaa –

käyttöomaisuusosakkeiden verovapaan luovutuksen edellytykset tiukentuvat.

Castrén & Snellman 5.4.2024. <https://www.castren.fi/fi/kho-muutti-oikeustilaa-kayttoomaisuusosakkeiden-verovapaan-luovutuksen-edellytykset-tiukentuvat/>.

(Luettu 20.10.2025).

Kilpeläinen, Matti, KHO:n tuoreet ratkaisut muuttavat luovutusvoiton

verovapauden edellytyksiä. Uutishuone. PwC Suomi 27.3.2024.

<https://uutishuone.pwc.fi/khon-tuoreet-ratkaisut-muuttavat-luovutusvoiton-verovapauden-edellytyksia/>. (Luettu 20.10.2025).

Penttilä, Seppo, Käyttöomaisuusosakkeiden verovapaa luovutus. Tilisanomat

27.8.2019. <https://tilisanomat.fi/nuijan-kopautukset/yritysverotus/kayttoomaisuusosakkeiden> (Luettu 15.9.2025). (Penttilä 2019b).

Penttilä, Seppo, Onko osakeyhtiön toiminta pääomasijoitustoimintaa? (KHO 2021:135). Ratkaisut: Yritysverotus. Tilisanomat 24.11.2021. <https://tilisanomat.fi/nuijan-kopautukset/yritysverotus/onko-osakeyhtion-toiminta-paaomasijoitustoimintaa-kho-2021135> (Luettu 1.9.2025).

Penttilä, Seppo, Linjaratkaisuja käyttöomaisuusosakkeista (KHO 2024:41 ja KHO 2024:42). Nuijankoputuksia-palsta. Tilisanomat 5/2024. <https://tilisanomat.fi/nuijan-kopautukset/linjaratkaisuja-kayttoomaisuusosakkeista-kho-202441-ja-kho-202442> (Luettu 8.11.2024). (Penttilä 2024).

KHO 2010:12 Pääomasijoitustoiminta ja purkutappio. Ratkaisut: Yritysverotus. Tilisanomat 20.8.2011. <https://tilisanomat.fi/nuijan-kopautukset/yritysverotus/kho-201012-paaomasijoitustoiminta-ja-purkutappio> (Luettu 8.11.2025).

Käyttöomaisuusosakkeita koskevia uusia ratkaisuja. Ratkaisut: Yritysverotus, Nuijankoputukset-palsta, Tilisanomat 16.10.2012. <https://tilisanomat.fi/nuijan-kopautukset/yritysverotus/kayttoomaisuusosakkeita-koskevia-uusia-ratkaisuja> (Luettu 11.10.2025).

Ennakkoratkaisuhakemus. Verohallinto. Päivitetty viimeksi 2.4.2025. <https://www.vero.fi/yriytykset-ja-yhteisot/yhteisty-ja-palvelut/ennakkoratkaisu-tai-poikkeuslupa/> (Luettu 24.10.2025). (Verohallinto 2025).

Muut lähteet

Ranta-Lassila, Hannele, korkein hallinto-oikeus. Käyttöomaisuusosakkeiden luovutukset. Esitysmateriaali ja tallenne. Kauppakamarin Suuri veropäivä 26.9.2024. Helsinki. (Ranta-Lassila 2024).

Lyhenteet

EU	Euroopan unioni
EVL	Laki elinkeinotulon verottamisesta 360/1968, elinkeinoverolaki
EVL-tulolähde	Elinkeinotoiminnan tulolähde
HaO	Hallinto-oikeus
HE	Hallituksen esitys
KHO	Korkein hallinto-oikeus
MVL	Maatilatalouden tuloverolaki 543/1967
MVL-tulolähde	Maatalouden tulolähde
TVL	Tuloverolaki 1535/1992
TVL-tulolähde	Muun toiminnan tulolähde eli henkilökohtaisen toiminnan tulolähde
VOVA	Veronsaajien oikeudenvilvontayksikkö

1 Johdanto

1.1 Tutkielman aihe ja merkitys

Tämän tutkielman aihe on osakkeiden, erityisesti noteeraamattomien tytäryhtiöosakkeiden, käyttöomaisuusluonteen tulkinta ja arviointi elinkeinoverolain (EVL) 6 b ja 12 §:n soveltumisen näkökulmasta tulolähdejaon poistumista seuranneessa oikeustilassa.¹ Tutkielmassa tarkasteltavana on EVL 12 §:ssä tarkoitetun käyttöomaisuuden käsite osakeluovutuksen näkökulmasta eli toisin sanoen käyttöomaisuusosakkeen käsitteen tulkinta sekä osakkeen luovutuksesta syntyneen luovutusvoiton verokohtelu EVL 6 b §:n valossa. Käyttöomaisuudeksi luokitellun osakkeen luovutuksen verokohtelua tarkastellaan tutkielmassa erityisesti vallitsevan oikeustilan näkökulmasta, tarkemmin sanoen kansallisen sääntelyn, sekä kansallisen oikeuskäytännön näkökulmasta.

Suomessa käyttöomaisuusosakkeiden luovutusten verokohtelulla on yhtiöiden verosuunnittelun näkökulmasta huomattava merkitys nimenomaisesti osakekaupoissa. Edellä mainittu johtuu siitä, että tiettyjen tarkemmin säänneltyjen edellytysten täytyessä käyttöomaisuuteen luokiteltujen osakkeiden luovutuksesta saatu luovutusvoitto on ollut luovuttajan verotuksessa verovapaata vuoden 2004 pääomaverouudistuksesta lähtien². Käyttöomaisuuteen lukeutuvien osakkeiden hankintameno on puolestaan verotuksessa vähennyskelvoton tiettyjen subjektia ja objektia koskevien edellytysten täytyessä³. Erityisesti konsernit hyötyvät käyttöomaisuusosakkeiden verovapaasta luovutuksesta, sillä verovapaa luovutus mahdollistaa niille verovapaiden tytäryhtiökauppojen toteuttamisen⁴.

Käyttöomaisuusosakkeiden luovutusten verokohtelu on ajan myötä saanut varsin vakiintuneen paikan niin suomalaisessa oikeuskirjallisuudessa kuin vero-oikeudellisessakin keskustelussa. Edellä mainittu keskustelu on pysynyt aktiivisena siitäkin huolimatta, että EVL 6 b §, jossa säädetään käyttöomaisuusosakkeiden verovapaasta luovutuksesta, on pysynyt samanlaisena sen säätämisestä lähtien⁵. Elinkeinoverolaki kokonaisuudessaankin on keskeisiltä osin pysynyt

¹ Tässä tutkielmassa tulolähdejaon poistumisesta käytetään myös termiä tulolähdejakuudistus.

² Myrsky 2010, s. 901.

³ Sääski Keskitalo 2012, s. 90.

⁴ Kukkonen – Walden 2024a, s. 434-435.

⁵ Katso EVL 6 b §:n ja käyttöomaisuuden käsitteen muuttumattomuudesta, Ranta-Lassila 2024

pitkälti muuttumattomana sen hyväksymisestä eli vuodesta 1968 lähtien, vaikka verolainsäädäntö lähtökohtaisesti onkin herkästi muuttuvaa ja dynaamista lainsäädäntöä⁶. Näin ollen EVL 12 §:ssä tarkoitettua käyttöomaisuuden käsitettä ei myöskään ole muutettu siten, että käsitteen määritelmä olisi merkittävästi muuttunut vuoden 2004 pääomaverouudistuksenkaan seurauksena⁷. Vaikka käyttöomaisuuden käsitteen sisältö ei ole merkittävästi muuttunut sääntelyn toimesta, on käsitettä kuitenkin vuosien saatossa pyritty täsmentämään lain esitöissä sellaisten lakimuutosten yhteydessä, kun kyse on ollut osakeluovutuksen verotuksesta⁸. Hyvin tyypillistä onkin, että merkittäviin verolainsäädäntöihin alkaa kohdistua erilaisia odotuksia ja paineita, jotka johtavat lainsäädännön muutoksiin⁹.

Penttilä onkin katsonut, että käyttöomaisuuteen kuuluvien osakkeiden sääntely on monimutkaistunut ajan saatossa niin Euroopan unionin (EU) oikeuden vaikutuksesta kuin myös kansallista lainsäädäntöä koskevien valintojen seurauksena¹⁰, vaikkakin EVL 6 b §:n soveltamisedellytyksistä suurin osa on käytännössä helppo tunnistaa¹¹. EVL 6 b §:n sekä EVL 12 §:n soveltamis- sekä tulkintahaasteista ilmentää myös se, että käyttöomaisuusosakkeita koskevat oikeudelliset ja verotukselliset kysymykset ovatkin olleet yksi tyypillisimmistä sekä yleisimmistä riitatilanteista Verohallinnon kanssa viime vuosina¹². Lähestulkoon muuttumattomasta käyttöomaisuuden käsitteestä ja käyttöomaisuusosakkeiden verovapaussäännöksestä huolimatta, käyttöomaisuuden käsitteen sekä verovapaussäännöksen tulkintaan on kuitenkin kohdistunut viime aikoina muutoksia oikeuskäytännön osalta, mikä johtuu erityisesti tulolähdejaon poistumisen vaikutuksesta¹³.

Ennen verovuotta 2020, jolloin tulolähdejaon poistumista koskeva sääntely tuli sovellettavaksi, tulolähteet jaettiin kolmeen eri tulolähteeseen, joita ovat elinkeinotoiminnan tulolähde (EVL-tulolähde), maatalouden tulolähde (MVL-tulolähde) ja muun toiminnan tulolähde eli henkilökohtaisen toiminnan tulolähde (TVL-tulolähde).¹⁴ Tulolähdejako uudistuksen myötä elinkeinoverolain soveltamisalaa on muutettu siten, että tiettyjen yhteisöjen veronalainen tulo

⁶ Penttilä 2018, s. 268.

⁷ Katso EVL 6 b §:n ja käyttöomaisuuden käsitteen muuttumattomuudesta, muun muassa Ranta-Lassila 2024. Tulolähdejako uudistuksen myötä EVL 12 §:n suomenkielistä sanamuotoa muutettiin siten, että määritelmän ”elinkeinossa”-sana muutettiin ”elinkeinotoiminnassa”-sanaksi.

⁸ Ranta-Lassila 2024a, s. 105.

⁹ Katso Penttilä 2018, s. 280.

¹⁰ Penttilä 2018, s. 273.

¹¹ Penttilä 2024.

¹² Alhola 2024.

¹³ Tulolähdejaon poistumisen merkityksestä oikeuskäytäntöön katso korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisut KHO 2024:41, KHO 2024:42 ja KHO 2024:43.

¹⁴ Katso esimerkiksi Verohallinto 2024a, kohta 1.

lasketaan yhteisön toiminnasta riippumatta elinkeinoverolain säännöksiin mukaan. Tämä tarkoittaa sitä, että tuloverolain mukaan verotettava henkilökohtainen tulolähde poistui näiden tiettyjen yhteisöjen osalta kokonaan.¹⁵ Edellä mainituilla tietyillä yhteisöillä viitataan tuloverolain (TVL) 3 §:ssä tarkoitettuihin yhteisöihin.¹⁶ Tulolähdejaon poistumisella onkin ollut edellä mainitusti huomattava merkitys käyttöomaisuuden ja nimenomaisesti käyttöomaisuusosakkeen käsitteen määritelmän tulkintaan. Näin ollen se on vaikuttanut edelleen myös osakkeiden käyttöomaisuusluonteen arviointiin sekä verovapaussäännöksen soveltamiseen, mikä ilmenee korkeimman hallinto-oikeuden (KHO) maaliskuussa 2024 antamista vuosikirjaratkaisuista KHO 2024:41, KHO 2024:42 ja KHO 2024:43.¹⁷

KHO on vuoden 2024 kevääseen asti arvioinut luovuttajayhtiön ja kohdeyhtiön hallinnollisen ja toiminnallisen yhteyden perusteella sitä, kuuluvatko luovutettavat osakkeet luovuttajayhtiön elinkeinotoimintaan kuuluvaan käyttöomaisuuteen luovutusvoiton olleen siten verovapaata tuloa, vai kuuluvatko osakkeet luovuttajayhtiön muuhun omaisuuteen luovutusvoiton olleen tällöin veronalaista tuloa.¹⁸ Toisin sanoen luovutettavien osakkeiden verovapauden arvioinnin keskiössä on ollut toiminnallinen ja hallinnollinen yhteys. Keväällä 2024 KHO kuitenkin muutti oikeustilaa merkittävästi antamalla kolme edellä mainittua uutta vuosikirjaratkaisua, joiden myötä käyttöomaisuusosakkeiden verovapaan luovutuksen edellytykset ovat näyttäneet tiukentuneen.¹⁹ Ratkaisuista kaksi, KHO 2024:41 ja KHO 2024:42, koskevat tytäryhtiöosakkeiden luovutusta, kun kolmannessa ratkaisussa KHO 2024:43 on kyse pörssiosakkeiden luovutuksesta.

Näiden vuosikirjaratkaisujen osalta KHO on päätenyt uudenlaisen arviointikriteerin soveltamiseen, sillä hallinnollisen ja toiminnallisen yhteyden sijaan KHO arvioi sitä, ovatko kohdeyhtiön osakkeet käyttöarvoltaan palvelleet luovuttajayhtiön tai sen konserniyhtiöiden elinkeinotoimintaa siten, että osakkeet on katsottava luovuttajayhtiön käyttöomaisuudeksi.²⁰ KHO on perustellut muuttunutta linjaustaan nimenomaan tulolähdejaon poistumisella, jonka myötä toiminnallisen ja hallinnollisen yhteyden arviointi ei enää ole ollut

¹⁵ Ossa 2020, s. 33-34; Verohallinto 2024a, s. 1.

¹⁶ Ossa 2020, s. 33.

¹⁷ Katso korkeimman hallinto-oikeuden kevään 2024 ratkaisut KHO 2024:41, KHO 2024:42 ja KHO 2024:43.

Tässä tutkielmassa KHO:n ratkaisuista KHO 2024:41, KHO 2024:42 ja KHO 2024:43 käytetään myös yhteisesti viitattuna termejä kevään 2024 vuosikirjaratkaisut, kevään 2024 enakkoratkaisut tai kevään 2024 ratkaisut.

¹⁸ Katso ratkaisut KHO 2012:74 ja KHO 2019:6.

¹⁹ Kukkonen – Walden 2024, s. 437.

²⁰ KHO 2024:41, KHO 2024:42 ja KHO 2024:43.

tarkoituksenmukaista.²¹ Näin ollen KHO:n uusi linjaus ja sen myötä annetut uudet ratkaisut merkitsevät merkittäväkin muutosta KHO:n aikaisempaan ratkaisukäytäntöön ja oikeustilaan käyttöomaisuusosakkeiden ja verovapauden edellytysten tulkinnan osalta. Tämän tutkielman aiheen näkökulmasta edellä mainitut ratkaisut ovat keskeisessä asemassa ja niitä käsitellään sekä analysoidaan tutkielmassa varsin yksityiskohtaisesti.

Edellä sanotun perusteella tutkielman aiheen voidaan katsoa olevan ajankohtainen sekä tärkeä. Erityisesti KHO:n uusi linjaus käyttöomaisuusosakkeiden verovapaasta luovutuksesta puoltaa aiheen ajankohtaisuutta. Aiheen tärkeyttä voidaan puolestaan perustella käyttöomaisuusosakkeiden verovapaan luovutuksen merkittävyydellä yrityksen liiketoiminnan näkökulmasta. Käyttöomaisuusosakkeiden luovutus on ollut verovapaata jo yli kaksikymmentä vuotta, ja verovapaudesta onkin muodostunut keskeinen verosuunnittelun väline erityisesti sen mahdollistaessa tytäryhtiöosakkeiden verovapaan luovutuksen²². Näin ollen KHO:n tiukentuneella ratkaisukäytännöllä koskien käyttöomaisuuden verovapauden edellytyksiä ja verovapauden soveltumista voinee katsoa olevan merkittäväkin vaikutus yhteisöjen tuloverotukseen ja edelleen liiketoimintaan.

1.2 Tutkielman tarkoitus, tutkimuskysymykset ja rajaukset

1.2.1 Tutkielman tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkielman tarkoitus on tarkastella käyttöomaisuusosakkeiden luovutusten verokohtelua erityisesti arvioimalla käyttöomaisuuden ja käyttöomaisuusosakkeiden määritelmiä ja niiden tulkintaa vallitsevan oikeustilan valossa, erityisesti huomioon ottaen tulolähdejaon poistuminen sekä sen myötä muuttunut KHO:n ratkaisukäytäntö. Toisin sanoen tutkielma pyrkii tunnistamaan käyttöomaisuuden käsitteen kriteereitä ja systematisoimaan niitä niin lainsäädännön kuin oikeuskäytännön valossa tuottaen perustellun kannanoton, milloin yhtiön omistamat osakkeet voidaan luokitella EVL 12 §:ssä tarkoitetuksi käyttöomaisuudeksi ja milloin ne näin ollen voidaan luovuttaa EVL 6 b §:n nojalla verovapaasti käyttöomaisuusosakkeina. Lisäksi tutkielmassa on arvioitu oikeustilan täsmällisyyttä sekä selkeyttä oikeusvarmuuden sekä verokohtelun ennakoitavuuden näkökulmasta.

²¹ Ibid.

²² Kukkonen – Walden 2024a, s. 434-435.

Tutkielmassa kiinnitetään huomiota myös tulolähdejaon poistamisen johdosta tehtyihin lainsäädäntömuutoksiin sekä pohditaan tulolähdejakouudistuksen vaikutuksia elinkeinoverolain tulkintaan, erityisesti käyttöomaisuuden ja verovapaussäännöksen tulkintaan oikeusvarmuuden ja verotuksen ennustettavuuden näkökulmasta. Tutkielmassa arvioidaan lyhyesti myös käyttöomaisuusosakkeen luovutusta koskevan oikeuskäytännön yhtenäisyyttä nimenomaisesti oikeusvarmuuden ja ennakoitavuuden näkökulmasta.

Tutkielmassa pyritään antaman perustellut vastaukset seuraaville tutkimuskysymyksille:

1. Mitkä ovat julkisesti noteeraamattoman osakkeen luovutuksesta aiheutuneet luovutusvoiton verovapauden edellytykset vallitsevassa kansallisessa oikeustilassa tulolähdejaon poistuminen jälkeen?
2. Mitkä ovat käyttöomaisuusosakkeen tunnusmerkit vallitsevassa oikeustilassa ja onko tulolähdejaon poistuminen tosiasiallisesti vaikuttanut elinkeinoverolain käyttöomaisuuden ja erityisesti käyttöomaisuusosakkeen käsitteen alaan tai sen tulkintaan?
3. Ovatko EVL 6 b §:n sekä erityisesti EVL 12 §:n soveltamisedellytykset osakkeen osalta tarpeeksi täsmällisiä ja onko vallitseva oikeuskäytäntö tarpeeksi yhtenäistä oikeusvarmuuden ja verotuksen ennakoitavuuden näkökulmasta?

1.2.2 Tutkielman rajaukset

Tässä tutkielmassa käsitellään käyttöomaisuusosakkeiden luovutusvoittojen verokohtelua eli EVL 6 b §:n 1 ja 2 momentteja ja näin ollen tarkastelun ulkopuolelle jäävät kokonaan EVL 6 b §:n 3–7 momentit sen perusteella, että nämä momentit koskevat muun muassa luovutustappioita, poistoja sekä vähennyksiä. Tulolähdejaon poistumisen osalta tutkielmassa arvioidaan lähtökohtaisesti ainoastaan EVL 12 §:n käyttöomaisuuden käsitteen tulkintaa, erityisesti julkisesti noteeraamattoman tytäryhtiön osakkeen käyttöomaisuusluonnetta, sekä käyttöomaisuusosakkeiden verovapaan luovutuksen sääntelyä EVL 6 b §:n 1 ja 2 momenttien nojalla. Näin ollen vaikka tulolähdejaon poistuminen on vaikuttanut käyttöomaisuuden luovutusvoittojen verovapauden lisäksi muun muassa tappiontasaukseen, konserniverotukseen ja erityisesti konserniavustukseen, korkorajoitussäännöksiin sekä myös kansainvälisiin

tilanteisiin²³, on nämä verotuksen osa-alueet rajattu tutkielman ulkopuolelle. Edellä mainitusti käyttöomaisuusosakkeiden verokohtelua käsitellään tässä tutkielmassa tuloverotuksen näkökulmasta, nimenomaisesti elinkeinoverolain näkökulmasta, mikä tarkoittaa, että arvonnlisäverotuksen kysymykset ovat rajattu kokonaan tämän tutkielman ulkopuolelle.

Luovutettavan kohdeomaisuuden osalta tutkielmassa käsitellään aihetta nimenomaisesti osakkeiden osalta ja näin ollen muut hyödykkeet kuin osakkeet ovat tutkielmassa rajattu kokonaan tarkastelun ulkopuolelle. Erityisesti aihetta tarkastellaan noteeraamattoman osakeyhtiön osakkeiden luovutuksen näkökulmasta, vaikkakin tarkoituksenmukaisissa määrin tutkielmassa sivutaan soveltuvien osin myös noteerattujen pörssiosakkeiden luovutusta viimeaikaisen oikeuskäytännön valossa. Omaisuuslajien osalta tarkastelu ja arviointi painottuu pääasiassa käyttöomaisuuden käsitteen eli EVL 12 §:n tulkintaan sekä arviointiin. Tulolähdejaon poistumisen myötä säädetyn muun omaisuuden käsitteen eli EVL 12 a §:ää sivutaan tutkielmassa KHO:n muuttuneen oikeuskäytännön valossa. Muiden EVL:ssä säädettyjä omaisuuslajien eli EVL 9 §:ssä tarkoitettua rahoitusomaisuuden, EVL 10 §:ssä tarkoitettua vaihto-omaisuuden sekä EVL 11 §:ssä tarkoitettua sijoitusomaisuuden käsittely on tutkielmassa jätetty tarkoituksenmukaisesti vähäiseksi.

Vaikka tutkielmassa käsitelläänkin käyttöomaisuusosakkeen verovapaata luovutusta EVL 6 b §:n näkökulmasta niin kuin tämän kappaleen alussa on tarkemmin määritelty, EVL 6 b §:n edellytyksien arviointia keskeisemmässä asemassa on osakkeen käyttöomaisuusluonne ja sen tulkinta sekä arviointi. Näin ollen säännösten osalta tutkielmassa keskitytään arvioimaan sekä tulkitsemaan EVL 12 §:ssä tarkoitettua käyttöomaisuuden käsitettä ja erityisesti sitä, milloin tytäryhtiöosake katsotaan omistajayhtiön eli luovuttajayhtiön käyttöomaisuudeksi ja näin ollen luovutusvoitto verovapaaksi elinkeinotoiminnan tuloksi. Koska tutkielmassa keskitytään käyttöomaisuuteen, joka on yksi verovapaussäännöksen soveltamista koskevista edellytyksistä, ei muita verovapaussäännöksen soveltamisedellytyksiä eli EVL 6 b §:ssä mainittuja edellytyksiä ole tarkoituksenmukaista käsitellä tutkielmassa samoissa määrin, yhtä tarkasti ja analyttisesti kuin käyttöomaisuuden käsitettä. Tämän takia EVL 6 b §:n subjektiedellytyksen ja muiden objektiivisten edellytyksien kuin käyttöomaisuuden käsitteen käsittely on jätetty tutkielmassa perustellusti suppeammaksi. Pääomasijoitustoimintaa kuitenkin tutkielmassa

²³ HE 257/2018 vp, s. 19.

kuitenkin niissä määrin, mikä on tarpeen EVL 6 b §:n soveltamista koskevan subjektiedellytyksen määrittämisen ja tunnistamisen osalta.

Tutkielmassa ei myöskään käsitellä kansainvälisiä tilanteita, joissa kohdeyhtiö on ulkomainen. Näin ollen aiheen käsittely on rajattu tutkielmassa puhtaasti kansallisiin tilanteisiin ja siten myös kansallisten tuomioistuinten eli lähtökohtaisesti KHO:n antamiin ratkaisuihin. Tutkielmassa käsitellään erityisesti KHO:n kevään 2024 vuosikirjaratkaisuja. Edellä mainittujen ratkaisujen osalta käsitellään myös KHO:n vanhempaa ratkaisukäytäntöä, jossa tulolähdejaon poistumisen vaikutusta ei ole huomioitu. Oikeuskäytännön osalta alemman asteen eli hallinto-oikeuksien omia ratkaisuja ei tutkielmassa tarkastella lainkaan, vaan hallinto-oikeuksien ratkaisujen ja niiden perustelujen käsittely on rajattu koskemaan ainoastaan KHO:n keväällä 2024 antamaa kolmea ennakkoratkaisua. Näin ollen hallinto-oikeuksien ratkaisut ainoastaan täydentävät tutkielmassa käsiteltäviä KHO:n ennakkopäätöksiä eli prejudikaatteja, joiden merkitys verotuksessa on vuorostaan keskeisen korostunut²⁴. Hallinto-oikeuksien ratkaisut voivat myös joskus muuttua prejudikaateiksi, mutta yleisesti niiden ratkaisuilla ei ole samanlaista merkitystä kuin KHO:n ennakkoratkaisuilla²⁵.

1.3 Tutkielman tutkimusmetodi

Tämä tutkielma on vero-oikeudellinen tutkielma, jossa tarkastellaan sekä systematisoidaan tutkielman aiheen kannalta keskeistä vallitsevaa oikeustilaa tutkielman tarkoituksen ja tutkimuskysymysten valossa. Tutkielmassa käytetty tutkimusmetodi on lainopillinen eli oikeusdogmaattinen tutkimusmetodi, joka on osaltaan hallinnut jo pitkään niin oikeustieteellistä kuin myös vero-oikeudellistakin tutkimuskenttää²⁶. Historiallisesti oikeusdogmatiikka onkin iältään oikeustieteen tutkimusmetodeista vanhin²⁷.

Lainopin tehtävänä on selvittää voimassa olevan oikeuden eli oikeussääntöjen sisältöä systematisoimalla oikeussääntöjä.²⁸ Aarnio on jakanut lainopin teoreettiseen ja käytännölliseen lainoppiin, joista ensiksi mainitulla viitataan nimenomaisesti oikeuden systematisointiin, kun taas jälkimmäinen pyrkii tulkitsemaan oikeussääntöjä ja antamaan perusteltuja tulkintakannanottoja oikeussääntöjen ja -normien sisällöstä.²⁹ Systematisoimalla

²⁴ Katso Myrsky 2007, s. 850.

²⁵ Katso Myrsky 2011, s. 9.

²⁶ Katso Knuutinen 2009, s. 7; Myrsky 2011, s. 181.

²⁷ Husa 1998, s. 43; Aarnio 2011, s. 1.

²⁸ Aarnio 1989, s. 288-289; Husa 1998, s. 43; Aarnio 2011, s. 104-105.

²⁹ Aarnio 2011, s. 104-105; Aarnio 1989, s. 48.

oikeusnormien sisältöä pyritään muodostamaan mahdollisimman koherentti ja järjestelmällinen oikeusnormien kokonaisuus, kun taas tulkinnalla pyritään selvittämään voimassa olevan oikeuden sisältö.³⁰ Myrskyn mukaan lainoppi voidaan jaotella myös sääntökeskeiseen ja tapauskeskeiseen lainoppiin, joista ensiksi mainittu keskittyy oikeusjärjestyksen säännöksiin ja viimeiseksi mainittu käsittää ammattikirjallisuudessa muodostetut arvioinnit ylimpien tuomioistuinten antamista ratkaisuista.³¹

Lainopin näkökulmasta tässä tutkielmassa selvitetään niin tutkielman aiheen kannalta keskeisten vero-oikeudellisten oikeussääntöjen, erityisesti EVL 6 b ja 12 §:n sisältöä systematisoimalla ja tulkitsemalla säännöksiä, kuin myös tulkitaan aiheen kannalta merkittäviä KHO:n vero-oikeudellisia ratkaisuja, erityisesti edellä jo mainittuja KHO:n keväällä 2024 antamia vuosikirjaratkaisuja.

1.4 Oikeuslähdeoppi ja tutkielman lähteet

1.4.1 Oikeuslähdeoppi

Verotuksen on Suomessa perustuttava aina lakiin perustuslain 81 §:ssä säädetyn legaliteettiperiaatteen edellyttämällä tavalla. Näin ollen laki on myös oikeuslähteistä se ensisijaisin ja pääasiallinen.³² Aarnion mukaan oikeuslähdeoppi tehtävänä on erottaa oikeus ei-oikeudesta.³³

Aarnio onkin jaotellut oikeuslähteet niin kutsuttuihin vahvasti velvoittaviin, heikosti velvoittaviin sekä sallittuihin oikeuslähteisiin. Vahvasti velvoittavat oikeuslähteet kattavat Aarnion jaottelun mukaan lain sekä maantavan. Aarnio korostaa lain asemaa vahvasti velvoittavana oikeuslähteenä korostamalla tuomarin velvollisuutta noudattaa lakia tuomiota antaessaan. Heikosti velvoittaviin oikeuslähteisiin kuuluu lainsäätäjän tarkoitus, kuten hallituksen esitykset ja tuomioistuinratkaisut, kuten KHO:n ennakkoratkaisut. Vaikka korkeimpien oikeusasteiden ratkaisut, kuten KHO:n ennakkoratkaisut eivät lukeudu vahvasti velvoittaviin oikeuslähteisiin, on niiden katsottu nauttivan tosiallisesti sitovaa merkitystä.³⁴ Verrattuna vahvasti velvoittaviin oikeuslähteisiin heikosti velvoittavien oikeuslähteiden soveltamatta jättäminen ei aiheuta virkavirhesanktiota, mutta niiden soveltamatta jättäminen

³⁰ Aarnio 1989, s. 48-49

³¹ Myrsky 2011, s. 181.

³² Katso Knuutinen 2009, s. 31.

³³ Aarnio 2006, s. 283.

³⁴ Tolonen 2003, s. 24-25.

tulee olla aina perusteltua. Kolmanteen luokkaan eli sallittuihin oikeuslähteisiin lukeutuvat kaikki ne lähteet, jotka eivät kuulu vahvasti eikä heikosti velvoittaviin oikeuslähteisiin.³⁵ Ne ovat oikeuslähteitä, joihin saa viitata, mutta joihin viittaamatta jättäminen ei myöskään aiheuta virkavirhesanktiota. Tällaisiin sallittuihin oikeuslähteisiin lukeutuu esimerkiksi oikeuskirjallisuus, yleiset oikeusperiaatteet, arvot, arvoarvostelmat sekä moraaliperiaatteet.³⁶

Vero-oikeuden ollessa dynaaminen ja jatkuvasti muuttuva oikeudenala myös vero-oikeudelliset lähdemateriaalit, kuten lainsäädäntö, oikeuskäytäntö sekä oikeuskirjallisuuskin vanhenevat etenkin yksityiskohtaisimmilta osin varsin nopeasti. Edellä mainittu ei kuitenkaan tarkoita, etteikö vero-oikeudellinen materiaali olisi joiltain osin, kuten erityisesti yleisten oppien näkökulmasta pysyvääkin.³⁷ Jatkuvien vero-oikeutta koskevien lainsäädäntöuudistuksien sekä Verohallinnon ohjeisiinsa tekemien päivityksien sekä uusien ohjeistuksien voidaan nähdä osaltaan ilmentävän sekä konkretisoivan vero-oikeuden lähdemateriaalille tyypillistä nopeaa muuttuvuutta ja vanhenemista.

1.4.2 Tutkielmassa käytetyt lähteet

Tutkielman keskeisenä lähteenä on voimassa oleva kansallinen lainsäädäntö ja nimenomaisesti verolainsäädäntö. Tarkastelun kohteena ovat erityisesti EVL 6 b § sekä EVL 12 §. Edellä mainittujen oikeussääntöjen lisäksi tutkielmassa tarkastellaan myös tarvittavissa määrin EVL 6 §, 9–11 § sekä 12 a §. Tutkielmassa lainsäädäntö rajautuu lähtökohtaisesti ja pääasiallisesti ainoastaan kansalliseen lainsäädäntöön ja verolainsäädäntöön, kun tutkielman aihe tutkielman rajautuu ainoastaan kansallisen tason tarkasteluun. Näin ollen tutkielmassa ei tarkastella lainkaan EU-oikeutta. Lainsäädännön lisäksi luotettavan tutkimuksen ja perusteltujen kannanottojen muodostamisen varmistamiseksi tässä tutkielmassa tarkastellaan ja systematisoidaan lain sisällön lisäksi myös lainsäätäjän tarkoitusta, kuten hallituksen esityksiä. Lisäksi tutkielmassa tarkastellaan erityisesti myös KHO:n oikeuskäytäntöä ja hyödynnetään Verohallinnon syventäviä ohjeita, relevanttia oikeuskirjallisuutta ja oikeuskirjallisuudessa esitettyjä kannanottoja.

Tutkielman aihe on vahvasti sidoksissa oikeuskäytäntöön ja nimenomaisesti KHO:n ennakkoratkaisuihin, joita käsitellään ja tarkastellaan tutkielmassa varsin yksityiskohtaisesti.

³⁵ Aarnio 1989, s. 220-221.

³⁶ Tolonen 2003, s. 25.

³⁷ Wickström 2006, s. 28.

Tutkielman aiheen ja tutkimuskysymysten kannalta keskeisimmät KHO:n ratkaisut ovat KHO:n kevään 2024 vuosikirjaratkaisut, joissa KHO on ensimmäisen kerran ottanut kantaa tulolähdejaon poistumiseen arvioidessaan osakkeen käyttöomaisuusluonnetta sekä käyttöomaisuusosakkeen luovutuksen verokohtelua. Edellä mainittujen vuosikirjaratkaisujen myötä myös vallitseva oikeuskäytäntö on muuttunut käyttöomaisuuden käsitteen tulkinnan osalta ja käyttöomaisuusosakkeiden verovapaan luovutuksen osalta. Edellä mainittujen ratkaisujen lisäksi tutkielmassa käsitellään myös KHO:n aikaisempia ratkaisuja tutkielman aiheen syvällisen käsittelyn edellyttämällä tasolla.

Tutkielma sisältää myös merkittävän määrän viittauksia aihetta käsittelevään kotimaiseen oikeuskirjallisuuteen ja erityisesti kotimaiseen vero-oikeudelliseen oikeuskirjallisuuteen. Oikeuskirjallisuutta on hyödynnetty niin väitöskirjatutkimuksien, yleisten vero-oikeudellisten teosten kuin myös tutkielman aiheita käsittelevien artikkelien muodossa. Tutkielman aihetta ovat käsitelleet useat vero-oikeuden asiantuntijat, kuten Seppo Penttilä, Matti Kukkonen, Risto Walden, Pekka Nykänen, Marianne Malmgrén, Kari Alhola, Matti Kilpeläinen, Heikki Niskakangas, Wisa Sääski Keskitalo, sekä monet muut asiantuntijat, joiden julkaisut sekä kannanotot ovat tässä tutkielmassa varsin tärkeässä asemassa.

1.5 Tutkielman rakenne

Tämä tutkielma koostuu kuudesta pääluvusta niiden alalukuineen.

Tutkielman ensimmäisessä pääluvussa eli johdantoluvussa esitellään tutkielman aihe sekä sen merkitys ja ajankohtaisuus. Johdantoluvussa esitellään lisäksi tutkielman tarkoitus sekä tutkimuskysymykset, myös tutkimusmetodiin sekä lähteisiin pureudutaan tarkemmin johdantokappaleessa. Viimeisenä käydään läpi tutkielman rakenne.

Tutkielman ensimmäinen varsinainen teorialuku eli tutkielman toinen pääluku käsittelee käyttöomaisuusosakkeiden luovutusten kansallista sääntelyä. Näin ollen toisessa pääluvussa perehdytään EVL 6 b §:ään sekä käydään läpi relevantit lainsäädännön esityöt kuten hallituksen esitykset. Toisessa pääluvussa pureudutaan erityisesti EVL 6 b §:n soveltamisedellytyksiin eli subjektiiviseen edellytykseen ja objektiivisiin edellytyksiin. Tässä pääluvussa käsitellään tarkemmin myös elinkeinotoiminnan käsitettä sekä pääomasijoitustoimintaa EVL 6 b §:n subjektiivisen edellytyksen läpikäynnin yhteydessä.

Tutkielman viimeisessä varsinaisessa teorialuvussa eli kolmannessa pääluvussa pureudutaan käyttöomaisuuden käsitteeseen eli pääasiallisesti EVL 12 §:ään sekä myös lainsäädännön esitöihin. Kolmannessa pääluvussa ei vielä käsitellä tai arvioida käyttöomaisuuden käsitettä KHO:n oikeuskäytännön näkökulmasta, vaan fokus on nimenomaisesti lainsäädännössä sekä lainsäädännön esitöissä eli hallituksen esityksessä. Tässä luvussa käydään läpi lyhyesti myös EVL:n muut omaisuuslajit. Lisäksi toisessa teorialuvussa keskitytään tulolähdejaon poistumiseen ja poistumisesta seuranneisiin lainsäädäntömuutoksiin sekä lainsäädännön tulkintaan nimenomaisesti niiltä osin kuin tutkielman aihe edellyttää.

Tutkielman ensimmäisessä analyysi- ja pohdintaluvussa eli tutkielman neljännessä pääluvussa keskitytään käyttöomaisuusosakkeiden luovutuksia, niin EVL 6 b §:ää kuin EVL 12 §:ää käsittelevään KHO:n ratkaisukäytäntöön. Pääluvussa esitellään ja arvioidaan tutkielman aiheen kannalta KHO:n keskeisimpiä ratkaisuja, joista tutkielman aiheen näkökulmasta merkittävimmät ovat vuoden 2024 ratkaisut KHO 2024:41 ja KHO 2024:42. Edellä mainittujen ratkaisujen lisäksi KHO on antanut samalla kolmannen vuosikirjatraktatun KHO 2024:43, jossa kyse on pörssiosakkeiden luovutuksesta, mutta ratkaisua käsitellään erityisesti sen perusteluiden osalta tutkielman aiheen edellyttämällä tavalla ja tarkkuudella.

Vuoden 2024 ratkaisujen lisäksi neljännessä luvussa tarkastellaan KHO:n aikaisempaa käyttöomaisuusosakkeiden luovutusta koskevaa ratkaisukäytäntöä, jossa tulolähdejako uudistusta ei ole oikeudellisen arvioinnin osalta otettu huomioon. Näin ollen neljännessä pääluvussa pyritään hahmottamaan ja tunnistamaan niin käyttöomaisuusosakkeen verovapaan luovutuksen edellytyksiä sekä käyttöomaisuuden käsitteen tunnusmerkkejä vallitsevan oikeuskäytännön näkökulmasta. Neljäs luku ja siinä esitetty analyysi oikeuskäytännön näkökulmasta on tutkielman osalta hyvin keskeinen, sillä Myrskyä lainaten ”laki saa usein täsmennetyin sisältönsä vasta oikeuskäytännön kautta”³⁸.

Tutkielman toisen analyysi- ja pohdintaluvun eli viidennen pääluvun fokus on puhtaasti oikeusvarmuuden ja verotuksen ennakoitavuuden tarkastelussa käyttöomaisuusosakkeiden verovapaan luovutuksen sekä erityisesti käyttöomaisuuden käsitteen näkökulmasta. Viidennessä pääluvussa pyritään lisäksi hahmottamaan tulolähdejaon poistumisen vaikutuksia EVL 6 b ja 12 §:n tulkintaan sekä pohtimaan linjamuutoksen taustalla olevia mahdollisia motiiveja sekä juurissyitä. Toisessa analyysi- ja pohdintaluvussa pyritään myös arvioimaan, onko

³⁸ Myrsky 2011, s. 9.

käyttöomaisuusosakkeiden luovutusta koskeva lainsäädäntö eli toisin sanoen EVL 6 b ja 12 § riittävän täsmällisiä oikeusvarmuuden ja verokohtelun ennakoitavuuden näkökulmasta. Luvussa tarkastellaan myös lyhyesti oikeuskäytännön yhtenäisyyttä.

Tutkielman viimeisessä eli kuudennessa pääluvussa, joka on tutkielman johtopäätösluku, vedetään yhteen tutkielmassa muodostettuja johtopäätöksiä koskien osakkeiden käyttöomaisuusluonteen arviointia sekä osakkeiden luovutusvoittojen verokohtelua EVL 6 b ja 12 §:n näkökulmasta eli näin ollen viimeisessä pääluvussa vastataan tutkielmassa esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Lisäksi kuudennessa pääluvussa esitetään mahdollisia jatkotutkimusehdotuksia.

2 Käyttöomaisuusosakkeiden luovutusten sääntely

2.1 Käyttöomaisuusosakkeiden luovutusten verovapaussääntely ja verovapauden edellytykset – EVL 6 b §

EVL:n 4 §:n 1 momentin mukaan ”veronalaisia elinkeinotuloja ovat elinkeinotoiminnassa rahana tai rahanarvoisena etuutena saadut tulot.”. Toisin sanoen lähtökohtaisesti kaikki elinkeinotoiminnan tulot ovat veronalaisia³⁹. Edelleen yhtiön nimenomaisesti omaisuuden luovuttamisesta saama tulo on lähtökohtaisesti veronalaista elinkeinotoiminnasta saatua tuloa⁴⁰. Näin ollen voidaankin katsoa, että EVL 6 b §:n 1 ja 2 momentti, joissa säädetään käyttöomaisuusosakkeiden verovapaasta luovutuksesta, muodostaa poikkeuksen tulon veronalaisuuden pääsääntöön. Käyttöomaisuuden käsitteestä säädetään vuorostaan EVL 12 §:ssä.

Käyttöomaisuusosakkeiden luovutusvoittojen verovapaus juontaa juurensa vuoden 2004 yritys- ja pääomaverouudistukseen, jossa päätettiin säätää luovutusvoitot verovapaiksi tietyin edellytyksin.⁴¹ Hallituksen esityksessä luovutusvoittojen verovapautta on perusteltu niin pääomatulojen verotuksen yhtenäistämisellä kuin Suomen kansainvälisen kilpailukyvyn turvaamisella.⁴² Muutoksen myötä elinkeinoverolakiin sisällytettiin verovapautta koskeva EVL 6 b §, jonka 1 ja 2 momentissa säädetään verovapauden osalta seuraavaa:

Edellä 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun yhteisön saama käyttöomaisuuteen kuuluvien osakkeiden luovutushinta ei ole veronalaista tuloa eikä osakkeiden hankintameno vähennyskelpoinen meno, jos osakkeet ovat verovapaasti luovutettavissa. (1 momentti).

Osakkeet ovat verovapaasti luovutettavissa, jos

- 1) verovelvollinen on omistanut yhtäjaksoisesti vähintään vuoden ajan ajanjaksona, joka on päättynyt enintään vuotta ennen luovutusta, vähintään kymmenen prosentin osuuden luovutettavan yhtiön osakepääomasta ja luovutettavat osakkeet kuluvat näin omistettuihin osakkeisiin,*

³⁹ Verohallinto 2019, kohta 3.2.

⁴⁰ Kukkonen – Walden 2024a, s. 399.

⁴¹ HE 92/2004 vp, s. 1.

⁴² Ibid.

- 2) luovutuksen kohteena oleva yhtiö ei ole kiinteistö- tai asunto-osakeyhtiö taikka osakeyhtiö, jonka toiminta tosiasiallisesti käsittää pääasiallisesti kiinteistöjen omistamista tai hallintaa, ja
- 3) luovutuksen kohteena oleva yhtiö on kotimainen tai sellainen yhtiö, jota tarkoitetaan Euroopan yhteisöjen neuvoston eri jäsenvaltioissa sijaitseviin emo- ja tytäryhtiöihin sovellettavasta yhteisestä verotusjärjestelmästä antaman direktiivin 2 artiklassa, taikka yhtiön asuinvaltion ja Suomen välillä on verovuonna voimassa kaksinkertaisen verotuksen välttämistä koskeva sopimus, jota sovelletaan yhtiön jakamaan osinkoon. (2 momentti).

Verovapaan luovutuksen edellytykset

Verovapaussäännöksessä luovutuksella tarkoitetaan esimerkiksi osakkeiden luovuttamista osinkona, osakkeiden luovuttamista osakkeiden lunastuksen yhteydessä, sijoittamista apporttina yhtiöön, osakkeiden kauppaa ja vaihtoa, eli luovutuksella on sama merkitys kuin muissakin 6 b §:n ulkopuolisissa tapauksissa.⁴³ EVL 6 b §:n 2 momentissa säädetään niistä edellytyksistä, joiden täytyessä käyttöomaisuusosakkeet voidaan luovuttaa verovapaasti. Edellytykset voidaan erotella subjektia koskevaan edellytykseen eli luovutusvoiton saajaa koskevaan edellytykseen ja objektia koskeviin edellytyksiin eli luovutuksen kohteena olevia osakkeita koskeviin edellytyksiin.⁴⁴

Käyttöomaisuusosakkeiden luovutuksen verovapaus ja EVL 6 b § ovat erityisesti vaikuttaneet holdingyhtiöiden verotukselliseen asemaan ja tilanteeseen. EVL 6 b §:n on katsottu aiheuttaneen niin ikään tulkinnallisia ongelmia käyttöomaisuuden luovutuksen verovapauden soveltamiseen erityisesti sellaisten holdingyhtiöiden eli konsernin emoyhtiöiden näkökulmasta, kun kyseinen emoyhtiön pääasiallinen toiminta keskittyy osakkeiden tai kiinteistöjen tai muiden toimitilojen omistamiseen, jos kyse on kiinteistöistä ja toimitiloista, jotka ovat konserniyhtiöiden käytössä.⁴⁵ Hallituksen esityksessä HE 257/2018 on katsottu, että holdingyhtiöiden omistamat osakkeet voivat kuulua käyttöomaisuuteen ja osakkeiden luovutushinnat ovat osakkeita myydessä verovapaata tuloa, edellyttäen, että holdingyhtiön katsotaan harjoittavan elinkeinotoimintaa. Toisaalta hallituksen esityksessä on kuitenkin

⁴³ Andersson – Penttilä 2014, 216–217.

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ Kukkonen – Walden 2024, s. 74.

todettu, että elinkeinotoimintaa harjoittavalla holdingyhtiöllä voi kuitenkin olla myös sellaisia osakeomistuksia, joiden ei voida katsoa kuuluvan yhtiön käyttöomaisuuteen, eikä näin ollen niiden luovutushinnat ole verotuksessa verovapaata tuloa.⁴⁶ Holdingyhtiöiden taustalla on ollut ajatus, että kyseinen yhtiö on perustettu, jotta se voi takana olevien tahojensa puolesta omistaa ja hallinnoida arvopapereita.⁴⁷

Onkin katsottu, ettei elinkeinotoimintana voidaan pitää ainoastaan sellaista toimintaa, jossa yhtiö omistaa ja hallinnoi elinkeinotoimintaa harjoittavan yhtiön osakkeita. Näin ollen holdingyhtiötä, jonka ainoa tehtävä on hallinnoida sijoituksia, ei pidetä EVL 1 §:n 1 momentin mukaista toimintaa harjoittavana yhtiönä, mikä tarkoittaa, ettei yhtiöllä myöskään voi olla käyttöomaisuuteen kuuluvia osakkeita, joiden luovutuksesta saatu luovutushinta katsottaisiin verovapaaksi tuloksi.⁴⁸ Tulolähdejaon poistuminen ja muun omaisuuden omaisuuslajin säätäminen ovat osittain vaikuttaneet myös holdingyhtiöiden verotukselliseen asemaan käyttöomaisuusosakkeiden luovutuksen näkökulmasta, erityisesti KHO:n kevään 2024 ratkaisujen myötä, mikä ilmenee myöhemmin tässä tutkielmassa.

Tulolähdejaon poistumista koskevan hallituksen esityksen voikin katsoa suitsivan käyttöomaisuusosakkeiden verovapaan luovutuksen soveltumista nimenomaisesti holdingyhtiöihin, kun esityksessä on perusteltu uuden muun omaisuuden omaisuuslajin säätämistä muun muassa tarpeella estää perusteettomien etujen nauttiminen elinkeinoverotuksessa. Hallituksen esityksessä on lisäksi korostettu, ettei käyttöomaisuusosakkeiden luovutuksen verovapauden tarkoituksena ole mahdollistaa osakkeiden verovapaata luovutusta sellaisille holdingyhtiöille, joiden kautta muun muassa perhe- ja sukuomisteisten yhtiöiden osakkeiden omistaminen on järjestetty, eikä osakeluovutuksen verovapauden tarkoituksena siten ole myöskään tehdä mahdolliseksi yhtiöiden kautta harjoitetun sijoitustoiminnan verovapautta.⁴⁹

Oikeuskirjallisuudessa on lisäksi katsottu, että EVL 6 b §:n sekä nimenomaisesti verovapaussäännöksen voimaan saattamisesta on seurannut niin verosuunnittelun kuin myös holdingyhtiöiden käytön lisääntyminen, vaikkei EVL 6 b §:n verovapaussäännöksen tarkoituksena olekaan mahdollistaa keinotekoisten verohyötyjen muodostumista välillisesti

⁴⁶ HE 257/2018, s.17.

⁴⁷ Mattila 2009, s. 134.

⁴⁸ Verohallinto 2024b, kohta 3.1.

⁴⁹ Katso HE 257/2018, s. 23.

holdingyhtiöiden henkilöosakkaille. Nuotio on todennut, että edellä mainittua kehitystä niin verosuunnittelun kuin holdingyhtiöiden osalta, on näyttänyt edistävän se, että holdingyhtiörakenteen voi luoda hyvinkin nopeasti ja yksinkertaisesti joko esimerkiksi osakevaihdon tai liiketoimintasiirron muodossa, eikä siitä synny myöskään merkittäviä verotuksellisia kustannuksia.⁵⁰

2.2 Verovapauden subjektiedellytys

2.2.1 Yleisesti subjektiedellytyksestä

Verovapauden subjektiedellytys rajoittaa EVL 6 b §:n verovapaussäännöksen soveltamisalaa siten, ettei verovapaussäännöstä voida soveltaa kaikkiin luovutuksen saajina oleviin verovelvollisiin, vaan verovapautta sovelletaan ainoastaan tiettyjen yhteisömuotoisten verovelvollisten osalta.⁵¹ Lisäksi subjektiedellytyksen täytyminen edellyttää, että myyjäyhtiö harjoittaa elinkeinotoimintaa.⁵² Verovelvollisia, joihin verovapaussäännöksiä sovelletaan, ovat osakeyhtiö, osuuskunta, säästöpankki tai keskinäinen vakuutusyhtiö.⁵³ Verovapaussäännöstä sovelletaan tietyin edellytyksin kotimaisten yhteisöjen lisäksi vastaaviin ulkomaisiin yhteisöihin⁵⁴, joiden käsittely on kuitenkin edellä jo mainitusta rajattu tämän tutkielman ulkopuolelle.

2.2.2 Tarkastelussa elinkeinotoiminnan käsite

Edellä jo viitatuksi jotta EVL 6 b §:n verovapaussäännöstä voidaan soveltaa yksittäiseen tapaukseen, tulee myyjäyhtiön ensinnäkin harjoittaa elinkeinotoimintaa. Elinkeinotoiminnalla tarkoitetaan EVL 1 §:n 1 momentin mukaan liike- ja ammattitoimintaa, joka EVL 2 § 1 momentin mukaan muodostaa elinkeinotoiminnan tulolähteen. Liiketoimintaan verrattuna ammattitoiminnan on katsottu olevan pienemmässä mittakaavassa harjoitettavaa, mutta liiketoimintaa muistuttavaa toimintaa, joka perustuu usein verovelvollisen omaan henkilökohtaiseen ammattitaitoon, jolla on puolestaan keskeinen rooli harjoitetussa toiminnassa⁵⁵. Verovapaussäännöksen soveltumisen kannalta pelkästään liiketoiminnan ja ammattitoiminnan rajanvedolla ei ole merkitystä⁵⁶. Edelleen EVL 1 §:n 2 momentissa

⁵⁰ Nuotio 2025, s. 4.

⁵¹ Penttilä 2018, s. 273.

⁵² Sääski Keskitalo 2013, s. 91.

⁵³ Andersson – Penttilä 2014, s. 217–218.

⁵⁴ Kukkonen – Walden 2024a, s. 438.

⁵⁵ Engblom – Grüssner – Holla ym., 2024, s. 8.

⁵⁶ Malmgrén – Myrsky 2020, s. 86.

säädetään, että ”muun yhteisön kuin julkisyhteisön tai muun tuloverolain (1535/1992) 21, 21 a ja 21 b §:ssä tarkoitettujen osittain verovapaan yhteisön, ulkomaisen kuolinpesän, tuloverolain 22 §:ssä tarkoitettujen yleishyödyllisen yhteisön sekä asunto-osaakeyhtiölain (1599/2009) 1 luvun 2 §:ssä tarkoitettujen asunto-osaakeyhtiön, 28 luvun 2 §:ssä tarkoitettujen keskinäisen kiinteistöosaakeyhtiön sekä sellaisen osuuskunnan, joka on verrattavissa asunto-osaakeyhtiöön, harjoittaman muun toiminnan kuin maatalouden tulosta laskettaessa sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään elinkeinotoiminnasta”. EVL 2 §:n 1 momentin mukaisesti muiden kuin 1 §:n 2 momentissa tarkoitettujen yhteisöjen harjoittama toiminta pois lukien maatalouden harjoittaminen muodostaa elinkeinotoiminnan tulolähteen.

EVL:ssä ei edellä mainittua tarkemmin ole määritetty, mitä elinkeinotoiminnalla tarkoitetaan tai mitkä sen kriteerit ovat. Elinkeinotoiminnalle on kuitenkin erityisesti verotuskäytännössä muodostunut erilaisia tunnusmerkkejä, joita ovat muun muassa toiminnan itsenäisyys, voiton tavoittelu, liiketoimintariskin olemassaolo, toiminnan suunnitelmallisuus ja jatkuvuus, toiminnan suuntautuminen ulospäin laajempaan joukkoon.⁵⁷ Edellä mainittujen tunnusmerkkien lisäksi elinkeinotoiminnan olemassa oloa puoltaa ja sille tyypillistä on niin kirjanpidon pitäminen, palkkojen maksaminen, yrityksen kuuluminen Verohallinnon ennakkoperintärekisteriin, rekisteröityminen kaupparekisteriin kuin elinkeinoharjoittajan veroilmoituksen käyttäminen.⁵⁸

Yleisesti yhtiötä voidaan pitää elinkeinotoimintaa harjoittajana muun muassa silloin, kun sen toiminta kattaa operatiivisten tytäryhtiöiden omistamisen, konsernin varojen sijoittamisen ja konsernin hallinnollisten tukitoimien järjestämisen tai sisäisten palveluiden tuottamisen. Ossa on katsonut, että tilanteessa, jossa konsernin operatiivinen emoyhtiö tuottaa palveluita muille konserniyhtiöille ja laskuttaa niistä markkinointiehtoisia hallinnointipalkkioita, joista yhtiön liikevaihto muodostuu, ja jossa emoyhtiö lisäksi työllistää henkilökuntaa, joka vastaa konsernin operatiivisesta ja strategisesta johtamisesta sekä myös ylimmästä hallinnosta, voidaan yhtiön luonnetta elinkeinotoimintaa harjoittavana yhtiönä pitää selvänä.⁵⁹

Tulolähdejaon poistumisen myötä nykyinen tulolähdejako muodostuu elinkeinotoiminnan tulolähteen lisäksi maatalouden tulolähteestä, jonka muodostaa niin verovelvollisen harjoittama maatalous kuin myös erityismaatalous sekä maa- tai metsätalouteen läheisesti liittyvä muu

⁵⁷ Katso Kukkonen – Walden 2024, s. 70; Engblom – Grüssner – Holla ym. 2024, s. 8.

⁵⁸ Kukkonen – Walden 2024, s. 68.

⁵⁹ Ossa 2020, s. 97-98.

toiminta, jota ei pidetä eri liikkeenä, sekä muun toiminnan tulolähteestä, joka kattaa taloudellisen toiminnan, joka ei kuitenkaan ole maataloutta eikä elinkeinotoimintaa.⁶⁰ Vaikka edellä mainittu tulolähdejako onkin pääosin selkeä ja vuosien saatossa vakiintunut, tietyt toiminnan muodot sijoittautuvat tulolähteiden rajapinnoille ja aiheuttavat tästä syystä tulkinnallisia haasteita sen suhteen, että mihin tulolähteeseen toiminta kuuluu.⁶¹ Erityisesti elinkeinotoiminnan ja muun toiminnan välinen rajanveto voi olla ongelmallista, kun kyse on esimerkiksi kiinteistöjen ja osakehuoneistojen vuokraustoiminnasta, arvopaperikaupasta, pitkäaikaisista sijoituksista sekä holdingyhtiöiden verotuksellisesta kohtelusta.⁶² Holdingyhtiöiden ei lähtökohtaisesti ole pidetty EVL:ssä tarkoitettua elinkeinotoimintaa harjoittavina yhtiöinä. Keskitalo ja Vaininen ovat edellä mainitusta huolimatta korostaneet, ettei holdingyhtiöitä tulisi automaattisesti kohdella muina kuin elinkeinoharjoittajina, sillä ne sekä muut harvaomisteiset yhtiöt ovat kuitenkin vero-oikeudessa hyväksytyjä.⁶³

2.2.3 Tarkastelussa pääomasijoitustoiminta

Niin sanottua pääomasijoitustoimintaa harjoittavan yhteisön käyttöomaisuusosakkeiden luovutukset ovat rajattu EVL 6 b §:n verovapaussäännöksen soveltamisalan ulkopuolelle, mikä tarkoittaa, että pääomasijoitustoimintaa harjoittavan yhtiön saamat käyttöomaisuusosakkeiden luovutusvoitot ovat veronalaisia myyjäyhtiön verotuksessa. Pääomasijoitustoiminnan käsite on ollut EVL:ssä yritys- ja pääomaverouudistuksesta lähtien, mutta käsitettä ei ole tarkemmin määritelty tai selvennetty EVL:ssä⁶⁴, vaikka käsite mainitaankin EVL 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa. Käsite onkin muotoutunut nykyiseen muotoonsa pitkälti oikeuskäytännössä ja sen toiminnalliset tunnusmerkit on puolestaan havaittavissa lain esitöistä.⁶⁵ Sellaisten korkeiden tuotto-odotusten riskihankkeiden, joiden on usein haastavaa saada rahoitusta muista rahoituksen lähteistä, etsiminen, rahoittaminen ja edistäminen ovat pääomasijoittajalle varsin tavanomaista toimintaa.⁶⁶

Tavalliset yritysostot, jotka toteutetaan tarkoituksena laajentaa myyjäyhtiön liiketoimintaa uusille toimialoille, eivät puolestaan kuulu pääomasijoitustoiminnan alaan. Tyypillisesti

⁶⁰ Penttilä – Nykänen – Nieminen ym. 2019, s. 135.

⁶¹ Ibid.

⁶² Engblom – Grüssner – Holla ym. 2024, s. 89; Penttilä – Nykänen – Nieminen ym. 2019, s. 135.

⁶³ Keskitalo – Vaininen, 2023, s. 606–607.

⁶⁴ Penttilä 2010, s. 252.

⁶⁵ Verohallinto 2022, kohta 2.4. Katso myös esimerkiksi KHO:n ratkaisut KHO 2005:74, KHO 2009:64, KHO 2010:12, KHO 2013:29, KHO 2016:41 ja 2021:135. Ratkaisuja käsitellään lyhyesti tutkielman seuraavassa alakappaleessa.

⁶⁶ Ossa 2020, s. 102.

pääomasijoitustoimintaa harjoittavat yhtiöt ovat nimenomaisesti perustettu harjoittamaan yksinomaan kyseistä toimintaa.⁶⁷ Pääomasijoitustoiminnan rajaaminen verovapauden soveltamisalan ulkopuolelle johtuu osittain siitä, että taloudellisesti luovutettavat kohdeosakkeet voidaan katsoa olevan lähellä vaihto-omaisuutta pääomasijoitustoiminnalle ominaisen erityisluonteen vuoksi sekä siitä, että verovapauden soveltaminen pääomasijoitustoimintaan tarkoittaisi sitä, että yksittäinen toimialan liiketoiminnasta saatu tulo vapautettaisiin verosta.⁶⁸

Verohallinto on lain esitöiden perusteella määritellyt pääomasijoitustoiminnalle sen toiminnalliset tunnusmerkit, jotka koskevat pääomasijoittajan juridista muotoa, pääomasijoitustoiminnan sisältöä, toimintamallia, omistusosuutta, pääomasijoitustoiminnan tarkoitusta, toiminnan kestoja sekä pääomasijoitustoiminnan tulonmuodostusta.⁶⁹ Pääomasijoittajien juridisella muodolla viitataan siihen, että pääomasijoitustoimintaa harjoitetaan pääsääntöisesti kommandiittiyhtiön kautta, vaikkakin myös osakeyhtiömuodossa harjoitettava pääomasijoitustoiminta on mahdollista.⁷⁰ Toiminnan sisällöllä tarkoitetaan sitä, että yleisesti ottaen pääomasijoitustoiminnassa sijoitetaan varoja tavanomaisesti oman pääoman ehtoisina osakesijoituksina sellaisiin kohdeyrityksiin, joilla arvioidaan ja uskotaan olevan kehitysmahdollisuuksia tulevaisuudessa.⁷¹

Toimintamallilla Verohallinto puolestaan viittaa hallituksen esityksessään mainittuun toiminnan ammattimaisuuteen ja nimenomaisesti siihen, että kyseiset ammattimaiset pääomasijoittajayhtiöt sijoittavat varojaan julkisesti noteeraamattomiin yhtiöihin, joihin liittyy sellaisia riskihankkeita, joiden osalta on pääomasijoittajalle odotettavissa korkeita tuotto-odotuksia. Edelleen pääomasijoitustoiminnalle on luonteenomaista, että vähemmistöosuus kohdeyhtiön pääomasta on pääomasijoittajien omistuksessa. Toiminnan tarkoituksella viitataan lain esitöissä mainittuun kohdeyhtiön toiminnan kehittämiseen ja ostettujen yhtiöiden arvon kasvattamiseen. Omistuksen keston osalta on tavanomaista, että omistus suhteellisen lyhyt ja tilapäinen, sillä pääomasijoittajan pyrkimyksenä on irtaantua osittain omistamastaan yhtiöstä tietyn ennalta sovitun ajan kuluessa ja näin ollen omistajuuden ei ole tarkoitus olla pysyvä.⁷² Onkin todettu, että pääomasijoittajalle on tavanomaista irtaantua kohdeyhtiöstä noin 3-5

⁶⁷ Kukkonen – Walden 2024a, s. 414.

⁶⁸ Andersson – Penttilä 2014, s. 218–219.

⁶⁹ Verohallinto 2022, kohta 2.4.

⁷⁰ HE 92/2004 vp, s. 34; Verohallinto 2022, kohta 2.4.

⁷¹ HE 92/2004 vp, s. 34.

⁷² HE 92/2004 vp, s. 34; Verohallinto 2022, kohta 2.4.

vuoden kuluessa.⁷³ Viimeisimmällä ja seitsemännellä Verohallinnon luokittelemalla pääomasijoitustoiminnan toiminnallisella tunnusmerkillä viitataan siihen, että kohdeyhtiön arvonnousu määrittelee pääomasijoitustoiminnan tavanomaisen tulonmuodostuksen, joka realisoituu osakkeiden luovutuksesta saatavalla luovutusvoittona.⁷⁴

2.2.4 Pääomasijoitustoiminta oikeuskäytännön näkökulmasta

Edellä jo mainitusti pääomasijoitustoiminnan käsite on muotoutunut omaan muotoonsa pitkälti oikeuskäytännössä, ja KHO onkin antanut useampia ratkaisuja, joissa se on arvioinut pääomasijoitustoiminnan kriteerien täyttymistä käytännössä ja tehnyt rajanvetoja pääomasijoitustoiminnan ja ei-pääomasijoitustoiminnan välille.⁷⁵ Seuraavaksi tutkielmassa käydäänkin läpi lyhyesti KHO:n ratkaisukäytäntöä keskeisten pääomasijoitustoimintaa koskevien ratkaisujen KHO 2005:74, KHO 2010:12, KHO 2013:29, KHO 2016:141 ja KHO 2021:135 osalta. Ainoastaan ratkaisussa KHO 2016:141 KHO ei pitänyt yhtiön harjoittamaa toimintaa EVL 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuna pääomasijoitustoimintana.

Ratkaisussa KHO 2005:74 KHO on katsonut, että yhtiön harjoittama toiminta on ollut pääomasijoitustoimintaa ja yhtiön tytäryhtiöidensä osakkeiden luovuttamisesta syntyneet luovutusvoitot ovat näin ollen olleet pääomasijoitustoimintaa harjoittavan luovuttajayhtiön elinkeinoverotuksessa veronalaista elinkeinotoiminnan tuloa. Tapauksessa KHO on arvioinut A Oy:n toimintaa ja sitä oliko A Oy:n luovuttamista tytäryhtiöosakkeista saatu luovutusvoitto yhtiön veronalaista elinkeinotuloa vai verovapaata tuloa. Asiassa A Oy:n, joka on toiminut konsernin emoyhtiönä ja omistanut saman toimialan yhtiöitä, osakekannan on omistanut 80 prosenttisesti kaksi pääomasijoitusyhtiötä. Yhtiöllä ei ollut ollenkaan omaa henkilöstöä eikä liiketoimintaa ja tehdyn osakassopimuksen mukaan, omistukset muissa saman alan yhtiöissä on ollut tarkoitus realisoida viiden vuoden kuluessa omistuksen alkamisesta. KHO on perustellut ratkaisuaan ja yhtiön toiminnan pitämistä pääomasijoitustoimintana, sillä toiminnan katsottiin olevan määräaikaista sijoitustoimintaa, jonka katsottiin tavoittelevan arvonnousua, eikä toiminnan katsottu näin ollen olevan konsernin omistuksen hallintaa.

Penttilän mukaan KHO:n ratkaisu ilmentää sitä, että konsernin emoyhtiötä voidaan pitää pääomasijoitusyhtiönä, jos sen toiminta on tarpeeksi lähellä pääomasijoitustoimintaa

⁷³ Kukkonen – Walden 2024, s. 440.

⁷⁴ HE 92/2004 vp, s. 33-34; Verohallinto 2022, kohta 2.4.

⁷⁵ Katso korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisut KHO 2005:74; KHO 2007:10; KHO 2010:12, KHO 2013:29 ja KHO 2016:141.

nimenomaan omistuksellisesta sekä toiminnallisesta näkökulmasta. Penttilä on myös katsonut, että ratkaisu heijastaa myös niin sanottua saastumisilmiötä tai -vaikutusta, joka liittyy siihen, että yhtiön verotukselliseen statukseen vaikuttaa sen osakkeenomistajien status siten, että osakkeenomistajien status pääomasijoitustoimintaa harjoittavina toimijoina niin sanotusti valuu emoyhtiölle ja ”saastuttaa” emoyhtiön siten, että myös emoyhtiöstä tulee verotuksen näkökulmasta pääomasijoitustoimintaa harjoittava yhtiö.⁷⁶

Myös ratkaisussa KHO 2010:12 KHO on pitänyt yhtiön harjoittamaa toimintaa pääomasijoitustoimintana. Asiassa on ollut kyse A Oy:stä, joka oli pääosin pääomasijoitusrahastojen omistuksessa ja joka oli perustettu operatiivisten yhtiöiden hankkimiseksi ja hallinnointiyhtiönä toimimiseksi hankkimilleen operatiivisille yhtiöille. A Oy:llä itsellään ei ollut operatiivista liiketoimintaa ja yhtiön palveluksessa oli ainoastaan neljä työntekijää. Vaikka A Oy:llä ei ollutkaan omaa operatiivista toimintaa, se oli kuitenkin ollut osana hankimassa uusia operatiivisia yhtiöitä saamallaan ulkopuolisella rahoituksella ja myi konsernipalveluita hankkimilleen tytäryhtiöilleen, joista kaksi oli tarkoitus purkaa. KHO on painottanut päätöksessään, jossa se on katsonut A Oy:n harjoittaman toiminnan olevan pääomasijoitustoimintaa, A Oy:n edellä mainittua asemaa sekä tarkoitusta konsernikokonaisuudessa, joka pääosin oli pääomasijoitusrahastojen omistuksessa.

Niin kuin edellä mainitussa vuoden 2005 ratkaisussa Penttilä on myös vuoden 2010 ratkaisun osalta korostanut saastuttamisvaikutusta ja todennut, että ratkaisun perusteella näyttää siltä, että konsernin emoyhtiö voi saastua pääomasijoitustoimintaa harjoittavaksi yhtiöksi, vaikka sillä olisi sellaisia toimintoja ja henkilökuntaa, jotka palvelevat myös muita konserniyhtiöitä.⁷⁷ Vaikkei yhtiö itse harjoittanutkaan varsinaista pääomasijoitustoimintaa, katsottiin se pääomasijoitustoimintaa harjoittavaksi yhtiöksi, sillä sen osakkaina olevat pääomarahastot harjoittivat varsinaista pääomasijoitustoimintaa.⁷⁸ Penttilä on kuitenkin huomauttanut, että jos yhtiöllä on kuitenkin omaa liiketoimintaa, ei saastuttamista voi tapahtua pääomarahastojen omistamisen perusteella.

Ratkaisussa KHO 2013:29 KHO on katsonut, että syntynyttä luovutusvoittoa oli pidettävä luovuttajayhtiön veronalaisena elinkeinotoiminnan tulona, sillä tapauksessa luovuttajayhtiötä pidettiin pääomasijoitustoimintaa harjoittavana yhtiönä. Asiassa on ollut kyse pörssiyhtiö A

⁷⁶ Penttilä 2010, s. 260.

⁷⁷ Penttilä 2010, s. 261.

⁷⁸ Tilisanomat 2011.

Oyj:stä, joka on ollut konsernin hallinnollinen emoyhtiö, jonka tytär- ja osakkuusyhtiöt hallinnoivat henkilömuotoisia pääoma- ja kiinteistösijoitusrahastoja. A Oyj on ollut vastuussa konsernin palveluista, markkinoinnista sekä rahoituksesta ja yhtiö on myös sijoittanut edellä mainittuihin pääoma- ja kiinteistösijoitusrahastoihin. A Oyj on ollut osana perustamassa Ranskaan rekisteröityä B S.A.:ta, joka on perustettu toimimaan rahastojen rahastona, jolta A Oyj on saanut sekä palvelutuottoja että osinkoja. Kun A Oyj on myynyt osuuden omistamistaan B S.A.:n osakkeista, KHO on katsonut, että luovutetuista osakkeista saatu luovutusvoitto on ollut yhtiön veronalaista elinkeinotoiminnan tuloa ja näin ollen lausunut, että yhtiön toiminnan pitämistä pääomasijoitustoimintana puoltaa A Oyj:n asema sekä tehtävät konsernissa, joka harjoitti pääomasijoitustoimintaa. Lisäksi KHO on painottanut, että luovutetut osakkeet ovat liittyneet nimenomaan pääomasijoitustoiminnan laajentamiseen, eikä yhtiön varsinaiseen liiketoimintaan.

Siivonen on katsonut verovapaussäännöksen osalta ratkaisun KHO 2013:29 merkitsevän sitä, ettei EVL 6 b §:ssä tarkoitettu luovutusvoiton verovapaus voisi koskea sellaista yhtiötä, joka harjoittaa pääomasijoitustoimintaa, vaikka luovutettavat osakkeet itsessään liittyisivät muuhun kuin harjoitettuun pääomasijoitustoimintaan. Hän on myös todennut, että ratkaisu ilmentää sitä, että hallintoyhtiön verostatusta, eli sitä onko kyseessä esimerkiksi pääomasijoitustoimintaa harjoittava yhtiö, ei arvioida pelkästään yhtiön oman toiminnan perusteella vaan arvioinnissa otetaan yhtiön toiminta huomioon osana koko pääomasijoitusrakennetta. Siivonen korostaa myös niin sanottua saastuttamisvaikutusta⁷⁹, jota KHO:n ratkaisu näyttää jälleen ilmentävän.

Ratkaisussa KHO 2016:141 KHO on puolestaan katsonut, ettei yhtiön harjoittamaa toimintaa ole voitu katsoa pääomasijoitustoiminnan harjoittamiseksi ja näin ollen osakkeiden luovutuksesta saatu luovutusvoitto on luovuttajayhtiön verotuksessa verovapaata elinkeinotoiminnan tuloa EVL 6 b §:n nojalla. Asiassa on ollut kyse pörssiin vuonna 2011 listautuneesta A Oyj:tä, joka on vuonna 2008 perustettu omistamaan puunjalostusta harjoittavan B Oy:n osakkeita. Listautumisesitteessä A Oyj on kuvattu pakkaus- ja paperikonserniksi, jonka tarkoituksena on ollut hankkia aliarvostettua omaisuutta, jota yhtiö kehittäisi realisoidakseen omaisuuden arvonnousun. A Oyj on yhdessä ulkopuolisten tahojen kanssa perustanut D Oy:n, jonka omistamistaan osakkeista A Oyj on myynyt osan G Oy:lle. D Oy:n perustamisen lisäksi A Oyj on tytäryhtiöidensä kanssa ostanut E Oy:n osakkeet, jotka se on myöhemmin myynyt konsernin ulkopuolisella kaupalla parantaakseen omaa rahoitustilannettaan. B Oy:n osakkeita

⁷⁹ Siivonen 2013, s. 547 ja 551.

A Oyj ei ole myynyt. Ratkaisussaan KHO on pitänyt pääomasijoitustoimintaa vastaan puhuvia seikkoja vahvempina kuin puoltavia seikkoja ja korostunut erityisesti sitä, ettei A Oyj:n ole voinut katsoa pyrkineen irtautumaan omistuksistaan ennalta sovitun tietyn määräajan kuluessa. Myöskään listautumisesitteen kuvaus ei ole antanut aihetta olettaa, että A Oyj:n tarkoituksena on ollut irtaantua osakeomistuksistaan lyhyen ajan kuluessa, vaikka osa osakkeista olikin omistettu tilapäisesti. KHO on lisäksi katsonut, ettei se, että konsernin emoyhtiö A Oyj on ainoastaan ollut noteerattu yhtiö ja sen tytäryhtiöt noteeraamattomia yhtiöitä, tee tapauksessa emoyhtiötä pääomasijoittajaksi.

Ratkaisun KHO 2016:141 osalta Honkanen, Kujanpää sekä Pennanen ovat katsoneet KHO:n ratkaisun korostavan kokonaisarvioinnin merkitystä, kun arvioidaan pääomasijoitustoimintaa. He ovat hakeneet lausumalleen tukea siitä, että ratkaisussa KHO on katsonut, ettei julkisesti noteerattu yhtiö ole kokonaisarvioinnin perusteella katsottu pääomasijoitustoimintaa harjoittavaksi yhtiöksi, vaikka yhtiön listautumisesite on sisältynyt liiketoimintamallin, joka on pääomasijoitustoiminnalle hyvin tyypillinen ja vaikka yhtiö on irtautunut osakeomistuksestaan suhteellisen lyhyen ajan kuluessa.⁸⁰

Vuoden 2021 ratkaisussa KHO 2021:135 KHO on pitänyt yhtiön harjoittamaa toimintaa EVL 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuna pääomasijoitustoimintana ja osakkeiden luovuttamisesta saatua tuloa veronalaisena elinkeinotoiminnan tulona. Tapauksessa C Oy, joka on ollut pääomasijoitustoimintaa harjoittava yhtiö, on hankkinut B Oy:n osakkeet, mitä varten se on ensiksi perustanut D Oy:n, joka on edelleen perustanut A Oyj:n. Edellä mainittujen yhtiöiden perustamisen jälkeen B Oy:n osakkeet on myyty A Oyj:lle, josta on tullut B Oy:n 100 prosenttinen osakkeenomistaja. KHO:n ratkaistavana on ollut se, katsotaanko A Oyj:n harjoittama toiminta pääomasijoitustoiminnaksi ja onko sen B Oy:n osakkeiden luovuttamisesta saama luovutusvoitto veronalaista elinkeinotoiminnan tuloa. KHO on pitänyt keskeisinä pääomasijoitustoimintaa puoltavina seikkoina A Oyj:n kuulumista järjestelmällisesti organisoituun pääomasijoitustoimintaan, vaikkei yhtiö suoraan ollutkaan pääomasijoittaja, konsernirakenteen perustamista sijoituskohteiden hankintaa varten, sekä käyttöomaisuusosakkeiden verovapaussäännösten tarkoitusta ja sitä, ettei verovapaussäännöksen voitu katsoa tarkoittavan, että pääomasijoitustoimintaan liittyvä tulonmuodostus vapautettaisiin verosta. Keskeinen puoltava seikka on myös ollut toiminnan luonteen tärkeys verrattuna muodollisiin piirteisiin, millä KHO on viitannut siihen, ettei

⁸⁰ Honkanen – Kujanpää – Pennanen 2018, s. 324.

pääomasijoitustoiminnan luonnetta muuttanut se, että A Oyj:n palvelukseen oli siirretty osa B Oy:n johtoa ja A Oyj edelleen veloitti palveluistaan B Oy:tä.

Ratkaisun KHO 2021:135 osalta Penttilä on todennut, että KHO on tulkinnut pääomasijoitustoiminnan käsitettä laajentavasti, kun se on ratkaisussaan katsonut A Oyj:n olevan pääomasijoitustoimintaa harjoittava yhtiö sen perusteella, että konsernin emoyhtiö on ollut pääomasijoitustoimintaa harjoittava organisaatio. Penttilä onkin arvioinnissaan korostanut jälleen saastuttamisvaikutusta ja sitä, että pääomasijoittajaomistaja saastuttaa myös tytäryhtiönsä pääomasijoittajaksi.⁸¹

2.3 Verovapauden objektiiviset edellytykset

Objektiedellytykset koskevat edellä mainitusti luovutuksen kohdetta eli kohdeosaketta. Kaikki luovutettavat osakkeet eivät näin ollen kuulu EVL 6 b §:n verovapaussäännöksen soveltamisalan piiriin⁸². EVL 6 b §:n 2 momentin perusteella objektiedellytykset voidaan jakaa edellytyksiin kohdeosakkeen omaisuuslajista, kohdeosakkeen luovuttaneen yhtiön omistusajasta sekä -osuudesta kohdeosakkeen osalta ja kohdeosakkeen luovuttaneen yhtiön asuinvaltiosta. Verovapauden yhtenä edellytyksenä on se, että luovutuksen kohde on osake ja yksinomaan luovuttajayhtiön käyttöomaisuuteen kuuluva osakeyhtiön osake⁸³. Käyttöomaisuuden käsite on näin ollen keskeinen määriteltäessä ja arvioidessa EVL 6 b §:n verovapaussäännöksen soveltumista.

Verovapaussäännöksen soveltumisen ulkopuolelle on lisäksi rajattu kiinteistö- ja asunto-osakeyhtiöiden osakkeet sekä sellaisten yhtiöiden osakkeet, joiden kohdeyhtiön toiminta käsittää tosiasiallisesti pääasiassa kiinteistöjen omistamista sekä hallintaa.⁸⁴ Kokonaisarviointiin siitä, käsittääkö yhtiön pääasiallinen toiminta kiinteistötoiminnan, joudutaan turvautumaan siinä tapauksessa, jos kyseinen yhtiö ei muodollisesti ole kiinteistö- eikä asunto-osakeyhtiö.⁸⁵ Oikeuskirjallisuudessa onkin todettu nojaten lain esitöihin, että se, onko kyseessä pääasiallinen käyttö, määritellään aina kokonaisarvion perusteella.⁸⁶ Verovapaussäännösten soveltamatta jättäminen edellä mainittuihin yhtiöihin merkitsee

⁸¹ Penttilä 2021.

⁸² Penttilä 2018, s. 273.

⁸³ Ibid. ja katso myös HE 92/2004 vp, s. 32.

⁸⁴ Niskakangas 2007, s. 9; katso myös Penttilä 2018, s. 273.

⁸⁵ Andersson – Penttilä, s. 235.

⁸⁶ Engblom – Fagervik – Grüssner 2024, s. 540.

kuitenkin sitä, että osakkeen luovutuksesta mahdollisesti syntynyt luovutustappio on verovelvollisen verotuksessa vähennyskelpoinen⁸⁷.

Omistusajan ja -osuuden osalta EVL 6 b §:n 2 momentti määrittelee vähimmäisomistusajan, joka on yksi vuosi, sekä vähimmäisomistusosuuden, joka on kymmenen prosenttia. Vähimmäisomistusosuuden osalta verovapaussäännöksen soveltaminen ei kuitenkaan edellytä, että luovutettavien osakkeiden tarvitsee kerralla muodostaa vähintään kymmenen prosentin osuuden kohdeyhtiön osakepääomasta, vaan osakkeita voidaan myydä useamman kerran pienemmissä erissä edellyttäen, että vuoden vähimmäisomistusaika on kuitenkin täyttynyt⁸⁸. Jäljelle jääneet osakkeet voidaan luovuttaa verovapaasti, kun ne luovutetaan viimeistään vuoden kuluessa siitä, kun omistusosuus on aikaisemman luovutuksen johdosta laskenut alle kymmeneen prosenttiin⁸⁹.

Kymmenen prosentin omistusosuuden lisäksi ehtona on vuoden minimiomistusaika ja näin ollen pelkästään se, että luovuttajayhtiö on omistanut vähintään kymmenen prosenttia kohdeyhtiöstä, ei riitä verovapaussäännöksen soveltamiseen. Vähimmäisomistusajan soveltamisvaatimuksen voineekin katsoa estävän ja suitsivan verosuunnittelua verrattuna siihen, jos soveltamisedellytyksenä olisi ainoastaan kymmenen prosentin omistusosuusvaatimus⁹⁰. Suomessa EVL:n mukaan sovellettava yhden vuoden minimiomistusaika on myös yleisin minimiomistusaika, jota sovelletaan myös Suomen ulkopuolella varsin laajasti. Osakkeiden omistamiseen liittyvän minimiomistusajan on katsottu myös turvaavan sen, että verovapaus kohdistuu ainoastaan sellaisiin osakesijoituksiin, jotka ovat luonteeltaan pysyviä.⁹¹

Omistusajan määrittämisen osalta keskeistä on määrittää osakkeiden hankinta-aika ja luovutusajankohta. Verohallinnon mukaan osakkeiden omistus alkaa sekä päättyy silloin, kun osakkeiden luovutusta koskeva sopimus on tehty. Perustettavan yhtiön osalta Verohallinto katsoo, että osakkeiden omistus alkaa silloin, kun osakkeet on merkitty.⁹² Yritysjärjestelyjen sekä toimintamuodon muutosten osalta, lainsäädäntö ei määrittele, miten yhden vuoden vähimmäisomistusaika määritetään. Verohallinto katsookin, että EVL 52 a-c §:n mukaisessa

⁸⁷ Andersson – Penttilä, s. 235.

⁸⁸ Verohallinto 2024, kohta 5.1.

⁸⁹ Verohallinto 2024, kohta 5.1.

⁹⁰ Katso Kukkonen – Walden 2024, s. 435-436.

⁹¹ Kukkonen – Walden 2024, s. 436.

⁹² Verohallinto 2024, kohta 5.2.

jakautumisessa ja sulautumisessa omistusaika lasketaan alkaneeksi yritysjärjestelyä edeltävästä saannosta.

Osakevaihdon osalta Verohallinto pitää omistuksen alkamisajankohtana osakevaihdon toteuttamisen ajankohtaa ja liiketoimintasiirrossa Verohallinto katsoo, että vastikeosakkeet katsotaan hankituksi samanaikaisesti vastaanottavan yhtiön osakkeiden kanssa, kun viimeksi mainitut on omistettu aiemmin edellyttäen, että siirtävä yhtiö on omistanut vastaanottavan yhtiön osakkeita jo aiemmin. Purkautumisessa jako-osana saatujen osakkeiden osalta Verohallinto katsoo viitaten Keskusverolautakunnan ratkaisuun KVL 72/1986, että osakkeiden omistusaika alkaa siitä päivästä, kun lopputilitys annetaan. Toimintamuodon muutoksessa, jossa henkilöyhtiö muutetaan osakeyhtiöksi, omistusajan alkaminen lasketaan Verohallinnon mukaan henkilöyhtiön osuuden hankintahetkestä. Kuitenkin, jos yhtymäosuuksia ei ole hankittu samaa aikaan, niin osakeyhtiön osakkeiden, jotka vastaavat henkilöyhtiön osuuksia, omistajat lasketaan yhtymäosuuskohtaisesti yhtymäosuuksien hankintahetkestä alkaen.⁹³

Kohdeyhtiön asuinvaltiota koskeva vaatimus EVL 6 b §:n 2 momentissa perustuu EU-oikeuteen, jonka mukaan EU-jäsenvaltiossa asuvia yhtiöitä, joiden osakkeet luovutetaan, ei saa asettaa huonompaan asemaan kuin kotimaisiakaan yhtiöitä. Jotta kohdeyhtiön osakkeita voi luovuttaa verovapaasti, tulee kohdeyhtiön sijaita joko Suomessa, Euroopan Unionin jäsenvaltiossa tai valtiossa, jonka kanssa Suomi solminut verosopimuksen.⁹⁴ Sellaisten kohdeyhtiöiden, joiden kotipaikka on EU- tai verosopimusvaltioiden ulkopuolella, osakkeiden luovutuksesta saatu luovutusvoitto on veronalaista tuloa. Vaikka kohdeyhtiön asuinpaikka olisi EU-jäsenvaltiossa tai verosopimusvaltiossa, ei se kuitenkaan tarkoita, etteikö tällaisen kohdeyhtiön osakkeen luovutuksesta syntynyt luovutusvoitto olisi pelkästään asuinpaikkavaatimuksen perusteella verovapaata. EU-jäsenvaltiossa tai verosopimusvaltiossa asuvan kohdeyhtiön osakkeen luovutuksesta saatu tuloa on nimittäin veronalaista silloin, jos luovutukseen ei voida soveltaa EY:n emo-tytäryhtiödirektiiviä tai verosopimusta.⁹⁵ Jos kyseessä on verosopimusvaltio, edellytetään lisäksi, että yhtiön maksamaan osinkoon sovelletaan verosopimusta. Tämän on tulkittu tarkoittavan sitä, että yhtiön maksamaan osinkoon sovelletaan tällöin verosopimuksen osinkoa koskevaa artiklaa.⁹⁶

⁹³ Verohallinto 2024, kohta 5.2.

⁹⁴ Katso Andersson – Penttilä 2014, s. 226.

⁹⁵ Engblom – Fagervik – Grüssner 2024, s. 540.

⁹⁶ Malmgrén – Myrsky 2020, s. 551.

3 Tulolähdejaon poistuminen vuonna ja EVL:n omaisuuslajit – erityisesti käyttöomaisuus ja muu omaisuus

3.1 Tulolähdejako uudistus ja sen vaikutus sääntelyyn

3.1.1 Tulolähdejako ennen uudistusta

Vielä verovuoden 2019 osalta yhteisöjen verotus toimitettiin tulolähdejaon kautta jakamalla yhteisöjen tulolähteet EVL-tulolähteeseen, MVL-tulolähteeseen ja TVL-tulolähteeseen. Tulolähdejako onkin noudattanut samaa jakoa kuin mitä tuloverolaki, elinkeinoverolaki ja maatilatalouden tuloverolaki ja mitä niiden soveltamisalat ovat noudattaneet.⁹⁷ Suomessa yrityksen verotukseen sovellettava laki onkin pääasiassa määräytynyt yrityksen harjoittaman tosiasiallisen toiminnan perusteella. Näin ollen esimerkiksi osakeyhtiöiden verotus on tulolähdejakouudistukseen asti toteutettu sekä EVL:n että TVL:n säännösten perusteella.⁹⁸

Keskeinen vaikutus tulolähdejaolla on ollut erityisesti verovelvollisen tuloksen laskemiseen sekä tappiontasaukseen, kun tulolähteen tappiot on tullut vähentää ainoastaan saman tulolähteen voitoista, eikä näin ollen toisen tulolähteen tappioita ole ollut mahdollista vähentää toisten tulolähteiden voitoista. Edellä mainitun lisäksi tulolähdejako on vaikuttanut niin yrityksen nettovarallisuuden laskentaan, kansalainvälisen kaksinkertaisen verotuksen poistamiseen, konserniavustukseen sekä asuintalovarauksen vähennyskelpoisuuteen.⁹⁹ Tappiontasauksen ja eri lakien soveltamisalaan kuuluvat taloudelliset toiminnot ovat tosiasiasa samankaltaisia eikä niiden erottaminen toisistaan ole yksiselitteistä, vaan haasteellista sekä ajoittain jopa sattumanvaraista. Etenkin rajanveto EVL:n ja TVL:n soveltamisalaan kuuluvien taloudellisten toimintojen välillä on voinut muodostua hyvinkin haasteelliseksi.¹⁰⁰

Tulolähdejaolla on ollut Suomen tuloverojärjestelmässä keskeinen ja nimenomaisesti rakenteellinen rooli, sillä yhteisöjen tuloverojärjestelmä on rakentunut kolmen tulolähteen ympärille niiden määrittäessä ja luodessa järjestelmälle sen raamit.¹⁰¹ Tulolähdeajattelun taustalla on vaikuttanut verotuksen käytännön toteuttaminen eli toisin sanoen tulolähdejakoa

⁹⁷ Ossa 2020, s. 31-32; Penttilä 2019a, s. 132; Verohallinto 2024a, kohta 1.

⁹⁸ Kukkonen – Walden 2024, s. 19.

⁹⁹ Penttilä – Nykänen – Nieminen ym. 2019, s. 131.

¹⁰⁰ Penttilä 2019a, s. 133.

¹⁰¹ Katso esimerkiksi Penttilä 2019, s. 132.

on perusteltu tarpeella helpottaa ja sujuvoittaa verotuksen toteuttamista käytännössä ja tulolähteet ovatkin toimineet verotuksessa niin sanottuina ”peruslaskentayksikköinä”.¹⁰²

3.1.2 Tulolähdejako uudistus ja sen taustalla vaikuttavat syyt

Yksi keskeinen EVL 12 §:ssä tarkoitetun käyttöomaisuuden käsitteen tulkintaan vaikuttanut tekijä onkin verovuodesta 2020 lähtien sovellettavaksi tullut yhteisöjen muuttunut tulolähdejako. Tulolähdejaon poistumisen myötä tuloverolain 3 §:ssä tarkoitettujen yhteisöjen, kuten osakeyhtiöiden ja osuuskuntien, verotettava tulo lasketaan EVL:n säännöksiensä mukaan riippumatta yhteisön harjoittaman toiminnan luonteesta. Tulolähdejako uudistus on näin ollen merkinnyt sitä, että TVL 3 §:ssä tarkoitettujen yhteisöjen TVL-tulolähde on yhdistetty EVL-tulolähteeseen.¹⁰³ Täten TVL-tulolähde on poistunut kokonaan edellä mainittujen yhteisöjen osalta.¹⁰⁴ Tulolähdejako uudistus ei kuitenkaan TVL-tulolähteen tavoin poistanut MVL-tulolähdettä TVL 3 §:ssä tarkoitetuilta yhteisöiltä vaan maatalouden tuloksen verottamiseen sovelletaan edelleen MVL:ää.¹⁰⁵ Tulolähdejako uudistus on koskenut edellä mainitusti ainoastaan TVL 3 §:ssä määritettyjä yrityksiä, ja uudistuksen ulkopuolelle ovat jääneet osittain verovapaat yhteisöt, kuten valtio ja kunnat, yleishyödylliset yhteisöt, julkisyhteisöt, asunto-osakeyhtiöt, keskinäiset kiinteistöosakeyhtiöt ja sellaiset osuuskunnat, jotka rinnastuvat asunto-osakeyhtiöihin.¹⁰⁶

Tulolähdejaon poistamisesta, erityisesti tappiotasaukseen liittyvien ongelmien näkökulmasta, oli keskusteltu jo pidemmän aikaa ennen kuin tulolähdejako uudistus tuli tosiasiasa voimaan.¹⁰⁷ Edellä mainitusti tappiotasaukseen liittyvissä haasteissa on ollut kyse sääntelystä, jonka mukaan toisen tulolähteen tappiota ei ole mahdollista vähentää toisen tulolähteen voitoista. Erityisesti työryhmät, jotka olivat arvioineet kansallisten verolainsäädäntöjen muuttamista, olivat myös esittäneet muutoksia vallitsevaan tulolähdejakoön tuloksetta.¹⁰⁸ Penttiläkin on katsonut, että aikaisemman tulolähdejaon ongelmakohdat ovat kiteytyneet tappiotasauksen sääntelyyn sekä eri tulolähteiden tuloksenlaskennan toisistaan poikkeavat sääntelyyn tilanteessa, jossa eri tulolähteiden soveltamisalaan kuuluvat taloudelliset toimintojen eroavaisuudet ovat tosiasiasa hyvin maltillisia, mikä on kuitenkin johtanut siihen, että

¹⁰² Ossa 2020, s. 33.

¹⁰³ Penttilä – Nykänen – Nieminen ym. 2019, s. 132

¹⁰⁴ Ossa 2020, s. 33-34.

¹⁰⁵ Verohallinto 2024a, s. 1.

¹⁰⁶ Kukkonen – Walden 2024, s. 20.

¹⁰⁷ Penttilä – Nykänen – Nieminen ym. 2019, s. 132.

¹⁰⁸ Penttilä 2019a, s. 132-133.

samankaltaiset toiminnot ovat voineet tulolähdejaon johdosta tulla verotetuksi eri tavoin.¹⁰⁹ Tappiontasauksen tulolähdesidonnaisuuden ongelmallisuuden osalta Penttilä on korostanut muun muassa sitä, että tappiontasauksen säännökset saattavat aiheuttaa tilanteen, jossa verovelvollisen kokonaistulo verotuksessa on tappiollinen, mutta tulolähdejaosta johtuen tappiontasauksen tulolähdesidonnaisuus mahdollisesti aiheuttaa verovelvolliselle kuitenkin veronmaksuvelvollisuuden. Lisäksi ongelmallista verotuksen näkökulmasta on ollut myös se, että tappiontasausäännösten tulolähdesidonnaisuus voi aiheuttaa verovelvolliselle tilanteen, jossa se ei pysty missään vaiheessa vähentää tietyn tulolähteen tappioita, jos kyseisessä tulolähteessä ei ole voittoja, josta tappiot voisi vähentää.¹¹⁰

Hallituksen esityksessä tulolähdejakuudistusta on perusteltu korostamalla tulolähdejaon säätämisen alkuperäistä tarvetta, joka koski kunnallisverotuksen turvaamista sekä tulojen oikeanmukaista allokointia, ja tämän tarpeen vähentymistä, kun tulolähdejaon merkitys kunnallisverotuksessa 1990-luvun pääomaverouudistuksen myötä poistui. Kun tulolähdejaon merkitys muuttui pääomaverouudistuksen myötä, muuttui myös sen tarkoitus siten, että tulolähdejaon avulla pyrittiin jatkossa erottamaan eri verolainsäädäntöjen perusteella laskettavat veronalaiset tulot.¹¹¹ Oikeuskirjallisuudessa on kuitenkin katsottu, ettei tulolähdejaon olemassaoloa puolla se, että verotettavan tulon laskentasäännöt eroavat eri tulolähteiden välillä ja nämä erot ovat osittain yhteisöverotuksessa lisääntyneet. Myöskään verojärjestelmien rakenteiden, joiden pohjalle tulolähdejako on aikanaan rakentunut, olemassaololle ei enää ole ollut tarvetta.¹¹² Hallituksen esityksessä on lausuttu, että tulolähdejakuudistuksen tarkoituksena on varmistaa sellainen yhteisöverotus, jossa yhteisön kaikki tulot ja toiminta kuuluvat EVL-tulolähteeseen, pois lukien maatalous.¹¹³

3.2 Käyttöomaisuuden käsite lainsäädännön ja lain esitöiden viitekehyksessä – EVL 12 §

3.2.1 Käyttöomaisuuden käsite EVL 12 §:ssä

Käyttöomaisuuden määritelmä EVL 12 §:ssä on pysynyt samanlaisena vuoden 2004 pääomaverouudistuksesta lähtien, ainoastaan EVL 12 §:n suomenkielisen version sanamuotoa

¹⁰⁹ Penttilä 2019a, s. 133.

¹¹⁰ Ibid.

¹¹¹ HE 257/2018 vp., s. 16.

¹¹² Penttilä – Nykänen – Nieminen ym. 2019, s. 135.

¹¹³ HE 257/2018 vp., s. 18.

on muutettu siten, että ”elinkeinossa”-sana on muutettu ”elinkeinotoiminnassa”-sanaan.¹¹⁴ Vaikka käyttöomaisuuden käsitettä ei ole sen määritelmän osalta lainsäädännössä muutettu, on käsitteen tulkintaa pyritty täsmentämään etenkin oikeuskäytännössä.¹¹⁵

Käyttöomaisuuden käsitteestä säädetään EVL 12 §:ssä seuraavasti:

Käyttöomaisuutta ovat elinkeinotoiminnassa pysyvään käyttöön tarkoitettut maa-alueet, arvopaperit, rakennukset, koneet, kalustot ja muut esineet, patentit ja muut erikseen luovutettavissa olevat aineettomat oikeudet sekä soran- ja hiekanottoapaikat, kaivokset, kivilouhokset, turvesuot ja muut sellaiset hyödykkeet. Maa-alue, arvopaperit ja muut sellaiset hyödykkeet ovat kulumatonta käyttöomaisuutta.

EVL 6 b §:n verovapaussäännöksen soveltumisen osalta yksi keskeinen ja tämän tutkielman näkökulmasta keskeisin objektiedellytys, jonka tulee täytyä, on luovutettavan osakkeen käsittely käyttöomaisuutena. Näin ollen, jos osake kuuluu johonkin muuhun EVL:n omaisuuslajiin kuin käyttöomaisuuteen eli toisin sanoen sijoitusomaisuuteen, rahoitusomaisuuteen, vaihto-omaisuuteen tai muuhun omaisuuteen, ei luovutuksesta syntynyt luovutusvoitto ole EVL 6 b §:n nojalla luovuttajalla elinkeinotoiminnan verovapaata tuloa.

EVL 12 §:ssä käyttöomaisuus on jaoteltu kolmeen eri ryhmään, joista arvopaperit eli muun muassa osakkeet kuuluvat ensimmäiseen ryhmään yhdessä maa-alueiden, koneiden, kalustojen ja muiden esineiden kanssa. EVL:n 12 §:n perusteella käyttöomaisuus voidaan jakaa kulumattomaan ja kuluvaan käyttöomaisuuteen, joista arvopaperit kuuluvat ensiksi mainittuun eli kulumattomaan käyttöomaisuuteen.¹¹⁶ Kulumattomaan käyttöomaisuuteen voidaan katsoa kuuluvaksi myös muun muassa yrityksen itselleen hankkimat taide-esineet, kun niitä ei ole hankittu tarkoituksena myydä ne eteenpäin. Kuluvaan käyttöomaisuuteen kuuluvat vuorostaan koneet ja kalusto, rakennukset, patentit sekä muut erikseen luovutettavat aineettomat oikeudet, soranottoapaikat, kaivokset sekä muut sellaiset hyödykkeet.¹¹⁷ Jotta omaisuus voidaan katsoa käyttöomaisuudeksi, on hyödykkeet tullut hankkia yhtiön elinkeinotoiminnan pysyvään käyttöön¹¹⁸. Näin ollen, jotta osakkeet voidaan katsoa ne hankkineen yhtiön käyttöomaisuudeksi, tulee ne olla hankittu elinkeinotoiminnan pysyvään käyttöön. Lisäksi

¹¹⁴ Katso käyttöomaisuuden käsitteen muuttumattomuudesta, Ranta-Lassila 2024.

¹¹⁵ Katso ratkaisut KHO 2024:41 ja KHO 2024:42 ja KHO 2024:43

¹¹⁶ Engblom – Grüssner – Holla ym. 2024, s. 18.

¹¹⁷ Katso Ossa 2020, s. 146-147.

¹¹⁸ Katso Malmgrén 2021, s. 2; Ossa 2020, s. 140.

käyttöomaisuudelle on luonteenomaista ja ominaista se, että käyttöomaisuuteen luokiteltava hyödyke on tarkoitettu käytettäväksi yhtiön elinkeinotoiminnassa useaan kertaan toisin kuin esimerkiksi vaihto-omaisuuteen kuuluva hyödyke, jolle luonteenomaista on se, että se vähenee jo ensimmäisellä kerralla, kun se osallistuu yhtiön tuotantoprosessiin. Ossa onkin todennut, että käyttöomaisuuteen kuuluvan hyödykkeen tai esineen hankkimisessa on kyse ainoastaan yhtiön varojen uudelleensijoittamisesta.¹¹⁹

Käyttöomaisuuden käsitteestä Niskakangas on todennut, että vaikka se onkin niin sanottu legaalikäsite EVL 12 § :n yleisluontoisuudesta johtuen, jättää lain sanamuoto tilaa myös niin oikeuskäytännölle kuin oikeustieteilijöillekin. Huomionarvoista on myös se, että kyseinen lainsäädännös on jo 38 vuotta vanha, mikä ilmentää myös Niskakankaan mukaan sitä, että säännös ”on kirjoitettu aivan toisenlaisiin olosuhteisiin”. Vaikka lain sanamuoto ei käyttöomaisuuden käsitteen sisällön ja määritelmän osalta olekaan vuosien saatossa muuttunut Niskakangas huomauttaa, että käsitteen tulkinnalliset rajat ovat kuitenkin niin taloudellisten ilmiöiden myötä kuin myös lainsäädäntöympäristön muuttuessa muuttaneet muotoaan. Tällaisen yleisluonteisen säännöksen voineekin nähdä antavan KHO:lle lainsäätäjän työtä jatkavan jopa haasteellisen roolin, kun tehtävänä on tulkita ja soveltaa EVL 12 §:n soveltumista käytännön tasolla.¹²⁰

3.2.2 Käyttöomaisuusosakkeet

Arvopapereiden osalta hallituksen esityksessä on katsottu, että käyttöomaisuuteen kuuluvat myös tytäryhtiön osakkeet sekä omistusyhteisyrityksen osakkeet.¹²¹ Tytär- ja sisaryhtiön osakkeiden on katsottu kuuluvaksi käyttöomaisuuteen riippumatta siitä, toimiiko edellä mainittu yhtiö samalla toimialalla kuin yhtiö, joka sen osakkeita myy tai onko tytäryhtiö konsernissa samalla tasolla.¹²² Tytäryhtiöosakkeita ei kuitenkaan aina ole katsottu luovuttajayhtiön käyttöomaisuudeksi, ja vielä EVL:n voimaantulonkin jälkeen oikeuskäytännössä katsottiin, että sellaisessa tapauksessa, kun tytäryhtiö toimii erillään emoyhtiön liiketoiminnassa, ei tytäryhtiöosakkeita voida pitää omistajayhtiön käyttöomaisuutena. Linjanmuutos on kuitenkin tapahtunut myös tytäryhtiöosakkeiden osalta ja vasten alkuperäistä ajatusta, tytäryhtiöosakkeita on alettu pitämään lähes poikkeuksetta

¹¹⁹ Ossa 2020, s. 146-147.

¹²⁰ Niskakangas 2007, 7, s. 15.

¹²¹ HE 92/2004 vp, s. 32.

¹²² Engblom – Grüssner – Holla ym. 2024, s. 18-19.

emoyhtiön käyttöomaisuutena, kun on alkanut vaikuttaa siltä, että käyttöomaisuuden omaisuuslaji on tytäryhtiöosakkeiden osalta niiden ”luontevin sijoituspaikka”.¹²³

Keskitalo Sääski on väitöskirjassaan kuitenkin epäillyt ja pohtinut, että osakkeita olisi mahdollisesti pidetty käyttöomaisuuteen kuuluvina, vaikkei omistaja- ja kohdeyhtiö olisi toimineet samalla alalla ja vaikkei kohdeyhtiön osakkeet olisi varsinaisesti palvelleet emoyhtiön elinkeinotoimintaa jo vuoden 2004 yritys- ja pääomaverouudistusta edeltäneessä verotuskäytännössä. Toisin sanoen osakkeet on saatettu luokitella käyttöomaisuuteen kuuluviksi varsin kevyinkin perustein. Keskitalo Sääski onkin luonnehtinut käyttöomaisuuden omaisuuslajia niin sanotuksi ”kaato-omaisuuslajiryhmäksi”, kun siihen on sisällytetty sellaista omaisuutta, joka ei varsinaisesti kuulu muihinkaan omaisuuslajiryhmiin, mutta joka joltain osin liittyy omistajayhtiön harjoittamaan elinkeinotoimintaan.¹²⁴

Lisäksi aikaisempaan käytäntöön viitaten Keskitalo Sääski on myös nostanut esille ajatuksen, jonka mukaan saattaa olla mahdollista, että osakkeet on saatettu lukea käyttöomaisuuteen, koska ”parempaa paikkaa” muiden EVL:n omaisuuslajiryhmien keskuudesta ei ole osakkeille löytynyt.¹²⁵ Edellä mainitussa ajatuksessa voidaan nähdä olevan hieman samankaltaisuutta edellisessä kappaleessa mainitun Niskakankaan ajatuksen kanssa, kun tämä on puhunut käyttöomaisuuden omaisuuslajiryhmästä luontevimpana sijoituspaikkana osakkeille.¹²⁶ Koska EVL 12 §:ssä tarkoitettuun käyttöomaisuuteen kuuluvat aineettomat ja aineelliset hyödykkeet, joita käytetään pysyvällä tavalla yhtiön tosiasiallisessa aktiivisessa elinkeinotoiminnassa, ei EVL 12 §:ssä tarkoitettuun käyttöomaisuuden omaisuuslajiryhmään tule sisällyttää passiivisia sijoituksia. Kaato-omaisuuslajiin viitaten, Keskitalo Sääski myös toteaa, ettei tällaiselle kohtelulle tai luokittelulle löydy minkäänlaisia perusteita tai tukea lainsäädännöstä tai lain esitöistä.¹²⁷

Keskitalo Sääsken toteamus siitä, ettei käyttöomaisuuden käsittely tällaisena kaato-omaisuuslajina saa juurikaan minkäänlaista tukea lainsäädännöstä tai edes lain esitöistä vaikuttaa suhteellisen totuudenmukaiselta. Edellä mainittua toteamusta voinee perustella lähestymällä asiaa käyttöomaisuusosakkeen luovutuksen verovapauden näkökulmasta ja erityisesti siitä näkökulmasta, että verovapaat luovutukset muodostavat vallitsevassa verotusta

¹²³ Niskakangas 2007, s. 4-5, 7.

¹²⁴ Keskitalo Sääski 2012, s. 609-610.

¹²⁵ Ibid.

¹²⁶ Katso Niskakangas 2007, s. 4-5, 7.

¹²⁷ Keskitalo Sääski 2012, s. 649.

koskevassa ympäristössä lähtökohtaisesti poikkeuksen pääsäännölle, jonka mukaan elinkeinotoiminnan tulot ovat veronalaista tuloa. Näin ollen, jos käyttöomaisuutta käsiteltäisiin niin sanottuna kaato-omaisuuslajiryhmänä, olisi tämä ennemminkin ristiriidassa käyttöomaisuuden luovutuksen verovapauden poikkeuksellisuuteen nähden. Lisäksi vallitsevassa oikeustilassa ajatus käyttöomaisuuden kategorisoinnista kaato-omaisuuslajiksi on kyseenalainen, sillä osakkeiden luokittelu käyttöomaisuudeksi ja siten luovutusvoittojen kohtelu verovapaana elinkeinotoiminnan tulona ei ole itsestäänselvyys, mikä ilmenee muun muassa KHO:n oikeuskäytännöstä¹²⁸.

Tytäryhtiöosakkeiden osalta nykyään on kuitenkin jo täysin kiistatonta se, että emoyhtiön eli luovuttajayhtiön käyttöomaisuuteen voi kuulua myös tytäryhtiön osakkeet, vaikka tämä toimisi täysin eri alalla kuin emoyhtiö.¹²⁹ Edellä mainittu ei kuitenkaan poissulje sitä, etteikö tällaiset tytäryhtiöosakkeet voisi luokitella kuuluvaksi uuteen tulolähdejakoedistuksen jälkeen luotuun EVL 12 a §:ssä tarkoitettuun muuhun omaisuuteen, mikäli osakeomistuksen katsotaan palvelevan lähtökohtaisesti muita tarkoituksia kuin omistajayhtiön elinkeinotoiminnan tarkoituksia.¹³⁰

Hallituksen esityksessä 92/2004 on todettu, että käyttöomaisuusosakkeille on ominaista, että niiden omistamisella on tarkoitus ensisijaisesti tavoitella muita päämääriä kuin lyhyellä aikavälillä tapahtuvia arvonnousuja tai osinkotuottoja ja tyypillistä on, että yhtiö on hankkinut osakkeet nimenomaisesti pitkäaikaiseen omistukseen.¹³¹ Niskakangas ei pidä osinkotuottojen mainitsemista relevanttina ja hänen näkemyksen mukaan sille, että omistajayhtiön saa osinkotuottoja tytäryhtiöltä, ei tulisi antaa merkitystä, kun arvioidaan tytäryhtiöosakkeiden käyttöomaisuusluonnetta.¹³² Edellä mainitun lisäksi hallituksen esityksessä on painotettu myös niin sanottuja strategisia osakeomistuksia, jotka voivat kuulua käyttöomaisuusosakkeen alaan. Strategisena osakeomistuksena voidaan pitää muun muassa omistajayhtiön kanssa samalla tai lähialalla toimivan yhtiön osakkeita.¹³³ Lisäksi esimerkkejä strategisesta osakeomistuksesta voivat olla tukkuliikkeen osakkeet, jotka ketjuun kuuluva vähittäiskauppias on hankkinut tai lääkärikeskuksen osakkeet, joiden omistuksen lääkäri on itselleen hankkinut.¹³⁴

¹²⁸ Katso muun muassa KHO:n ennakkoratkaisu KHO 2024:42.

¹²⁹ Katso Penttilä 2013, s. 339; Niskakangas 2007, s. 12; Verohallinto 2024, kohta 3.1.

¹³⁰ Verohallinto 2024, kohta 3.1.

¹³¹ HE 92/2004 vp, s. 32.

¹³² Niskakangas 2007, s. 10.

¹³³ HE 92/2004 vp, s. 32.

¹³⁴ Myrsky – Linnakangas 2010, s. 186.

Edelleen arvopapereiden sekä osakkeiden omaisuuslajipohdinnan osalta hallituksen esityksessä HE 176/2008 vp arvopapereiden eli myös osakkeiden katsotaan kuuluvan käyttöomaisuuteen silloin, kun osakeomituksen tarkoitus on lisätä, turvata tai muuten helpottaa omistajayhtiön suoritteiden menekkiä tai turvata tai helpottaa yhtiön tarvitsemien tuotantotekijöiden hankkimista edullisesti ja tehdä toiminta varmemmaksi.¹³⁵ Hallituksen esityksessä 257/2018 vp on lausuttu, että jotta osake voidaan katsoa kuuluvaksi yhtiön käyttöomaisuuteen, tulee sen palvella yhtiön elinkeinotoimintaa välillisesti tai välittömästi. Elinkeinotoiminnan käyttöomaisuutta on nimenomaisesti sellainen aineellinen ja aineeton omaisuus, joka on tarkoitettu pysyvään käyttöön.¹³⁶ Verohallinnon ohjeessa yhteisön käyttöomaisuusosakkeiden luovutusten verokohtelusta on lisäksi todettu, että käyttöomaisuusosakkeilla yleensä viitataan sellaisten markkinointi-, myynti-, tuotanto- ja alihankintayhtiöiden osakkeisiin, joiden omistaminen tukee emoyhtiön omaa elinkeinotoimintaa. Huomionarvoista on kuitenkin se, ettei pelkkä kohdeyhtiön osakkeiden omistaminen eikä hallinta muodosta EVL 1 §:ssä tarkoitettua elinkeinotoimintaa.¹³⁷

Käyttöomaisuusosakkeiden osalta kritiikkiä on oikeuskirjallisuudessa esitetty siitä, että toisistaan omistuspohjan osalta eroavia yhtiöitä kohdellaan verotuksellisesti eri tavoin, kun arvioidaan luovutettavien kohdeyhtiön osakkeiden käyttöomaisuusluonnetta, vaikka tällainen tulkinta ei saa tukea lainsäädännöstä¹³⁸. Omistuspohjaan ja siihen liittyvään problematiikkaan palataan kuitenkin tarkemmin tutkielman seuraavassa pääluvussa, jossa syvennyttään osakkeen käyttöomaisuusluonteeseen oikeuskäytännön valossa. Oikeuskäytännön merkitys osakkeen käyttöomaisuusluonteen arvioinnissa sekä myös verovapaan luovutuksen edellytysten arvioinnissa on keskeistä, sillä EVL 12 § on edellä todetusti varsin yleisluonteinen säännös, joka antaa tilaa oikeuskäytännölle sekä erityisesti KHO:n pohdinnalle ja ratkaisukäytännölle, niin kuin Niskakangaskin on jo aikaisemmin esitetysti todennut¹³⁹.

¹³⁵ HE 176/2008 vp, s. 5.

¹³⁶ HE 257/2018 vp, s. 25.

¹³⁷ Verohallinto 2024, kohta 3.1.

¹³⁸ Katso esimerkiksi Keskitalo – Vaininen 2023.

¹³⁹ Niskakangas 2007, 7, s. 15.

Muut omaisuuslajit EVL:ssä

3.2.3 Yleistä muista EVL:n omaisuuslajeista

Elinkeinoverolaissa elinkeinotoiminnan palveleva omaisuus on jaettu viiteen eri ryhmään, joista viimeisin, muu omaisuus, on tullut voimaan tulolähdejakoedistuksen myötä. Omaisuuslajien jako on EVL:ssä toteutettu sen perusteella, mikä tarkoitus kyseisellä omaisuudella eli hyödykkeellä on yrityksen toiminnassa. Näin ollen sama hyödyke voidaan luokitella kuuluvaksi useampaan omaisuuslajiin, joita ovat rahoitusomaisuus, vaihto-omaisuus, sijoitusomaisuus, käyttöomaisuus ja muu omaisuus.¹⁴⁰

Osakkeen käyttöomaisuusluonteen arvioinnin näkökulmasta käyttöomaisuuden omaisuuslajin lisäksi toinen keskeinen omaisuuslaji vallitsevassa oikeustilassa, erityisesti oikeuskäytännön valossa, on muun omaisuuden omaisuuslaji. Osakkeen käyttöomaisuutta ja luovutusvoittojen verokohtelua koskevassa uusimmassa oikeuskäytännössä merkittävät rajanvetotilanteet ovat koskeneet nimenomaan käyttöomaisuutta ja muuta omaisuutta.

3.2.4 Uusi muun omaisuuden omaisuuslaji EVL 12 a §:ssä

Tulolähdejakoedistuksen seurauksena muun toiminnan tulolähde eli TVL-tulolähde poistui, mikä johti EVL-tulolähteen osalta uuden omaisuuslajin säätämiseen. Uudesta muun omaisuuden käsitteestä säädetään EVL 12 a §:ssä seuraavasti:

Muuta omaisuutta ovat 1 §:n 2 momentissa tarkoitetun yhteisön toimintaan kuuluvat varat, joita ei ole luettava elinkeinotoiminnan rahoitus-, vaihto-, sijoitus- tai käyttöomaisuuteen.

Hallituksen esityksen 257/2018 mukaan ”omaisuuslajien tehtävä elinkeinoverolaissa on luokitella erilaiset omaisuuserät”¹⁴¹, sillä omaisuuslajin valinta vaikuttaa siihen, miten hyödykkeen hankintameno verotuksessa jaksotetaan, miten arvonalentumisten ja menetysten vähennyskelpoisuuteen suhtaudutaan sekä miten luovutuksia verotuksessa kohdellaan. Muun omaisuuden omaisuuslajin säätämistä on lainsäätäjä perustellut sillä, että TVL-tulolähteen poistamisen seurauksena yhteisö saattaa omistaa sellaista omaisuutta, jonka ei voida katsoa kuuluvan minkään nykyisen elinkeinotoiminnan omaisuuslajin soveltamisalaan. Lisäksi tällä

¹⁴⁰ Katso esimerkiksi Andersson – Penttilä 2014, s. 340-358; Engblom – Fagervik – Grüssner, 2024, s. 16-21.

¹⁴¹ HE 257/2018 vp., s. 22-23.

uudella omaisuuslajilla pystytään estämään eräiden perusteettomien veroetujen hyödyntäminen. Hallituksen esityksessä onkin todettu, että jos muun omaisuuden omaisuuslajia ei säädettäisi EVL-tulolähteeseen, yhteisöjen osakesijoitukset luokiteltaisiin lähtökohtaisesti käyttöomaisuuteen kuuluviksi, jolloin osakkeiden luovutusvoitot olisivat muiden edellytysten täytyessä verovapaita, vaikkei osakkeet edes tosiasiaassa liittyisi omistajayhtiön varsinaiseen liiketoimintaan.¹⁴² Näin ollen voidaan todeta, että EVL 12 a §:n säätämällä on pyritty suitsimaan osakkeiden luokittelemista käyttöomaisuudeksi ja näin ollen osakkeiden luovutusvoittojen kohtelua luovuttajayhtiön verotuksessa elinkeinotoiminnan verovapaana tulona.

Muun omaisuuden omaisuuslaji kattaa näin ollen sellaisen yhteisön omaisuuden, jota ei käytetä yhteisön omassa tulonhankkimistoiminnassa.¹⁴³ Lisäksi muun omaisuuden omaisuuslajiin kuuluu tulolähdejakoedistuksen myötä mahdollisesti myös sellainen tulo, joka on aikaisemmin kuulunut yhteisön henkilökohtaiseen tulolähteeseen.¹⁴⁴

3.2.5 Rahoitusomaisuus EVL 9 §:ssä

Rahoitusomaisuudesta säädetään EVL:n 9 §:ssä, jonka mukaan ”rahoitusomaisuutta ovat rahat, pankki- ja tilisaamiset, saamavekselit sekä muut sellaiset rahoitusvarat”. Rahoitusomaisuuden keskeisimpänä tarkoituksena voidaan pitää yrityksen liiketoiminnan rahoittamista ja ne kertyvät yritykselle muun muassa tuloina, lainoina ja korkoina. Rahoitusomaisuudella yritys puolestaan pystyy kattamaan sen menoja.¹⁴⁵ EVL 9:ssä on mainittu myös muut rahoitusvarat, joille tyypillistä on se, että ne ovat nimenomaisesti helposti muutettavissa rahavaroiksi. Muiksi rahoitusvaroiksi katsotaan muun muassa sijaismaksuna suoritteesta saatu omaisuus sekä tilapäisesti sijoitettu ja nopeaksi rahaksi muutettava omaisuus, kuten kassareservinä olevat arvopaperit.¹⁴⁶ Jos omaisuuden tilapäisyys vaihtuu kuitenkin pitkäaikaisempaan elinkeinotoimintaan kuulumiseen, omaisuutta ei todennäköisesti katsota kuuluvaksi enää rahoitusomaisuuteen.¹⁴⁷

¹⁴² Ibid.

¹⁴³ Malmgrén 2020, s. 2.

¹⁴⁴ Ossa 2020, s. 142.

¹⁴⁵ Andersson – Penttilä 2014, s. 342.

¹⁴⁶ Engblom – Fagervik – Grüssner, 2024, s. 17; Andersson – Penttilä 2014, s. 343.

¹⁴⁷ Engblom – Fagervik – Grüssner, 2024, s. 17.

3.2.6 Vaihto-omaisuus EVL 10 §:ssä

Vaihto-omaisuutta ovat EVL 10 §:n mukaan ”elinkeinotoiminnassa sellaisinaan tai jalostettuina luovutettaviksi tarkoitetut kauppatavarat, raaka-aineet, puolivalmisteet ja muut hyödykkeet sekä elinkeinotoiminnassa kulutettaviksi tarkoitetut poltto- ja voiteluaineet ja muut tarvikkeet”. Säännöksessä elinkeinotoiminnan vaihto-omaisuus muodostuu kahdesta eri ryhmästä, luovutettavaksi tarkoitetuista hyödykkeistä sekä luovutettavaksi tarkoitetuista poltto- ja tarveaineista eli tarveaineista. Ensiksi mainittuun ryhmään katsotaan kuuluvaksi esimerkiksi kaikki sellaisinaan tai jalostettuina luovutettaviksi tarkoitetut hyödykkeet, puolivalmisteet ja raaka-aineet, joita muun muassa vähittäistavara- tai teollisuuslaitokset luovuttavat.

Lisäksi arvopaperit, jotka on tarkoitettu arvopaperikauppiaan myytäväksi sekä kiinteistöt, jotka on tarkoitettu kiinteistökauppiaan myytäväksi, katsotaan yrityksen vaihto-omaisuudeksi. Vaihto-omaisuuden määritelmään on sisällytetty edellä mainitusti myös raaka-aineet sekä apuaineet. Vaihto-omaisuudeksi luokiteltuja tarveaineita ovat esimerkiksi poltto- ja voiteluaineet, joita käytetään koneissa ja lämmitys- sekä muissa laitteissa. On hyvä huomata, ettei omaisuus kadota vaihto-omaisuus-statustaan, jos sitä väliaikaisesti käytetään muuhun tarkoitukseen.¹⁴⁸ Verrattuna käyttöomaisuuteen kuuluvaan hyödykkeeseen, vaihto-omaisuuteen kuuluva hyödyke on lähtökohtaisesti tarkoitettu elinkeinotoiminnassa kulutettavaksi tai kokonaan luovutettavaksi.¹⁴⁹

3.2.7 Sijoitusomaisuus EVL 11 §:ssä

Sijoitusomaisuutta ovat EVL 11 §:n mukaan puolestaan ”raha-, vakuutus- ja eläkelaitosten varojen sijoittamiseksi tai sijoitusten turvaamiseksi hankkimat arvopaperit, kiinteistöt ja muu sellainen omaisuus, saamisia lukuun ottamatta”. Sijoitusomaisuudeksi katsotaan siis jonkin EVL 11 §:ssä mainitun laitoksen eli luottolaitosten, vakuutus- ja eläkelaitosten varojen, kuten vakuutus- ja eläkemaksujen, sijoittamiseksi hankitut hyödykkeet. Sijoituksen turvaamiseksi katsotaan esimerkiksi tilanne, jossa aikaisempaa sijoitusta uhkaa arvonmenetykset, minkä johdosta yritys on joutunut hankkimaan hyödykkeen turvatakseen sijoituksensa. Sijoitusomaisuus poikkeaa muista elinkeinotoiminnan ja EVL:n omaisuuslajeista siltä osin, että

¹⁴⁸ Katso Andersson – Penttilä 2014, s. 345-348; Engblom – Fagervik – Grüssner 2024, s. 17-16.

¹⁴⁹ Sääski Keskitalo 2012, s. 662.

poikkeuksellisesti sijoitusomaisuuden näkökulmasta merkitystä on hyödykkeen laadulla, kun EVL 11 §:ssä saamiset ovat nimenomaisesti jätetty sijoitusomaisuuden ulkopuolelle.¹⁵⁰

3.3 Tulolähdejakouudistuksen vaikutus käyttöomaisuusluonteen tulkintaan osakkeiden osalta

Tulolähdejaon poistumisesta huolimatta hallituksen esityksessä on katsottu, ettei muutoksesta huolimatta käyttöomaisuuden käsitettä ole tarvetta muuttaa, vaan se säilyy sellaisenaan. Lisäksi käyttöomaisuuden käsitteen soveltuminen omaisuuteen yksittäistapauksissa tulee arvioida ja ratkaista aikaisemman oikeuskäytännön valossa. Käyttöomaisuuden käsitteen sisällön lisäksi on hallituksen esityksessä on todettu, ettei tarvetta käyttöomaisuusosakkeen käsitteen muuttamiselle ole.¹⁵¹ Lainsäätäjän tarkoituksesta ja tahtotilasta huolimatta tulolähdejakouudistuksella on kuitenkin ollut keskeinen merkitys käyttöomaisuuden ja nimenomaisesti käyttöomaisuusosakkeen käsitteen määritelmän tulkintaan, mikä ilmenee KHO:n keväällä 2024 antamista ratkaisuista.¹⁵²

Korkein hallinto-oikeus julkaisi maaliskuussa 2024 kolme vuosikirjaratkaisua, joista kaikki koskevat osakkeiden luovutuksia sekä käyttöomaisuusluonteen tulkintaa ja verovapaussäännöksen soveltumista tai soveltamatta jättämistä. Edellä mainituista ratkaisuista kahdessa, KHO 2024:41 ja KHO 2024:42 on kysymys tytäryhtiöosakkeiden luovutuksesta ja kolmas ratkaisu KHO 2024:43 käsittää pörssiosakkeiden luovutuksen. KHO on viitannut kolmessa ratkaisuissaan myös aikaisempaan ratkaisukäytäntöön, jonka mukaan arvioitaessa sitä, kuuluvatko luovutuksen kohteena olevat osakkeet luovuttajana olevan osakeyhtiön käyttöomaisuuteen, tulee ensiksi tarkastella, onko luovuttajayhtiön ja kohdeyhtiön välillä vallinnut toiminnallinen ja hallinnollinen yhteys.

Uusien ratkaisujen osalta KHO on päätenyt uudenlaisen arviointikriteerin soveltamiseen, kun se hallinnollisen ja toiminnallisen yhteyden sijaan on päätenyt arvioimaan sitä, ovatko kohdeyhtiön osakkeet käyttöarvoltaan palvelleet luovuttajayhtiön tai sen konserniyhtiöiden elinkeinotoimintaa siten, että osakkeet on katsottava luovuttajayhtiön käyttöomaisuudeksi.¹⁵³ KHO on perustellut muuttunutta linjaustaan tulolähdejaon poistumisella, jonka myötä

¹⁵⁰ Katso Andersson – Penttilä 2014, s. 348-351 Engblom – Fagervik – Grüssner 2024, s. 20.

¹⁵¹ HE 257/2018 vp., s. 25.

¹⁵² Katso korkeimman hallinto-oikeuden kevään 2024 ratkaisut KHO 2024:41, KHO 2024:42 ja KHO 2024:43.

¹⁵³ KHO 2024:41, KHO 2024:42 ja KHO 2024:43.

toiminnallisen ja hallinnollisen yhteyden arviointi ei enää ollut tarkoituksenmukaista.¹⁵⁴ Näin ollen KHO:n uusi linjaus ja sen myötä annetut uudet ratkaisut merkitsevät huomattavaa muutosta KHO:n aikaisempaan ratkaisukäytäntöön ja oikeustilaan etenkin osakkeen käyttöomaisuusluonteen tulkinnan ja arvioinnin näkökulmasta.

Nykänen näkemyksen mukaan EVL 6 b §:n monimutkaisuus ja siihen liittyvät soveltamisongelmat koskevat pitkälti sitä, milloin osake katsotaan käyttöomaisuudeksi, eli EVL 12 §:ää, eikä niinkään itse teknisluontoista verovapaussäännöstä.¹⁵⁵ Myös Nuotio on korostanut, että käytännötilanteissa osakkeen käyttöomaisuusluonteen arviointi saattaa muodostua haastavaksi.¹⁵⁶ Nykänen ja Penttilä ovat katsoneet, että ennen tulolähdejaon poistamista käyttöomaisuuteen liittyvä problematiikassa on ollut kyse tulolähdeongelmasta eli siitä, ovatko osakkeet kuuluneet käyttöomaisuuteen eli EVL-tulolähteeseen vai vaihtoehtoisesti TVL-tulolähteeseen. He ovat arvioineet ennen tulolähdejako uudistuksen voimaatuloa, että edellä mainittu käyttöomaisuuteen liittyvä problematiikka ei uudistuksen myötä todennäköisesti tule varsinaisesti poistumaan, vaan se siirtyy EVL-tulolähteen ja TVL-tulolähteen väliltä EVL:n sisäiseksi ongelmaksi. Toisin sanoen uudeksi kysymykseksi muodostuu se, katsotaanko osakkeet kuuluvaksi EVL 12 §:n käyttöomaisuuteen vai uudistuksen myötä uuteen EVL 12 a §:n muuhun omaisuuteen.¹⁵⁷ Malmgrén on myös todennut, ettei tulolähdejaon poistaminen ole selventänyt sääntelyä vaan ennemminkin tehnyt siitä entistä epäselvempää.¹⁵⁸ Edellä mainittu pohdinta ja päätelmä vaikuttanevatkin nykyisen oikeustilan valossa osittain paikkansapitävältä, eikä tulolähdejaon poistuminen ole merkittävästi selventänyt verovapaussääntelyä tai käyttöomaisuusluonteen tulkintaongelmia, mihin palataan tarkemmin myöhemmin tässä pääluvussa.

Myös Keskitalo Sääsä on ennen tulolähdejako uudistusta kirjoittamassaan väitöskirjassaan todennut, että rajanveto verovelvollisen EVL-tulolähteeseen sekä erityisesti käyttöomaisuuteen luokiteltavien osakkeiden ja muiden osakeomistusten välillä on hyvin keskeistä luovutusveroavapaussäännöksen soveltamisen sekä veropohjan eheyden ja järjestelmän tarkoituksen näkökulmasta. Keskitalo Sääsä edelleen nostaa esiin lainsäätäjän tarkoituksen siitä, että luovutusvoittojen verovapaussäännöksen kuuluu kattaa nimenomaan

¹⁵⁴ Katso KHO 2024:41, KHO 2024:42 ja KHO 2024:43.

¹⁵⁵ Penttilä – Nykänen – Nieminen ym. 2019, s. 143-144.

¹⁵⁶ Katso Nuotio 2025, s. 4.

¹⁵⁷ Penttilä – Nykänen – Nieminen ym. 2019, s. 143-144; Penttilä 2019b.

¹⁵⁸ Malmgrén 2021, s. 8.

osakeomistukset, jotka katsotaan EVL-tulolähteeseen kuuluvaksi omaisuudeksi ja nimenomaisesti käyttöomaisuuteen kuuluvaksi omaisuudeksi. Hänen mukaansa keskeistä on hahmottaa ja tunnistaa hyödykkeen hankkimisen tarkoitus, kun arvioidaan, onko hyödyke eli esimerkiksi osake omistajayhtiön käyttöomaisuutta.¹⁵⁹

Edellä todetun perusteella, voinee todeta, että vaikei tulolähdejako uudistus ei muuttanut EVL 6 b §:ää eikä myöskään käyttöomaisuuden käsitteen määritelmää EVL 12 §:ssä, on se muuttanut kuitenkin joiltain osin sitä, milloin osake katsotaan käyttöomaisuudeksi ja sen luovutuksesta syntyneet luovutusvoitot luovuttajayhtiön elinkeinotoiminnan verovapaana tulona nimenomaisesti KHO:n oikeuskäytännön toimesta.

¹⁵⁹ Keskitalo Sääsäki 2012, s. 646, 657.

4 Osakkeen käyttöomaisuusluonteen tulkinta ja arviointi oikeuskäytännössä – käyttöomaisuutta vai ei?

4.1 KHO:n ratkaisukäytäntö ennen tulolähdejaon poistumista

4.1.1 Toiminnallinen ja hallinnollinen yhteys

Ennen KHO:n kevään 2024 ennakkoratkaisuja ja niiden myötä osittain muuttunutta oikeustilaa, osakkeen käyttöomaisuusluonteen arvioinnissa keskeistä oli se, katsottiinko kohdeyhtiön ja luovuttajayhtiön välillä vallinneen niin sanottu toiminnallinen ja hallinnollinen yhteys. Jos toiminnallista yhteyttä ei katsottu olevan yhtiöiden välillä, eivät kohdeyhtiön osakkeet palvelleet myöskään luovuttajayhtiön elinkeinotoimintaa ja eivät näin ollen olleet luovuttajayhtiön käyttöomaisuutta, vaan yhtiön elinkeinotoimintaan kuulumatonta omaisuutta.¹⁶⁰ Edellä mainitun perusteella pelkäästään se, että luovuttajayhtiö oli omistanut kohdeyhtiön osakkeet ja hallinnoinut niitä, ei riittänyt muodostamaan yhtiöiden välille sellaista yhteyttä, jonka myötä kohdeyhtiön osakkeiden katsottaisiin kuuluvan luovuttajayhtiön käyttöomaisuuteen. Osakkeiden luokitteluun käyttöomaisuudeksi edellytti, että yhtiöiden välillä oli tullut vallita jokin muu elinkeinotoimintaan liittyvä yhteys, joka oli liittännyt osakkeiden omistamisen luovuttajayhtiön omaan elinkeinotoimintaan.¹⁶¹

Penttilä on KHO:n ratkaisukäytäntöön vedoten katsonut, ettei toiminnallinen yhteys tarkoita kuitenkaan suoraan sitä, että yhtiöillä tarvitsisi olla keskinäisiä liiketoimia tai laskutusta. Toiminnallinen yhteys voi Penttilän mukaan ilmetä ja syntyä muun muassa usean eri tekijän sekä seikan kokonaisuudesta ja se voi olla muuta kuin keskinäistä laskutusta tai keskinäisiä liiketoimia.¹⁶² Keskitalo ja Vaininen ovat myös todenneet, ettei oikeuskäytännössä muodostuneella toiminnallisella yhteydellä tarkoiteta ainoastaan myyjä- ja kohdeyhtiön keskinäistä laskutusta, vaan laskutus muodostaa vain yhden useasta toiminnallisen yhteyden puolesta puhuvasta seikasta.¹⁶³ Hallinnollisella yhteydellä viitataan vuorostaan siihen, että kohdeyhtiön ja luovuttajayhtiön hallinnossa toimii samoja henkilöitä esimerkiksi siten, että molempien yhtiöiden hallituksissa on samoja henkilöitä, yhtiöillä on yhteinen toimitusjohtajuus

¹⁶⁰ Katso esimerkiksi KHO 2012:73 ja KHO 2013:74

¹⁶¹ Verohallinto 2021, kohta 3.2.

¹⁶² Penttilä 2013, s. 339.

¹⁶³ Keskitalo – Vaininen 2023, s. 609.

tai luovuttajayhtiön edustaja toimii kohdeyhtiön hallituksessa^{164,165} Onkin katsottu, että hallinnollinen yhteys voidaan lähtökohtaisesti huomioida osana toiminnallista yhteyttä eikä pelkän hallinnollisen yhteyden perusteella voida katsoa osakkeiden olevan käyttöomaisuutta. Toisin sanoen hallinnollisen yhteyden merkityksen voidaan todeta olevan toissijainen verrattuna toiminnallisen yhteyden merkitykseen ja edelleen hallinnollisen yhteyden alan voidaan katsoa myös olevan suppeampi kuin toiminnallisen yhteyden alan.

KHO on arvioinut rinnakkaissa ratkaisuisaan KHO 2012:73 ja KHO 2012:74 kohdeyhtiön ja luovuttajayhtiön välistä toiminnallista ja hallinnollista yhteyttä osakkeen käyttöomaisuusluonteen näkökulmasta. KHO on näissä ratkaisuisaan arvioinut erityisesti sitä, milloin ja millainen toiminnallinen yhteys katsotaan riittäväksi, jotta kohdeyhtiön osakkeet voidaan lukea luovuttajayhtiön käyttöomaisuuteen. Seuraavaksi tutkielmassa perehdytään tarkoituksenmukaisin määrin edellä mainittuihin ratkaisuihin tarkoituksena selventää ja jäsenellä sitä, milloin ja minkä seikkojen nojalla KHO on katsonut, että yhtiöiden välillä vallitsee toiminnallinen ja hallinnollinen yhteys.

4.1.2 Ratkaisu KHO 2012:73 – toiminnallinen ja hallinnollinen yhteys

Ratkaisussa KHO 2012:73 kohdeyhtiön ja luovuttajayhtiön välille ei katsottu muodostuneen sellaista toiminnallista ja hallinnollista yhteyttä, jonka myötä tytäryhtiön osakkeiden olisi katsottu kuuluvan luovuttajayhtiön EVL 12 §:ssä tarkoitettuun käyttöomaisuuteen.

A Oy oli ollut vuonna 1998 mukana perustamassa B Oy:tä, minkä jälkeen A Oy myi liiketoimintansa B Oy:lle. A Oy:lle oli kertynyt B Oy:n perustamisen yhteydessä solmittuun osakkuussopimukseen perustuvia rojaltituloja vuoteen 2006 mennessä yhteensä noin 236 000 euroa. B Oy oli toiminut tiloissa, jotka A Oy oli hankkinut ja remontoitunut tarkoitusta varten ja vuokrannut B Oy:lle. A Oy oli vuokrannut B Oy:n työntekijöille asuntoja ja vuosina 2003–2006 B Oy:n käyttöön henkilöautoja. B Oy oli aloittanut liiketoimintansa 1.8.1998 osin A Oy:n koneilla ja kalustolla. A Oy oli luovuttanut tuotantokoneensa ja -kalustonsa B Oy:n käyttöön veloituksetta kolmen ensimmäisen vuoden ajaksi. Vuoden 2001 joulukuussa B Oy oli sitoutui maksamaan A Oy:lle tuotantokoneista ja -kalustosta yhteensä 410 000 markan korvauksen. A Oy oli myöntänyt B Oy:lle lainoja sekä taannut tämän lainoja. A Oy:n ainoa osakkeenomistaja ja hallituksen jäsen oli toiminut B Oy:n toimitusjohtajana sekä hallituksen jäsenenä B Oy:n perustamisesta osakkeiden myyntiin vuonna 2006 asti. Kun otettiin huomioon edellä mainitut

¹⁶⁴ Verohallinto 2021, kohta 3.2.

¹⁶⁵ Tilisanomat 2012.

seikat kokonaisuutena, A Oy:tä oli pidettävä elinkeinotoimintaa harjoittavana yhtiönä ja B Oy:n osakkeet olivat edellä kuvatun toiminnallisen ja hallinnollisen yhteyden perusteella kuuluneet A Oy:n käyttöomaisuuteen. Verovuosi 2006.¹⁶⁶

Ratkaistavana olevassa asiassa toiminnallisen ja hallinnollisen yhteyden katsottiin muodostuvan usean eri tekijän johdosta muodostuneen kokonaisuuden perusteella eikä vain muutaman merkittävän tekijän perusteella. Penttilä onkin todennut, että toiminnallisen yhteyden muodostavat tekijät eivät yksinään arvioituna ole olleet tapauksessa kovin merkityksellisiä, mutta kokonaisuutena arvioituna niiden on katsottavan muodostaneen yhtiöiden välille toiminnallisen yhteyden siten, että kohdeyhtiön osakkeiden on katsottu olevan luovuttajayhtiön elinkeinotoiminnan käyttöomaisuutta.¹⁶⁷

Penttilä on luokitellut toiminnallisen yhteyden kokoisuutena muodostaneet seikat kolmeen eri kategoriaan, joista ensimmäinen on omistuksen muodostaneet seikat ja tekijät, toinen kategoria on hallinnolliset seikat ja tekijät ja kolmas kategoria muodostuu useasta omistusaikaisista toiminnallisista seikoista ja tekijöistä. Omistuksen muodostaneina tekijöinä on pidetty A Oy:n roolia yhtenä B Oy:n perustajista sekä A Oy:n toimesta liiketoiminnan myyntiä B Oy:lle. Hallinnollisia tekijöitä ovat puolestaan olleet A Oy:n ainoan osakkeenomistajan ja hallituksen jäsenen rooli B Oy:n toimituksena sekä hallituksen jäsenenä. Viimeiseen kategoriaan on katsottu kuuluvan edellä mainitut A Oy:n B Oy:lle tarjoamat ja järjestämät henkilöstö-, tila- ja asumisjärjestelyt eli tilojen, henkilöautojen sekä asuntojen vuokraaminen ja tuotantokoneiden sekä -kaluston luovuttaminen ensin veloitusetta ja sitten korvausta vastaan. Lisäksi viimeiseen kategoriaan on katsottu kuuluvan myös niin sanotut rahoitukselliset ja sopimukselliset järjestelyt eli muun muassa rojaltilulojen saaminen sekä lainojen ja takausten myöntäminen.¹⁶⁸ Oikeudellisessa keskustelussa on lisäksi katsottu, ettei myöskään hallinnollisen yhteyden tai hallinnollisten seikkojen puuttuminen, kuten esimerkiksi se, ettei luovuttajayhtiöllä ole ollut edustusta kohdeyhtiön hallituksessa, tarkoita etteikö osakkeen voisi katsoa kuuluvan käyttöomaisuuteen.¹⁶⁹

¹⁶⁶ KHO 2012:73.

¹⁶⁷ Penttilä 2013, s. 341.

¹⁶⁸ Penttilä 2013, s. 341-342

¹⁶⁹ Tilisanomat 2012.

4.1.3 Ratkaisu KHO 2012:74 – ei toiminnallista eikä hallinnollista yhteyttä

A Oy oli myynyt omistamansa 12,6 prosentin osuuden C Oy:n osakkeista. A Oy:n hallituksen puheenjohtaja ja pääosakas B oli toiminut C Oy:ssä konsulttina ja hallituksen jäsenenä. A Oy:n liikevaihto muodostui pörssiosakkeiden myynnistä kertyneistä noin 325 000 euron tuloista ja C Oy:n maksamista 8 000 euron konsulttitoiminnan palkkioista. A Oy:n ja C Oy:n välillä ei katsottu vallitsevan B:n hallitus- ja konsulttityöskentelyn perusteella sellaista toiminnallista yhteyttä, jonka perusteella A Oy:n myymät C Oy:n osakkeet olisivat olleet A Oy:n käyttöomaisuutta, vaan ne olivat A Oy:n liiketoimintaan kuulumatonta omaisuutta.

Asiassa ei ollut ilmennyt, että veroviranomainen olisi antanut ohjetta siitä, että kysymyksessä olevat osakkeet olisivat A Oy:n käyttöomaisuutta tai että veroviranomainen olisi aikaisemmin tutkinut osakkeiden luonteen. A Oy oli verovuodelta 2006 antamassaan vero-ilmoituksessa siirtänyt C Oy:n osakkeet vaihto-omaisuudesta käyttöomaisuuteen eikä siihen ollut verotuksessa puututtu. Tämä seikka ei verotusmenettelystä annetun lain 26 §:n 6 momentin mukaisen tutkimisvelvollisuuden laajuus huomioon ottaen yksinään muodostanut sellaista viranomaisen noudattamaa käytäntöä, jonka nojalla A Oy:lle olisi syntynyt saman pykälän 2 momentissa tarkoitettu luottamuksensuojat. Verovuosi 2007.¹⁷⁰

KHO:n ratkaistavana olevassa asiassa hallituksen jäsenyyden kohdeyhtiössä ei katsottu olevan riittävä tekijä toiminnallisen yhteyden muodostumiseen, vaikka hallituksen jäsenyyden voinee katsoa muodostavan kuitenkin hallinnollisen yhteyden kohdeyhtiön ja luovuttajayhtiön välille. Edellä jo kuitenkin todetusti hallinnollisen yhteyden muodostuminen ei pelkästään yksinään riitä siihen, että kohdeyhtiön osakkeet katsotaan luovuttajayhtiön elinkeinotoiminnassa käyttöomaisuudeksi, sillä sen lisäksi edellytetään myös toiminnallista yhteyttä. Ratkaisun perusteella onkin todettu, ettei toiminnallista yhteyttä voida katsoa syntyneeksi pelkästään yhtiöiden välisen keskinäisen hallitus- ja konsulttityöskentelyn myötä¹⁷¹. Ratkaisun KHO 2012:74 perusteella voinee kuitenkin myös todeta, että edellä mainittu keskinäinen hallitus- ja konsulttityöskentely on kuitenkin toiminnallista ja hallinnollista yhteyttä puoltava tekijä, mutta jotta toiminnallinen yhteys katsotaan olemassa olevaksi, tarvitaan siihen muitakin yhteyttä puoltavia tekijöitä. Edellä mainittujen KHO:n rinnakkaisten ratkaisujen onkin katsottu korostavan tapauskohtaista kokonaisarviointia, jossa huomioidaan ja arvioidaan useita eri tekijöitä¹⁷².

¹⁷⁰ KHO 2012:74

¹⁷¹ Tilisanomat 2012; Penttilä 2012, s. 400.

¹⁷² Verohallinto 2021, kohta 3.2.

4.1.4 Ratkaisu KHO 2019:61 – toiminnallinen ja hallinnollinen yhteys

Ratkaisussa KHO 2012:74 katsottiin, että kohde- ja luovuttajayhtiön välillä vallitsi toiminnallinen ja hallinnollinen yhteys siten, että osakkeiden katsottiin olevan luovuttajayhtiön käyttöomaisuutta.

A Oy oli pääosin kustannuslalla toimineen A-konsernin emoyhtiö. Yhtiö oli verovuonna 2014 myynyt vuodesta 1986 omistamansa noin 27 prosentin omistusosuuden B Oy:n osakekannasta. B Oy oli harjoittanut messutoimintaa. Osakkeiden hankkimisen tarkoituksena oli ollut A Oy:n kotimaakunnan elinkeinotoiminnan tukeminen. Lisäksi osakkeiden hankkiminen oli liittynyt tytäryhtiöiden liiketoiminnan edistämiseen erityisesti B Oy:n järjestämien kustannusalan messujen yhteydessä. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että osakkeet olivat pääasiallisesti palvelleet yhtiön elinkeinotoimintaa välillisesti edistävää tarkoitusta. Ne oli siten tullut lukea yhtiön elinkeinotoiminnan tulolähteeseen. Koska A Oy:n ja B Oy:n välillä oli vallinnut toiminnallinen ja hallinnollinen yhteys, osakkeita oli pidettävä elinkeinotoiminnan käyttöomaisuutena. Osakkeiden luovutushinta oli A Oy:n verovapaata tuloa. Verovuosi 2014.¹⁷³

Ratkaisussa KHO on kiinnittänyt erityistä huomiota EVL 53 §:ään eli siihen, kuuluivatko B Oy:n osakkeet elinkeinotoiminnan tulolähteeseen. EVL 53 §:n 1 ja 2 momenteissa ei ole edellytetty, että hyödykettä tulisi yksinomaan käyttää elinkeinotoiminnassa, vaan riittävää on, että hyödykettä käytetään elinkeinotoiminnassa pääasiallisesti. Lisäksi EVL 53 §:n 1 ja 2 momentit mahdollistavat myös hyödykkeen katsomisen käyttöomaisuudeksi, kun se edistää elinkeinotoimintaa pelkästään välillisesti eikä välittömästi. Penttilä on pitänyt positiivisena sitä, että KHO on ratkaisussaan näyttänyt niin sanotun ”oikean marssijärjestyksen”¹⁷⁴ käyttöomaisuusluonteen ja verovapaan luovutusvoiton edellytysten arvioinnissa, kun se on ensiksi arvioinut EVL 53 §:n näkökulmasta sitä, edistävätkö kohdeyhtiön osakkeen luovuttajayhtiön elinkeinotoimintaa ja vasta sen jälkeen sitä, kuuluvatko osakkeet EVL 12 §:ssä tarkoitettuun käyttöomaisuuteen. Huomionarvoista on Penttilän mukaan myös ollut se, ettei KHO ole edellyttänyt luovuttaja- ja kohdeyhtiön välisiä liiketoimia tai laskutuksia, jotta osakkeiden voisi katsoa edistävän elinkeinotoimintaa ja kuuluvan yhtiön käyttöomaisuuteen.¹⁷⁵

Ratkaisusta voidaankin päätellä, että osakkeet, jotka ainoastaan välillisesti edistävät omistajayhtiön elinkeinotoimintaa, voivat olla yhtiön käyttöomaisuutta. Näin ollen osakkeiden

¹⁷³ KHO 2019:61.

¹⁷⁴ Penttilä 2019b.

¹⁷⁵ Ibid.

pitäminen käyttöomaisuutena ei edellytä, että omistus edistää välittömästi yhtiön elinkeinotoimintaa vaan se voi edistää yhtiön elinkeinotoimintaa välillisesti muiden tytäryhtiöiden kautta.

4.1.5 Toiminnallisen yhteyden merkityksen vähentyminen

Toiminnallisen ja hallinnollisen yhteyden merkityksen korostaminen käyttöomaisuusluonteen arvioinnissa on saanut osakseen myös kritiikkiä oikeuskirjallisuudessa, vaikka yhteyden huomioimista sekä arviointia myös osaltaan pidetty hyödyllisenä. Muun muassa Nuotion mukaan toiminnallisen yhteyden korostaminen on osaltaan aiheuttanut sen, että osakkeen käyttöomaisuusluonnetta arvioitaessa ratkaisun taustalla vaikuttavat perustelut ovat rajoittuneet osittain sellaisiin seikkoihin, joita ei ole pidettävä käyttöomaisuusluonteen arvioinnin osalta täysin relevantteina.¹⁷⁶ Tällaisten vähämerkityksellisten arviointiperusteiden muodollinen ja tarkkarajainen noudattaminen on katsottu voivan johtaa kuitenkin virheellisten johtopäätösten tekemiseen.¹⁷⁷

Toiminnallisen sekä myös hallinnollisen yhteyden merkitys sekä painoarvo omaisuuden ja erityisesti osakkeen käyttöomaisuusluonteen arvioinnissa onkin vähentynyt merkittävästi tulolähdejaon poistumisen ja siitä seuranneen uuden ratkaisukäytännön myötä. KHO on toiminnallisen ja hallinnollisen yhteyden riittävyyden ja olemassaolon sijaan kiinnittänyt huomiota luovutuksen taustalla olevan omistusrakenteen syntymistapaan, osakkeiden omistusajan pituuteen sekä omistuksen tarkoitukseen kuin myös osakkeenomistajien lukumäärään sekä mahdollisiin perhe- ja sukulaisuhteisiin. Erityisesti KHO:n arvioinnin keskiöön on tullut sen arvioiminen, että miten kohdeyhtiön osakkeet palvelevat luovuttajayhtiön elinkeinotoiminnan tarkoitusta.¹⁷⁸ Edellä mainittu ratkaisulinjanmuutos ilmenee KHO:n tuoreimmissa käyttöomaisuusosakkeiden verovapautta koskevissa ratkaisuissa, joita käsitellään ja jäsennellään tässä tutkielmassa seuraavaksi KHO:n muuttunut ratkaisukäytäntö tulolähdejakoedistuksen jälkeen.

4.1.6 Hallituksen esitys KHO:n muuttuneen ratkaisukäytännön taustalla

Edellä mainitusti KHO:n muuttuneen oikeuskäytännön sekä seuraavaksi tarkemmin käsiteltävän linjanmuutoksen taustalla on KHO:n kolmessa kevään 2024 ratkaisuissakin

¹⁷⁶ Nuotio 2024, s. 6-7.

¹⁷⁷ Keskitalo – Vaininen, s. 610.

¹⁷⁸ Kukkonen – Walden 2024, s. 457.

mainitsema tulolähdejaon poistuminen, jonka myötä EVL:ään sisällytettiin uusi muun omaisuuden omaisuuslaji. Vaikka EVL:ää muutettiin tulolähdejaon poistamisen yhteydessä, ei muutos koskenut kuitenkaan EVL 12 §:n käyttöomaisuuden määritelmää eikä EVL 6 b §:n verovapaussäännöstä niin kuin aikaisemmin on jo todettu. Lisäksi tulolähdejaon poistamista koskevassa hallituksen esityksessä on todettu, että ”yhteisöjen tulolähteiden yhdistäminen tai uusi muun omaisuuden omaisuuslaji ei vaikuttaisi vakiintuneisiin tulkintoihin elinkeinotulolähteen muiden omaisuuslajien sisällöstä”¹⁷⁹. Käyttöomaisuudesta ja sen määritelmästä EVL 12 §:ssä hallituksen esityksessä on lisäksi nimenomaisesti linjattu, että EVL:ään kohdistuvista muutoksista huolimatta käyttöomaisuusosakkeiden käsite tulisi pysymään sellaisena kuin se on ollut. Lisäksi KHO:n aikaisempaa oikeuskäytäntöä tulisi soveltaa edelleen ratkaistaessa sitä, kuuluvatko luovuttajayhtiön omistamat ja luovuttavat kohdeyhtiön osakkeet luovuttajayhtiön käyttöomaisuuteen.¹⁸⁰

Edellä mainittu huomioon ottaen KHO:n uudet ratkaisut ja erityisesti KHO:n tulkintalinja käyttöomaisuusosakkeiden edellytysten arvioinnista näyttäytyy osittain yllättävänä, sillä toisin kuin hallituksen esityksessä on lausuttu siitä, että aikaisempaa oikeuskäytäntöä tulisi jatkossakin soveltaa käyttöomaisuusosakkeenluonteen arvioinnissa, on KHO ottanut uusien ratkaisujen myötä uuden lähtökodan käyttöomaisuusluonteen arviointiin, eikä vanhaa oikeuskäytäntöä ole sellaisenaan sovellettu. Toiminnallisen ja hallinnollisen yhteyden sijaan käyttöomaisuusosakeluonteen arvioinnin lähtökohdaksi on kevään 2024 ratkaisujen myötä muodostunut se, miten kohdeyhtiön osakkeet ovat palvelleet luovuttajayhtiön elinkeinotoiminnan tarkoitusta. Elinkeinoiminnan tarkoituksen palvelemisen lisäksi uuden oikeuskäytännön myötä arvioinnin keskiöön on noussut se, miksi luovuttajayhtiö on hankkinut ja omistanut kohdeyhtiön osakkeet. Arvioitavaksi on näin ollen tullut se, onko osakehankinnan myötä syntyneelle omistusrakenteelle osoitettavissa luovuttajayhtiön liiketoimintaan liittyviä syitä ja jos on, niin millaisia. Näin ollen, vaikka käyttöomaisuuden määritelmä on EVL:ssä pysynyt ennallaan tulolähdejaon poistamisesta huolimatta, pohdittavaksi tulee se, onko käyttöomaisuusosakkeen ala tai sen määritelmä muuttunut KHO:n uusien ratkaisujen myötä.

Ratkaisujen on myös katsottu suitsivan ja tiukentavan perhe- ja sukuomisteisten holdingyhtiöiden toimintaa verovapaussäännöksen hyödyttämisen ja soveltamisen näkökulmasta, mikä toisaalta on yhdenmukaista hallituksen esityksessä lausutun kanssa.

¹⁷⁹ HE 257/2018 vp, s. 25.

¹⁸⁰ Ibid.

Hallituksen esityksessä on katsottu, että käyttöomaisuusosakkeiden luovutushintojen verovapauden ei tule koskea sellaisia holdingyhtiöitä, ”joiden kautta perhe- ja sukuomisteisten yhtiöiden osakeomistus on yleisesti järjestetty”¹⁸¹. Jos edellä mainitut yhtiöt voisivat hyödyntää verovapaussäännöstä vain sen perusteella, että yhtiön kautta on järjestetty perhe- ja sukuomisteinen varallisuus sekä osakeomistus, olisi se ristiriidassa EVL 6 b §:n tarkoituksen kanssa. EVL 6 b §:n säätämisen tarkoitus on ollut konsernien toimintaympäristöjen kansainvälisen kilpailukyvyyn lisääminen eikä yhtiöiden kautta harjoitetun sijoitustoiminnan verovapauden mahdollistaminen.¹⁸² Suku- ja perheomisteisten holdingyhtiöiden osalta KHO:n ratkaisulinja noudattaa edellä mainitusti lain esitöitä ja kevään 2024 ratkaisut näyttävät jatkan samaa linjaa kiristäen edelleen edellä mainittujen yhtiöiden toimintaa verovapaussäännöksen soveltumisen näkökulmasta.

Seuraavaksi tutkielmassa käsitelläänkin tarkemmin KHO:n kolmea kevään 2024 ratkaisua ja pyritään jäsentämään sekä systematisoimaan käyttöomaisuusosakkeen käsitettä ja osakkeen käyttöomaisuusluonteen tulkintaa ja arviointia näiden ratkaisujen valossa. Erityisesti tarkoituksena on tunnistaa ja arvioida sellaisia seikkoja ja tunnusmerkkejä, joiden perusteella osakkeen voidaan katsoa kuuluvan luovuttajayhteisön EVL 12 §:ssä tarkoitettuun käyttöomaisuuteen siten, että osakkeiden luovutusvoitto on EVL 6 b §:n nojalla luovuttajayhtiön elinkeinotoiminnan verovapaata tuloa.

4.1.7 KHO 2024:41 – osakkeet EVL 12 §:ssä tarkoitettua käyttöomaisuutta

Vuosikirjaratkaisu KHO 2024:41 koskee yritysjärjestelyin muodostettua henkilöomisteista perhekonsernia. Tapauksessa on kyse kolmen veljeksien ja aikaisemmin myös veljesten kahden serkun omistamasta yhtiöstä (B Oy), joka on jakautunut vuonna 2008 kahdeksi yhtiöksi – operatiiviseksi yhtiöksi (D Oy) ja kiinteistöosakeyhtiöksi (C Koy). Samat henkilöomistajat ovat omistaneet myös konsernin emoyhtiön (A Oy), joka on perustettu vuonna 2008. Samana vuonna henkilöomistajien omistus D Oy:ssä on muutettu välilliseksi, kun A Oy on ostanut osakevaihdolla koko D Oy:n osakekannan, jolloin D Oy:stä on tullut A Oy:n 100 prosenttisesti omistama tytäryhtiö. Vuonna 2020 yhtiössä on toteutettu omistajavaihdos siten, että kaksi serkkua ovat luovuttaneet omistamansa A Oy:n osakkeet yhtiölle.

¹⁸¹ HE 257/2018 vp, s. 23.

¹⁸² HE 257/2018 vp, s. 21.

A Oy:öön on palkattu ulkopuolinen työntekijä yhtiön talousjohtajaksi ja tämä on myös vastannut muun muassa A Oy:n sekä D Oy:n taloushallintoon ja muuhun hallintoon kuuluvista prosesseista. A Oy on myynyt näitä edellä mainittuja palveluja D Oy:lle yli kymmenen vuoden ajan ja lisäksi se on myynyt vastaavia palveluja myös C Koy:lle. Vuodesta 2011 lähtien D Oy on saanut A Oy:ltä korottomia lainoja yhtiön kassanhallintaa varten. Vuosina 2017–2020 annettujen korottomien lainojen määrät ovat vaihdelleet noin 55 000 eurosta 200 000 euroon ja yhteensä lainoja on annettu kahdeksan kertaa. Lainoilla on mahdollistettu yhtiölle sen omaa pääomaa sitovien projektien toimittaminen asiakkaille. A Oy:n liikevaihto tilikausittain on ollut noin 67 000–70 000 euroa ja se on kokonaan tai lähes kokonaan muodostunut D Oy:n A Oy:lle maksamista palveluveloituksista. A Oy:n tarkoituksena on ollut luovuttaa noin 12 vuoden ajan omistamansa D Oy:n osakkeet kokonaisuudessaan uudelle perustettavalle yhtiölle siten, että osakkeiden luovutus katsotaan EVL 6 b §:n perusteella verovapaaksi käyttöomaisuusosakkeiden luovutukseksi.

Verohallinto on vuonna 2021 antamassaan ennakkoratkaisussaan katsonut, että A Oy on tuottanut D Oy:lle ja toiselle intressipiiriin kuuluvalle yhtiölle hallintopalveluita, eikä yhtiöllä ole ollut omaa laajamittaista ulkopuolisiin suuntautuvaa liiketoimintaa, jonka suoritustuotantoa omistettujen kohdeyhtiöosakkeiden katsottaisiin edistäneen. Verohallinto on katsonut, ettei pelkästään osakkeiden omistaminen saa aikaan A Oy:n ja D Oy:n välille liiketoiminnallista yhteyttä, eikä keskinäisestä laskutuksesta huolimatta yhtiöiden välillä voida katsoa olevan sellaista liiketoiminnallista ja hallinnollista yhteyttä, jonka perusteella D Oy:n osakkeiden voitaisiin katsoa kuuluvan A Oy:n käyttöomaisuuteen ja osakkeiden luovutuksesta syntyvää luovutusvoittoa kohdella EVL 6 b §:n nojalla verovapaana tulona. Myös hallinto-oikeus on katsonut, ettei kyseessä ole EVL 6 b §:n mukainen verovapaa käyttöomaisuuden luovutus, sillä huolimatta yhtiöiden välisestä hallinnollisesta yhteydestä, ei riittävää toiminnallista yhteyttä ole yhtiöiden välillä ollut.

KHO:n ratkaistavaksi on tapauksessa tullut se, onko A Oy:n omistamat D Oy:n osakkeet katsottava EVL 12 §:ssä tarkoitetuksi käyttöomaisuudeksi ja osakkeiden luovutuksesta syntynyt luovutusvoitto EVL 6 b §:n nojalla verovapaaksi tuloksi vai onko osakkeet katsottava EVL 12 a §:ssä tarkoitetuksi muuksi omaisuudeksi ja luovutusvoitto veronalaiseksi elinkeinotoiminnan tuloksi.

A Oy on valituksessaan todennut, ettei sitä ole perusteltua katsoa passiiviseksi holdingyhtiöksi vaan aktiiviseksi konsernin emoyhtiöksi. Edellä mainittua on A Oy:n mukaan puoltanut se, että

tytäryhtiöosakkeet on hankittu osakevaihdolla, minkä jälkeen A Oy on johtanut konsernia sekä tehnyt kaikki tytäryhtiötään koskevat päätökset itse tai vaihtoehtoisesti päätökset ovat tehneet yhtiön johdossa olevat edustajat. A Oy on lisäksi lausunut, että sen sekä konsernin liiketoiminta ovat erottomasti liitännässä toisiinsa ja koska yhtiö on harjoittanut muuta toimintaa kuin hallinto- ja rahoituspalveluiden toimittamista intressipiiriinsä kuuluville yhtiöille, on luovutettavilla tytäryhtiöosakkeilla ollut A Oy:n toimintaan selvä toiminnallinen yhteys. Veronsaajien oikeudenvallvontayksikkö (VOVA) on vastauksessaan korostanut riittävän laajan toiminnallisen yhteyden olemassaolon edellytystä, jotta osakkeet voidaan lukea yhtiön elinkeinotoiminnan käyttöomaisuudeksi. VOVA on perustellut kantaansa koskien EVL 6 b §:n soveltumattomuutta tapaukseen sillä, ettei A Oy:llä ole ollut D Oy:lle toimittamiensa yhtiön ainoan työntekijän tuottamien taloushallintopalveluiden lisäksi muuta toimintaa, kuten ulkopuolisille kohdistettua elinkeinotoimintaa, jota D Oy:n osakkeet olisivat palvelleet. VOVA:n mukaan A Oy:n on ainoastaan suvun varoja hallinnoiva holdingyhtiö, jonka ei voida katsoa harjoittavan aktiivista ja laajaa liiketoimintaa.

KHO on perusteluissaan todennut, ettei ratkaistavana olevassa asiassa tule enää arvioida sitä, kuuluvatko D Oy:n osakkeet A Oy:n käyttöomaisuuteen siten kuin KHO on aikaisemmin oikeuskäytännössään arvioinut eli sen perusteella, onko luovuttaja- ja kohdeyhtiön välillä vallinnut toiminnallinen ja hallinnollinen yhteys. KHO:n mukaan hallinnollisen ja toiminnallisen yhteyden korostamisen sijaan, tulee jatkossa kiinnittää huomiota tulolähdejaon poistumisen johdosta siihen, miten D Oy:n osakkeiden omistaminen on palvellet A Oy:n elinkeinotoimintaa edistäviä tarkoituksia, kun arvioitavana on osakkeen käyttöomaisuusluonne.

KHO:n mukaan D Oy:n osakkeiden pitämistä A Oy:n käyttöomaisuutena ovat puoltaneet useat seikat. Ensimmäinen puoltava seikka on se, että A Oy on veloittanut D Oy:tä erilaisista hallintopalveluista, joita yhtiölle on tuottanut A Oy:n ainoana työntekijänä oleva osakaskunnan ulkopuolinen talousjohtaja, ja näitä samoja palveluita A Oy on toimittanut myös toiselle konserniyhtiölle. Toisena puoltavana seikkana KHO on pitänyt sitä, että A Oy on antanut D Oy:lle tilapäisiä lainoja, joilla D Oy on voinut rahoittaa omaa pääomaa sitovat asiakasprojektinsa. Se, että D Oy on ollut A Oy:n kokonaan omistama tytäryhtiö, on pidettävä kolmantena käyttöomaisuusluonnetta puoltavana seikkana. Käyttöomaisuusluonnetta on puoltanut myös se, että A Oy on omistanut D Oy:n osakkeet yli kymmenen vuoden ajan, mikä ylittää merkittävästi EVL:ssä säädetyn vuoden vähimmäisomistusaajan. Sen sijaan osakevaihdolla toteutettu konsernirakenne, jonka myötä A Oy:n osakkaiden omistus D Oy:ssä on muutettu välilliseksi omistukseksi, ei puolla KHO:n mukaan käyttöomaisuusluonnetta,

minkä valossa A Oy voitaisiin luokitella myös holdingyhtiöksi, jonka kautta sukuomisteisen yhtiön osakeomistus ja varojen hallinnointi olisi järjestetty.

Arvioidessaan sitä, ovatko D Oy:n osakkeet A Oy:n käyttöomaisuutta, KHO on punninnut puoltavien ja vastaan puhuvien seikkojen painoarvoa. KHO katsoi, että seikkojen painoarvoa punnittaessa on kiinnitettävä huomiota omistusrakenteen liiketoimintaan liittyville syille ja nimenomaisesti sille, missä määrin tällaisia liiketoimintaperusteita on tunnistettavissa tapauksessa ilmenevästä omistusrakenteesta. KHO on linjannut, että tällaisia käyttöomaisuusluonnetta puoltavia liiketoimintaperusteita asiassa ovat vuosien ajan vakiintuneesti toimineen konsernirakenteen toiminnan johtamiseen, riskien hallintaan sekä rahoituksen järjestämiseen liittyvät syyt. Lisäksi KHO on korostanut osakasomistajien lukumäärän merkitystä. Näin ollen KHO on tapausta arvioidessaan katsonut, että, kun tapauksessa on tunnistettavissa ja osoitettavissa tällaisia liiketoiminnallisia syitä, ei konsernirakenteen voida katsoa palvelevan ainoastaan osakkeenomistajien sijoitusten hallinnointia.

KHO on päätenyt perustelujensa valossa katsomaan, että A Oy:n omistamat D Oy:n osakkeet ovat EVL 12 §:n mukaista A Oy:n käyttöomaisuutta ja siten osakkeiden luovutusvoitto EVL 6 b §:n nojalla A Oy:n elinkeinotoiminnan verovapaata tuloa. Eri mieltä olleessa äänestyslausunnossa sen sijaan on todettu, että D Oy:n osakkeita ei ollut pidettävä A Oy:n käyttöomaisuutena eikä siten luovutuksessa syntynyttä luovutusvoittoa voinut pitää EVL 6 b §:n nojalla verovapaana elinkeinotoiminnan tulona, vaan A Oy:n veronalaisena tulona. Eri mieltä ollut oikeusneuvos on perustellut lausumaansa muun muassa sillä, ettei ennakkoratkaisuhakemukseen ollut liitetty A Oy:n tuloslaskelmaa eikä hakemuksesta myöskään ilmennyt, mistä A Oy:n taseen varat ovat muodostuneet. Lisäksi holdingyhtiöluonnetta ovat puoltaneet vähäinen liikevaihto, joka on kertynyt kokonaan tai osittain tytäryhtiön maksamista palveluveloituksista, sekä korottomien lainojen anto ja talouspalveluiden myynti D Oy:n lisäksi ainoastaan toiselle intressipiiriin kuuluvalla yhtiöllä.

KHO:n ratkaisu ja sen perustelut näyttävät osoittavan sen, ettei yksi käyttöomaisuusluonnetta vastaan puhuva seikka aiheuta suoraan sitä, etteikö osakkeen voitaisi katsoa kuuluvan luovuttajayhtiön käyttöomaisuuteen¹⁸³. Vastaavasti ratkaisu osoittaa myös sen, ettei useamman puoltavan seikan voida suoraan tulkita tarkoittavan sitä, että osake olisi automaattisesti

¹⁸³ Katso myös Nuotio 2024, s. 13.

käyttöomaisuutta, jos tunnistettavissa on edes yksi vastaan puhuva seikka. Tällaisessa tilanteessa, jossa havaittavissa on sekä puoltavia että vastaan puhuvia seikkoja, tulee tukeutua näitä seikkoja punnitsevaan kokonaisharkintaan, jonka keskiössä ovat omistusrakenteelle ja näin ollen myös sen syntyhistorialle osoitettavissa olevat liiketoiminnalliset syyt eli miksi myyjäyhtiö on alun perin hankkinut kohdeyhtiön osakkeet. Ratkaisun perusteella riittävinä liiketoiminnallisina syinä, joiden myötä osake voidaan katsoa luovuttajayhtiön käyttöomaisuudeksi, on pidettävä rahoituksen järjestämistä tai liiketoimintaan liittyvää riskinhallintaa ja toiminnan johtamista. Oikeuskirjallisuudessa onkin katsottu, että uuden oikeuskäytännön myötä liiketoiminnallisten syiden merkitys käyttöomaisuusluonteen arvioinnissa on korostunut ja niihin on yhtiön syytä kiinnittää huomiota liiketoiminnassaan¹⁸⁴.

Tiivistettynä KHO on linjannut tapauksessa käyttöomaisuusluonnetta puoltaviksi seikoiksi luovuttaja- ja kohdeyhtiön keskinäiset liiketoimet sekä laskutuksen, luovuttajayhtiön osakaskunnan ulkopuolinen talousjohtajuus, joka on ulottunut kohdeyhtiön lisäksi myös muihin konserniyhtiöihin, rahoituksellinen yhteys keskinäisten lainajärjestelyjen muodossa, kohdeyhtiön osakekannan täysi omistus sekä pitkä omistusaika. Ainoana vastaan puhuvana seikkana KHO on pitänyt osakevaihtoa, jolla nykyinen omistusrakenne on toteutettu. Osakevaihdon osalta keskeistä on ollut se, että sen avulla henkilöosakkaiden omistajuus D Oy:ssä on muutettu välilliseksi, mikä puoltaisi sitä, että kyseessä on tosiasiaa holdingyhtiö, jonka kautta on järjestetty henkilöosakkaiden varojen hallinnointi sekä sukuomisteisen yhtiön osakeomistus. KHO:n linjaus varakkaiden sukujen varojen hallinnoimiseksi perustetusta holdingyhtiöstä käyttöomaisuusluonnetta sekä EVL 6 b §:n soveltuvuutta vastaan puhuvana seikkana näyttää noudattavan edellä mainitusti lain esitöitä.

Omistusrakenteen muodostaminen osakevaihdolla ja sen tulkinta käyttöomaisuusluonnetta vastaan puhuvana tekijänä sekä myös omistusrakenteiden jopa osittainen eriarvostaminen käyttöomaisuusluonteen sekä verovapaussäännöksen soveltumisen arvioinnissa ovat saaneet osakseen myös kritiikkiä. Osakevaihdosta säädetään erikseen EVL 52 f §:ssä, jonka mukaan ”osakevaihdolla tarkoitetaan järjestelyä, jossa osakeyhtiö hankkii sellaisen osuuden toisen osakeyhtiön osakkeista, että sen omistamat osakkeet tuottavat enemmän kuin puolet toisen yhtiön kaikkien osakkeiden tuottamasta äänimäärästä, tai, jos osakeyhtiöllä jo on enemmän kuin puolet äänimäärästä, hankkii lisää tämän yhtiön osakkeita ja antaa vastikkeena toisen yhtiön osakkeenomistajille liikkeeseen laskemiaan uusia osakkeitaan tai hallussaan olevia omia

¹⁸⁴ Kilpeläinen 2024.

osakkeitaan.”. EVL 52 f §:ssä säädetään edellä mainitun lisäksi, että ”vastike saa olla myös rahaa, ei kuitenkaan enempää kuin kymmenen prosenttia vastikkeena annettujen osakkeiden nimellisarvosta tai nimellisarvon puuttuessa osakkeita vastaavasta osuudesta maksettua osakepääomaa.”. Nyt käsiteltävänä olevassa ratkaisussa niin kuin myös seuraavaksi käsiteltävässä ratkaisussa KHO 2024:42 osakevaihto on toteutettu käytännössä niin, että operatiivisen yhtiön osakkeenomistajat ovat perustaneet uuden yhtiön, johon heidän omistamansa operatiivisen yhtiön osakkeet ovat sijoitettuja, ja vastikkeena osakkeenomistajat ovat saaneet tämän uuden yhtiön osakkeita. Järjestely on aiheuttanut sen, että osakkeenomistajien omistus operatiivisessa yhtiössä on muuttunut välilliseksi.

Kilpeläinen on kritisoinut omistusrakenteen merkityksen korostamista osakkeen käyttöomaisuusluonteen arvioinnissa ja katsonut, ettei yhtiön omistusrakenteella tulisi olla vaikutusta yhtiön verotusta koskeviin ratkaisuihin. Hänen mukaansa nykyinen oikeuskäytäntö asettaa täysin perusteettomasti perhe- ja sukuomisteiset yhtiöt epäedullisempaan asemaan verrattuina muihin yhtiöihin.¹⁸⁵ Kilpeläinen on myös todennut, että osakevaihdon lisäksi myös liiketoimintasiirron avulla välittömän osakeomistuksen muuttaminen välilliseksi todennäköisesti katsottaisiin KHO:n toimesta käyttöomaisuusluonnetta vastaan puhuvaksi seikaksi. Alhola on myös todennut, että valitettavan usein osakevaihdon avulla toteutettujen omistusrakennemuutosten osalta, erityisesti, kun kyse on emoyhtiöissä, joiden omistuspohja on suhteellisen suppea, luovutettavien kohdeyhtiön osakkeiden ei katsota kuuluvan emoyhtiön käyttöomaisuuteen, vaan muuhun omaisuuteen.¹⁸⁶ Penttilä on todennut ja tulkinnut KHO:n ratkaisuja osakevaihdon osalta siten, että riittävien liiketoimintaan liittyvien syiden esittäminen laskee osakevaihdon painoarvoa puoltavien ja vastaan puhuvien seikkojen punninnassa ja tukee näin ollen käyttöomaisuusluonteen olemassa oloa riittäväällä tavalla.¹⁸⁷

4.1.8 Ratkaisu KHO 2024:42 – osakkeet EVL 12 a §:ssä tarkoitettua muuta omaisuutta

Ratkaisun KHO 2024:41 tavoin myös ratkaisussa KHO 2024:42 on kysymys yritysjärjestelyin muodostetusta henkilöomisteisesta perhekonsernista. Tapauksessa kaksi yksityishenkilöä ovat omistaneet yhdessä arkkitehtipalveluja tarjonneen B Oy:n kaikki osakkeet sekä myös vuonna 2014 perustetun A Oy:n koko osakekannan. Vuonna 2018 kahden edellä mainitun

¹⁸⁵ Kilpeläinen 2024.

¹⁸⁶ Alhola 2024.

¹⁸⁷ Penttilä 2024.

osakeomistajan omistus B Oy:ssä on muutettu välilliseksi osakevaihdolla, kun A Oy on koko B Oy:n osakekannan. Yritysjärjestelyn taustalla on ollut omistajien tahto laajentaa konsernia hankkimalla konserniin muita samalla alalla tai lähialoilla toimivia yhtiöitä tytär- tai osakkuusyhtiöiksi. Osakekaupan myötä B Oy:stä on tullut A Oy:n kokonaan omistama tytäryhtiö ja A Oy:stä muodostetun konsernin emoyhtiö. A Oy liiketoimintaan on kuulunut niin rakennus- ja yhdyskuntasuunnittelu sekä tuotekehitys kuin myös liikkeenjohdon ja taloushallinnon palveluiden tarjoaminen sekä muun muassa arvopaperikaupan harjoittaminen. A Oy on arvopaperikaupan harjoittamisen lisäksi tarjonnut tytäryhtiölleen myös toimitusjohtajapalveluita sekä taloushallinnon palveluita, joita ovat tuottaneet yhtiön kaksi osakaskunnan ulkopuolista työntekijää. A Oy:n tilikausittainen liikevaihto vuosina 2017–2021 on koostunut pääosin, noin 74–86 prosenttisesti, muista kuin B Oy:n A Oy:lle maksamista palveluveloituksista. Tämän lisäksi myös A Oy:n taseen per 31.6.2021 noin 25 miljoonan euron suuruiset varat ovat koostuneet merkittävässä määrin vaihto-omaisuudesta ja saamisista. Hallitusten osalta B Oy:n ja A Oy:n hallituskokoonpanoissa ei ole ollut eroja, vaan yhtiöiden hallitukset ovat koostuneet samoista jäsenistä.

Verohallinto on katsonut vuonna 2022 antamassaan ennakkoratkaisussa, että A Oy:n omistamat B Oy:n osakkeet eivät kuulu A Oy:n käyttöomaisuuteen eikä näin ollen osakkeiden luovuttamisesta aiheutvat luovutusvoitot ole A Oy:n verotuksessa verovapaata tuloa. Verohallinto on perustellut ratkaisuaan sillä, etteivät yhtiöiden hallitusten sama kokoonpano, suunnitelmat konsernin laajentamisesta eikä palveluveloituksen yksinään riittä osoittamaan yhtiöiden välistä hallinnollista yhteyttä. Lisäksi Verohallinto on lausunut, ettei yritysjärjestelyä ole voitu katsoa tehdyksi A Oy:n suoritteiden turvaamiseksi, lisäämiseksi tai helpottamiseksi eikä myöskään tekemään tuotannontekijän hankkimista edulliseksi tai varmemmaksi. Niin kuin ratkaisussa KHO 2024:41 myös hallinto-oikeus on katsonut, ettei osakkeita tullut pitää käyttöomaisuutena vaan EVL 12 a §:n mukaisena muuna omaisuutena, otetaan huomioon huomattavan osingon nostaminen sekä se, ettei yhtiöiden välillä ollut osoitettu olevan riittävää toiminnallista yhteyttä. Hallinto-oikeuden (HaO) mukaan B Oy:n osakkeet ovat käytännössä palvelleet A Oy:n osakkaiden sijoitusten hallintaa eikä osakeomistusta ole hankittu liiketoiminnallisista syistä.

A Oy on valituksessaan todennut, että se on perustettu nimenomaan B Oy:n emoyhtiöksi siten, että se osallistuu aktiivisesti B Oy:n liiketoiminnan kehittämiseen. Toiminnallisen yhteyden olemassaolo ei edellytä sitä, että emoyhtiöllä tulisi olla osakekaupan hetkellä jo aktiivista toimintaa, jonka turvaamiseksi, lisäämiseksi tai helpottamiseksi hankintaan kohdeyhtiön

osakkeet. A Oy on katsonut, että A Oy:llä ja B Oy:llä on ollut vankka liiketoiminnallinen yhteys ja emoyhtiö on johtanut aktiivisesti yhtiöiden toimintaa tuottamalla liiketoiminnalle välttämättömiä palveluita. Osinkoja jakaminen on ollut mahdollista, sillä emoyhtiö on onnistunut kehittämään tyttärensä liiketoimintaa. VOVA on lausunut, että B Oy:n osakkeita ei ole hankittu siitä syystä, että ne turvaisivat, lisääisivät tai helpottaisivat emoyhtiön suoritteiden kysyntää, vaan ne on hankittu pääasiallisesti emoyhtiön osakkeiden intressissä, eikä näin ollen osakkeiden omistamisella ole ollut kyse myöskään strategisesta omistuksesta.

KHO:n ratkaistavaksi on tullut se, ovatko B Oy:n osakkeet katsottava A Oy:n käyttöomaisuudeksi EVL 12:n nojalla ja ovatko osakkeiden luovutuksesta syntynyt luovutusvoitto A Oy:n elinkeinotoiminnan verovapaata tuloa EVL 6 b §:n nojalla. Vastaavalla tavalla kuin ratkaisussa KHO 2024:41 KHO on lausunut, että arvioitaessa sitä, kuuluvatko B Oy:n osakkeet A Oy:n käyttöomaisuuteen on merkitystä annettava hallinnollisen ja toiminnallisen yhteyden sijaan sille, miten B Oy:n osakkeet ovat palvelleet A Oy:n elinkeinotoimintaa edistäviä tarkoituksia.

KHO on katsonut, että ensinnäkin se, että B Oy on ollut A Oy:n kokonaan omistama tytäryhtiö on osakkeiden käyttöomaisuusluonnetta puoltava seikka. Lisäksi KHO on katsonut, että puoltavana seikkana on pidettävä myös osakkeiden suhteellisen pitkää omistusaikaa, kun A Oy oli omistanut B Oy:n osakkeet yhdeksän vuoden ajan, mikä vuorostaan on osoittanut sen, että osakekauppa on toteutettu pitkäaikaista omistusta tavoitellen ja elinkeinotoiminnan intressin näkökulmasta. Edelleen myös se, että palvelut tytäryhtiölle on tuotettu kahden ulkopuolisen työntekijän toimesta, puoltaa käyttöomaisuusluonnetta. Pelkästään osingonjaon ei myöskään voida katsoa estävän osakkeiden pitämistä käyttöomaisuutena. Sen sijaan toimitusjohtajapalveluiden tarjoaminen B Oy:lle on näyttäytynyt KHO:n mukaan käyttöomaisuusluonnetta vastaan puhuvana seikkana niin kuin myös se, että A Oy:n tilikausittainen liikevaihto on koostunut noin 74–86 prosenttisesti eli pääasiallisesti muista kuin B Oy:n maksamista palveluveloituksista. A Oy:n taseen per 30.6.2021 varat ovat koostuneet pitkälti vaihto-omaisuudesta, osakaslainasaamisista, muista saamisista sekä rahavaroista. KHO on myös todennut, ettei A Oy ollut juurikaan esittänyt konsernirakenteelle, joka oli muodostettu osakevaihdolla, mitään liiketoiminnallisia perusteita, vaan omistusrakenne on palvellut pääasiallisesti henkilöosakkaiden etua ja heidän sijoitustensa hallinnointia.

Edellä mainittujen seikkojen sekä sen perusteella, ettei verovelvollinen ollut pystynyt osoittamaan omistusrakenteelle juurikaan mitään liiketoiminnallisia syitä, KHO on todennut,

että käyttöomaisuusluonnetta vastaan puhuvat seikat ovat olleet painoarvoltaan merkittävämpiä kuin puoltava seikat. Näin ollen, toisin kuin ratkaisussa KHO 2024:41, KHO on katsonut, että B Oy:n osakkeet ovat EVL 12 a §:ssä tarkoitettua muuta omaisuutta ja näin ollen osakkeiden luovutusvoitot ovat A Oy:n elinkeinotoiminnan veronalaista tuloa.

Niin kuin ratkaisussa KHO 2024:41 myös ratkaisussa KHO 2024:42 KHO on perustanut lopullisen ratkaisunsa käyttöomaisuusluonnetta puoltavien ja vastaan puhuvien seikkojen väliseen punnintaan eli toisin sanoen kokonaisarviointiin korostaen jälleen omistusrakenteelle osoitettavien liiketoiminnallisten syiden merkitystä. Huomionarvoista on se, että tapauksessa KHO 2024:42 HaO on pitänyt käyttöomaisuusluonnetta vastaan puhuvana seikkana osinkojen jakamista, kun taas KHO vahvisti osingonjaon osalta sen, ettei osingonjaon voida katsoa estävän osakkeiden pitämistä käyttöomaisuutena, sillä osakeyhtiön lainmukainenkin tarkoitus on tuottaa osakkailleen voittoa. Verratessa edellä mainittuja kahta ratkaisuja sekä KHO:n niissä esittämiä perusteluita, mielenkiintoista myös se, ettei KHO ottanut ratkaisussa KHO 2024:41 esittämässään perusteluissaan mitään kantaa siihen, että emoyhtiön liikevaihto on lähes kokonaan muodostunut veloituksista tytäryhtiöiltä, mitä taas ratkaisun KHO 2024:42 perusteluiden nojalla voinee pitää käyttöomaisuusluonnetta puoltavana seikkana.

Niin kuin ratkaisussa KHO 2024:41 myös nyt käsiteltävässä ratkaisussa omistusrakenne on muodostettu osakevaihdolla, mutta toisin kuin ratkaisussa KHO 2024:41, käsiteltävänä olevassa ratkaisussa KHO on katsonut, ettei osakevaihdolla muodostetulle omistusrakenteelle ollut riittävässä määrin osoitettu liiketoimintaan liittyviä syitä, minkä johdosta käyttöomaisuusluonnetta vastaan puhuvat seikat ovat muodostuneet merkittävimiksi kuin puoltavat seikat. Niin kuin yllä on todettu, liiketoimintaan liittyvät syyt ovat uuden oikeuskäytännön myötä nousseet hyvin keskeisiksi tekijöiksi käyttöomaisuusluonteen arvioinnissa¹⁸⁸.

Penttilä on kiinnittänyt huomiota siihen, että ensiksi käsitellyssä ratkaisussa KHO 2024:41 luovuttajayhtiön toiminnasta ja toiminnan laajuudesta on esitetty hyvin vähissä määrin tietoja, mutta osakkeet katsottiin tietojen niukkuudesta huolimatta käyttöomaisuudeksi. Päinvastoin nyt käsiteltävänä olevassa ratkaisussa tietoja luovuttajayhtiön toiminnasta ja sen laajuudesta on esitetty merkittävästi enemmän, mutta osakkeita ei katsottu käyttöomaisuudeksi. Penttilä onkin katsonut, että ratkaisussa KHO 2024:42 kyseessä on ollut varsin tavanomainen omistusrakenne

¹⁸⁸ Kilpeläinen 2024.

sekä liiketoiminta, mutta selvästi emoyhtiön harjoittama laajamittainen arvopaperikauppa on saattanut johtaa siihen, ettei osakkeita ole voinut katsoa käyttöomaisuudeksi.¹⁸⁹ Laajamittaisen arvopaperikaupan osalta Kilpeläinen on huomauttanut, että lähtökohtaisesti on hyvin tavanomaista, että voittovarot, jotka ovat vuosien saatossa kertyneet emoyhtiöön, sekä voittovaroilla harjoitettava sijoitustoiminta kasvavat emoyhtiön varsinaista ydinliiketoimintaa laajamittaisemmaksi. Kilpeläinen katsookin, että KHO:n uuden ratkaisulinjan myötä jatkossa konserneissa tulee pohtia tällaisen laajamittaisen sijoitustoiminnan harjoittamista sekä sijoitustoiminnan eriyttämistä konserninsisäisesti muuhun yhtiöön kuin emoyhtiöön luovutusvoittojen verovapauden optimoimiseksi.¹⁹⁰

Muun muassa Nuotio sekä Kilpeläinen ovat nostaneet esiin myös luovuttajayhtiöiden osakkaiden lukumäärään ja sen vaikutuksen osakkeen käyttöomaisuusluonteen arviointiin. KHO:n voidaan katsoa linjanneen ratkaisuisaan, että kun luovuttajayhtiöllä on ollut ainoastaan kaksi osakasta, omistusrakenteen palvelee osakkaiden omistusten hallintaa, mutta kun luovuttajayhtiöllä on ollut viisi toisilleen sukua olevaa osakasta, omistusrakenteen on katsottu palvelevan luovuttajayhtiön elinkeinotoimintaa.¹⁹¹ Kyseessä on siis yksi ratkaisujen KHO 2024:41 ja KHO 2024:42 välinen merkittäväkin eroavaisuus, jolla mitä ilmeisemmin on ollut vaikutusta käyttöomaisuusluonteen arvioinnissa. Toisin sanoen ratkaisujen valossa voinee todeta, että mitä enemmän luovuttajayhtiöllä on osakkaita sitä todennäköisemmin osake voidaan katsoa käyttöomaisuudeksi ja päinvastoin.

Alhola on lisäksi kiinnittänyt huomiota siihen, että VOVA on näyttänyt korostavan myös sitä, onko luovuttajayhtiö tarjonnut palveluitaan kohdeyhtiön lisäksi myös muille kuin konserniyhtiöille ja pitänyt edellä mainittua seikkaa keskeisenä tekijänä siinä, voidaanko osake katsoa käyttöomaisuuteen kuuluvaksi. Tällaista seikkaa ei KHO näytä ratkaisujensa perusteella kuitenkaan näytetä edellyttävän luovuttajayhtiöltä.¹⁹²

4.1.9 Ratkaisu KHO 2024:43 – osakkeet EVL 12 §:ssä tarkoitettua käyttöomaisuutta

Toisin kuin edellä mainitut ratkaisut KHO 2024:41 ja KHO 2024:42, ratkaisussa KHO 2024:43 on kyse julkisesti noteeratun osakeyhtiön osakkeiden eli pörssiosakkeiden luovutuksesta. Vaikka tämä tutkielma keskittyy julkisesti noteeraamattoman osakeyhtiön

¹⁸⁹ Penttilä 2024.

¹⁹⁰ Kilpinen 2024.

¹⁹¹ Kilpeläinen 2024; Nuotio 2024, s. 12.

¹⁹² Alhola 2024.

tytäryhtiöosakkeiden luovutukseen ja niiden käyttöomaisuusluonteen arviointiin, on nyt käsiteltävänä oleva ratkaisu tutkielman osalta merkityksellinen etenkin sen perusteluiden osalta. Ratkaisun KHO 2024:43 käsittelyssä ja arvioinnissa keskitytään tarkoituksenmukaisin määrin KHO:n esittämien perusteluiden osalta etenkin elinkeinotoiminnan tarkoituksen palvelemisen arviointiin ja näin ollen käyttöomaisuusluonnetta puoltavien ja vastaan puhuvien seikkojen jäsentämiseen sekä systematisointiin.

Nyt käsittelevässä tapauksessa ei myöskään ole kyse yritysjärjestelyin muodostetusta henkilöomisteisesta perhekonsernista vaan laajemmasta liiketoimintakonsernista. Asiassa A-konsernin emoyhtiö A Oy on ostanut pörssinoteeratun B Oyj:n osakekannasta 12,33 %, minkä jälkeen A Oy:stä on tullut B Oyj:n suurin osakkeenomistaja. B Oyj:n liiketoiminta on koostunut valmistustoiminnan harjoittamisesta. Konserniin on kuulunut myös C Oy, jonka liiketoiminta on käsittänyt teräsluonnetta harjoittamisen. C Oy on osakekaupan jälkeen alkanut myydä teräslevyjä B Oyj:lle tämän valmistustoimintaa varten ja lisäksi se on ostanut vuonna 2020 D Oy:n koko osakekannan sekä E Oy:n harjoittaman teräspalveluliiketoiminnan. C Oy:n lailla myös E Oy on alkanut myydä B Oyj:lle teräslevyjä tämän liiketoimintaa varten. Tämän jälkeen C Oy on vielä ostanut itselleen F Oy:n, joka on toiminut teräspalvelukeskuksena, koko osakekannan. Edellä mainittujen kauppojen sekä muiden liiketoimien jälkeen A Oy syksyllä 2021 on luovuttanut hankkimiaan B Oyj:n osakkeita 52,00 euron osakekohtaisella kauppahinnalla, kun osakekohtainen ostohinta yhtiön osakkeet hankkiessa on ollut 9,25 euroa.

KHO:n ratkaistavana on ollut se, ovatko kotimaisen pörssiyhtiön osakkeet EVL 6 b §:ssä tarkoitettuja käyttöomaisuuteen kuuluvia osakkeita, jotka osakkeet luovuttanut A Oy voi vähintään yhden vuoden kestäneen yhtäjaksoisen omistuksen jälkeen luovuttaa siten, että osakkeiden luovutuksesta saatu luovutusvoitto käsitellään A Oy:n verotuksessa verovapaana elinkeinotoiminnan tulona ja hankintameno vähennyskeltottoman eränä EVL 6 b §:n nojalla.

A Oy on katsonut, että osakkeiden omistamisessa, joka on palvellut yhtiön liiketoiminnan tavoitteita, on ollut kyse niin sanotusta strategisesta omistuksesta, minkä johdosta osakkeet on katsottava yhtiön käyttöomaisuudeksi. Osakeomistuksen tarkoituksena on ollut laajentaa A Oy:n toimintaa uudelle toimialalle ja tehostaa C Oy:n tuotteiden menekkiä. A Oy on korostanut, että B Oyj:n sekä C Oy:n välinen keskinäinen liiketoiminta on alkanut vasta A Oy:n tekemän osakehankinnan jälkeen, mikä osoittaa edelleen B Oyj:n osakeomistuksen liiketaloudellisen merkityksen A Oy:lle. A Oy on pysynyt osakekaupasta huolimatta edelleen B Oyj:n suurimpana osakkeenomistajana, vaikka omistusosuutta ei olekaan voitu kasvattaa alkuperäisen tavoitteen

mukaisesti johtuen pörssikurssin noususta. A Oy on myös kannanotossaan todennut, että se on omistanut luovutetut B Oyj:n osakkeet yli vuoden ajan, mikä täyttää verovapaussäännöksen soveltamisen ajallisen edellytyksen eli vuoden vähimmäisomistusajan.

VOVA on puolestaan lausunut, ettei A Oy:n ja B Oyj:n välille voida katsoa muodostuneen toiminnallista yhteyttä konserniyhtiöiden kautta, sillä niiden välinen myynti sekä liiketoiminta on tosiasiaassa ollut vähäistä. VOVA on edellä mainitun kannanoton perusteeksi lisännyt, että C Oy:n 170 miljoonan euron liikevaihtoon nähden, sen ja muiden tytäryhtiöiden B Oyj:lle suuntamaa 800 000 euron myyntiä on pidettävä vähäisenä. Lisäksi A Oy on myynyt yli puolet omistamistaan B Oyj:n osakkeista alle kahden vuoden omistusajan jälkeen. Näiden edellä mainittujen seikkojen nojalla VOVA on katsonut, ettei B Oyj:n osakkeita ole hankittu A Oy:n elinkeinotoimintaa pitkäaikaisesti palvelevaan käyttöön, eikä niitä näin ollen voida pitää A Oy:n käyttöomaisuuteen kuuluvina osakkeina.

Arvioinnin keskiössä toiminnallisen ja hallinnollisen yhteyden sijaan on jälleen ollut se, katsotaanko pörssinoteeratun yhtiön luovutettujen osakkeiden palvelevan käyttöarvoltaan luovuttajayhtiön elinkeinotoimintaa. KHO on arvioinut ratkaisussaan luovutettujen osakkeiden käyttöomaisuusluonnetta ja katsonut, että puoltavia seikkoja on ollut enemmän kuin käyttöomaisuusluonnetta vastaan puhuvia seikkoja. KHO on perustanut ratkaisunsa, jossa se on katsonut, että luovutetut osakkeet ovat EVL 12 §:ssä tarkoitettua käyttöomaisuutta ja luovutuksesta aiheutunut luovutusvoitto luovuttajan verotuksessa verovapaata elinkeinotoiminnan tuloa EVL 6 b §:n nojalla. KHO on katsonut, että kun B Oyj on käyttänyt toiminnassaan muiden konserniyhtiöiden terästuotteita ja konsernin omana tavoitteena on ollut laajentaa teräслиiketoimintaansa, B Oyj:n osakkeiden hankintaa ja omistamista voidaan pitää strategisena omistuksena osakkeiden palvellessa A Oy:n liiketoimintaa.

Omistuksen osalta KHO on korostanut ratkaisussaan A Oy:n roolia B Oyj:n suurimpana osakkeenomistajana, minkä johdosta yhtiöllä on ollut merkittävää vaikutusvaltaa koskien B Oyj:n liiketoiminnan kehittämistä ja laajentamista, ja näin ollen osakkeiden hankinta on kehittänyt ja tukenut konsernin teräслиiketoimintaa. KHO on pitänyt selvänä myös sitä, että elinkeinotoiminnan tunnusmerkit luovuttajayhtiön osalta ovat täyttyneet siten, että yhtiötä tulee pitää elinkeinotoimintaa harjoittavana yhtiönä. KHO on nimittäin linjannut, että liiketoimintariskin ottamista sekä voiton tavoittelua koskevat tunnusmerkit ovat täyttyneet ratkaistavana olevassa asiassa. KHO on myös lausunut, että kohdeosakkeita koskeva vuoden vähimmäisomistusaika on täyttynyt, eikä asiaa tullut arvioida erikseen siitä syystä, että

omistusaika oli tosiasiaassa ollut alle kahden vuoden mittainen. KHO ei myöskään ole katsonut, että A Oy:n alkuperäinen strateginen tarkoitus olisi muuttunut johtuen siitä, ettei A Oy ollut pystynyt suunnitelmiensa mukaisesti kasvattamaan osakeomistustaan B Oyj:ssä B Oyj:n osakkeiden kurssinousun takia.

Näin ollen KHO on edellä mainittujen seikkojen nojalla katsonut, että A Oy:n omistamat ja luovuttamat B Oyj:n osakkeet ovat EVL 12 §:ssä säädetyn mukaisesti käyttöomaisuusosakkeita, joiden luovutuksesta saatu luovutusvoitto on EVL 6 b §:n nojalla verovapaata elinkeinotoiminnan tuloa, kun omistus on yhtäjaksoisesti kestänyt yli vuoden ja osakkeet ovat esitetysti palvelleen strategisesti A Oy:n elinkeinotoimintaa.

Verrattuna ratkaisuihin KHO 2024:41 ja KHO 2024:42 nyt käsiteltävänä olevan ratkaisun lähtökohdat ja tosiseikasto ovat tietyiltä osin hyvin erilaiset kuin edellä mainittujen ratkaisujen tosiseikastot sekä lähtökohdat. Keskeisimpänä eroavaisuutena voinee todeta olevan kohdeyhtiön osakkeet, jotka nyt käsiteltävänä olevassa ratkaisussa ovat pörssinoteerattuja osakkeita. Lisäksi osakkeiden omistusosuudessa on merkittävä ero, kun 100 prosenttisesti omistettujen tytäryhtiöosakkeiden sijaan, nyt käsittelevänä olevassa ratkaisussa luovuttajayhtiön omistusosuus kohdeyhtiön osakkeista, 12,33 prosenttia, ylittää niukasti EVL 6 b §:n edellyttämän kymmenen prosentin vähimmäisomistusosuuden.

Huomattava seikka ratkaisussa on kuitenkin myös se, että vaikka osakeomistus kohdeyhtiössä on ollut suhteellisen pieni ja luovutuksen jälkeen se on vähentynyt vielä alle viiteen prosenttiin, luovuttajayhtiö on kuitenkin säilyttänyt asemansa kohdeyhtiön suurimpana osakkeenomistajana. Luovuttajayhtiö ei ollut myöskään omistanut kohdeyhtiön osakkeita pitkää ajanjaksoa, sillä osakkeiden luovutus on tapahtunut alle kahden vuoden omistuksen jälkeen. Ratkaisun myötä KHO:n voidaan katsoa vahvistaneen sen lähtökohdan, ettei alle kahden vuoden omistusaikaa ole pidettävä ratkaisevana käyttöomaisuusluonteen arvioinnissa, jos omistusaika kuitenkin ylittää EVL 6 b §:n mukaisen vuoden vähimmäisomistusajan.¹⁹³

Keskeistä ratkaisussa ja käyttöomaisuusluonteen arvioinnissa on lisäksi ollut niin sanotut hallituksen esityksessäkin mainitut strategiset omistukset, joita voidaan pitää osakkeen käyttöomaisuusluonnetta puoltavana tekijänä. Strategisen omistuksen voi muodostaa esimerkiksi samalla alalla tai lähialalla operoivan yhtiön osakkeet¹⁹⁴. Tapauksessa

¹⁹³ Katso esimerkiksi Kilpeläinen 2024 ja Juusela – Alakare – Manu 2024.

¹⁹⁴ Katso HE 92/2004 vp, s. 32.

luovuttajayhtiö on harjoittanut teräsliiketoimintaa ja kohdeyhtiö kiuas- ja saunakomponenttien valmistustoimintaa eli yhtiöiden voinee todeta toimineen toisiinsa nähden lähialoilla. Luovuttajayhtiön ostettua kohdeyhtiön osakekannasta 12,33 % ovat muut konserniyhtiöt alkaneet myymään kohdeyhtiölle teräslevyjä, joita kohdeyhtiö on käyttänyt omassa liiketoiminnassaan. Yksi mielenkiintoinen havainto KHO:n nyt käsittelevästä ratkaisusta ja ratkaisulinjasta koskien strategisia omistuksia on myös se, että vaikka omistajayhtiön liiketoiminnan laajentamista koskevat suunnitelmat, joita varten kohdeyhtiön osakkeetkin ovat myös hankittu, eivät toteudu osittain tai ollenkaan, ei sitä voida yksinään pitää sellaisena tekijänä, joka estäisi hankitun osakkeen pitämistä strategisena osakeomistuksena.¹⁹⁵

Kilpeläinen onkin katsonut ratkaisun olevan linjassa aiemmin omaksutun tulkinta- ja ratkaisukäytännön kanssa, jonka mukaan käyttöomaisuusluonnetta arvioitaessa ei keskitytä pelkästään ja yksinomaan kohdeyhtiön osakkeen luovuttavan emoyhtiön toimintaan, vaan tarkastelu ulotetaan laajemmin koko konsernin olosuhteisiin¹⁹⁶.

4.1.10 Käyttöomaisuusluonteen arviointi KHO:n ratkaisukäytännön valossa:

elinkeinotoiminnan tarkoituksen palveleminen ja liiketoimintaan liittyvät syyt

KHO:n kolme ratkaisua osoittavat sen, että osakkeen käyttöomaisuusluonteen arviointi ja siten osakkeiden luovutusvoittojen verovapauden soveltumisen arviointi on varsin tulkinnanvaraista ja hyvin usein yksittäisen tapauksen lopputulos eli ratkaisu perustuu nimenomaisesti tapauskohtaiseen kokonaisarviointiin. Keskeisintä käyttöomaisuusluonteen arvioinnissa on kuitenkin sen havainnointi, miten kohdeyhtiön osakkeiden on katsottu palvelevan luovuttajayhtiön elinkeinotoiminnan tarkoituksia. Kun osakkeiden on katsottu palvelevan elinkeinotoiminnan tarkoitusta, on kyseessä käyttöomaisuuteen kuuluvat osakkeet.

Ratkaisujen valossa voinee kuitenkin todeta, että yleensä elinkeinotoiminnan tarkoituksen palvelemiseen sekä käyttöomaisuusluonteelle on osoitettavissa niin puoltavia kuin vastaan puhuviakin seikkoja, jolloin edellytetään näiden seikkojen painoarvon välistä punnintaa. Kun tällaista punnintaa joudutaan tekemään vastaan puhuvien ja puoltavien seikkojen välillä, on KHO katsonut, että merkitystä tulee antaa sellaisille yhtiöiden liiketoimintaan liittyville syyille, joita omistusrakenteelle on mahdollisesti esitettävissä. Ratkaisujen perusteella liiketoimintaan liittyvinä perusteina voidaan pitää useaa seikkaa, kuten omistajayhtiön liiketoimintaan liittyviä

¹⁹⁵ Katso esimerkiksi Verohallinto 2024, kohta 3.2.3.

¹⁹⁶ Kilpeläinen 2024.

riskienhallinnallisia toimia ja syitä, rahoituksen järjestämiseen liittyviä syitä sekä liiketoiminnan johtamiseen sekä myös laajentamiseen liittyviä syitä sekä perusteita.

Verohallinnon syventävässä vero-ohjeessa on toiminnan johtamiseen liittyvien syiden osalta katsottu, että mitä useampi osakkeenomistaja luovuttajayhtiöllä ja mitä suuremmasta konsernista on kyse, sitä tarkoituksenmukaisempaa ja perustellumpaa liiketoiminnan johtamisen näkökulmasta on organisoida kohdeyhtiön omistus luovuttajayhtiön kautta. Suuressa konsernissa, jossa on esimerkiksi useampi tytär- ja osakkuusyhtiö ja jonka toiminta kattaa esimerkiksi eri toimialoja sekä markkina-alueita ja joka myös työllistää merkittävän määrän työntekijöitä, jotka työskentelevät konsernin eri liiketoiminnoissa, emoyhtiön vastuulle voi luonnollisesti kuulua koko konsernin kattava strateginen ohjaus, rahoitus sekä muu keskitetty hallinto, jota monesti hoitaa emoyhtiön osakaskunnan ulkopuolinen johto. Tällaisessa tilanteessa konsernin omistusrakenteen nähdään heijastavan liiketoimintaan liittyviä perusteita, mikä ilmentää sitä, ettei sitä ole muodostettu luovuttajayhtiön osakkeenomistajien henkilökohtaisten intressien näkökulmasta. Liiketoiminnan laajentamista koskevat syyt liittyvät taas nimenomaisesti strategisten osakeomistuksen hankkimiseen.¹⁹⁷

Koska elinkeinotoiminnan käsitteeseen on perehdytty ja käsitettä jäsennelty ja selvennetty tarkoituksenmukaisissa määrissä jo tutkielman pääluvun 2 alakappaleessa 2.2.1., ei käsitteeseen ole tarpeen perehtyä enää uudelleen. Elinkeinotoiminnalla viitataan näin ollen siihen, mitä pääluvussa 2 on käsitteestä lausuttu. Verohallinto on lausunut ohjeessaan, että osakkeiden katsotaan palvelevan elinkeinotoiminnan tarkoituksia silloin, kun omistajayhtiö on hankkinut osakkeet pitkäaikaiseen omistukseen ja siinä tarkoituksessa, että ne lisäävät, turvaavat tai helpottavat omistajayhtiön tuotteiden tai palveluiden menekkiä. Lisäksi osakeomistuksella voi olla niin sanottu strateginen luonne, jolloin kyse on niin sanotusta strategisesta osakeomistuksesta, jonka myötä osakkeiden on katsottu palvelevan luovuttajayhtiön elinkeinotoiminnan tarkoituksia ja osakkeet ovat näin ollen luovuttajayhtiön käyttöomaisuutta.¹⁹⁸

Nuotio on todennut, että kun osakkeet luovuttava yhtiö on holdingyhtiö, jonka osakaskanta on muodostunut vain muutamasta osakkeenomistajasta ja kun emoyhtiön toiminta on pääasiassa muodostunut kohdeyhtiön osakkeiden ja mahdollisesti muun omaisuuden omistamisesta sekä hallintopalvelujen tarjoamisesta kohdeyhtiölle, tulee arvioitavaksi se, harjoittaako holdingyhtiö

¹⁹⁷ Verohallinto 2024b, kohta 3.2.1.

¹⁹⁸ Verohallinto 2024b, kohta 3.2.1.

EVL 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua liiketoimintaa vai muuta toimintaa. Jos holdingyhtiö harjoittaa EVL 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua liiketoimintaa, voi sillä olla EVL 12 §:ssä tarkoitettua käyttöomaisuutta, mutta jos kyseessä on muuta toimintaa harjoittava holdingyhtiö, jonka verotus toimitetaan EVL 1 §:n 2 momentin nojalla EVL:n mukaan, voi yhtiöllä olla EVL 12 a §:ssä tarkoitettua muuta omaisuutta, mutta ei käyttöomaisuutta. Näin ollen, jos omistajayhtiön katsotaan kuitenkin harjoittavan ainoastaan muuta toimintaa, on sen varat myös tällöin EVL 12 a §:ssä tarkoitettua muuta omaisuutta, eikä käyttöomaisuutta.¹⁹⁹

KHO:n keväällä 2024 antamien ennakkoratkaisujen perusteella on mahdollista tunnistaa joitakin osakkeen käyttöomaisuusluonnetta puoltavia sekä myös vastaan puhuvia seikkoja ja tehdä näiden välille myös jonkinnäköistä jaottelua. Tällaista jaottelua on tehty myös jo niin Verohallinnon toimesta kuin myös oikeuskirjallisuudessakin. On kuitenkin hyvä huomata, että tällainen jaottelu perustuu pääasiassa ainoastaan KHO:n kolmeen ratkaisuun, mikä takia jaottelun voidaan katsoa toimivan ainoastaan esimerkinomaisena eikä se poissulje muita mahdollisia käyttöomaisuusluonnetta puoltavia tai vastaan puhuvia seikkoja, joita ei KHO:n ratkaisuissa ole vielä tunnistettu.

Osakkeen käyttöomaisuusluonnetta puoltavat seikat johdettuna KHO:n kevään 2024 ennakkoratkaisuista

KHO:n ratkaisuista on hahmotettavissa ja johdettavissa erinäisiä tekijöitä, joiden voidaan nähdä osoittavan kohdeyhtiön osakkeiden palvelevan omistajayhtiön elinkeinotoimintaa edistäviä tarkoituksia eli puoltavan osakkeiden käyttöomaisuusluonnetta. Ensimmäinen käyttöomaisuusluonnetta puoltava seikka on se, että luovuttajayhtiö on omistanut kohdeyhtiön koko osakekannan tai sellaisen osuuden osuuskannasta, jonka myötä se saa merkittävän osakeomistajan aseman kohdeyhtiössä, ja osakeomistus on kestänyt pitkään. Toisaalta on hyvä huomata, ettei edellä jo mainitusti lyhyt alle kahden vuoden omistus estä osakkeen pitämistä käyttöomaisuutena. Toiseksi käyttöomaisuusluonnetta puoltaa luovuttajayhtiön ja kohdeyhtiön välillä on ollut rahoituksellinen yhteys, jonka myötä kohdeyhtiö on saanut rahoitusta luovuttajayhtiöltä. Kolmantena puoltavana seikkana voidaan ratkaisujen perusteella pitää sitä, että kohdeyhtiön osakkeiden omistamiselle on osoitettavissa konserniyhtiöiden liiketoimintaan

¹⁹⁹ Nuotio 2024, s. 11.

liittyviä perusteita, kuten toimialaan tai liiketoimintaan liittyvien riskien hallintaan tai liiketoiminnan johtamiseen liittyviä syitä.²⁰⁰

Neljäs puoltava seikka liittyy liiketoiminnan harjoittamiseen eli siihen, että kohdeyhtiö ja luovuttajayhtiö harjoittavat liiketoimintaa samalla alalla tai lähialalla eli toisin sanoen myös strategiset osakeomistukset katsotaan käyttöomaisuusluonnetta puoltaviksi tekijöiksi. Lisäksi käyttöomaisuusluonnetta puoltaa se, että kohdeyhtiöllä ja luovuttajayhtiöllä on keskinäistä aktiivista liiketoimintaa, joka kattaa muutakin toimintaa luovuttajayhtiön kohdeyhtiölle tuottamat hallinto- ja talouspalvelut ja että luovuttajayhtiö tarjoaa vastaavia palveluja myös muille konserniyhtiöille, mikä onkin viides ratkaisukäytöstä johdettu puoltava seikka. Edelliseen seikkaan osittain liitännässä oleva käyttöomaisuusluonnetta puoltava ja listauksessa kuudes seikka on se, että luovuttajayhtiön liikevaihdosta merkittävä osa koostuu nimenomaan veloituksista kohdeyhtiöltä.²⁰¹

Seitsemäntenä puoltavana seikkana, joka on johdettavissa KHO:n uudesta ratkaisukäytännöstä, voidaan puolestaan pitää sitä, että luovuttajayhtiön osakaskunta koostuu useasta osakkeenomistajasta, jotka eivät kuulu toistensa lähipiiriin tai jotka ollessa henkilöitä eivät ole keskenään sukua toisilleen. Lisäksi se, että luovuttajayhtiöllä on sen osakaskunnan ulkopuolisia työntekijöitä, jotka tuottavat kohdeyhtiölle palveluita luovuttajayhtiön nimissä, puoltaa kahdeksantena seikkana osakkeen käyttöomaisuusluonnetta. Toiseksi viimeinen seikka, joka on johdettavissa KHO:n oikeuskäytännöstä ja jonka voidaan katsoa puoltavan käyttöomaisuusluonnetta, on se, että konsernin omistusrakenne on muodostettu eli kohdeyhtiön osakkeen hankittu muun kuin osakevaihdon avulla. Viimeinen KHO:n ratkaisusta hahmotettavissa oleva käyttöomaisuusluonnetta puoltava seikka on vuorostaan se, että luovuttajayhtiöllä ei ole luonteeltaan sijoitusyhtiö ja sillä sekä sen konserniyhtiöillä on omaa operatiivista liiketoimintaa ja kohdeyhtiöiden osakkeiden katsotaan edistävän tätä operatiivista liiketoimintaa.²⁰²

²⁰⁰ Tutkielmassa esitetyt puoltavat seikat on johdettu KHO:n kevään 2024 ennakkoratkaisusta sekä huomioon ottaen muun muassa Vesa-Pekka Nuotion artikkeli sekä Verohallinnon ohjeistus, katso muun muassa Nuotio 2024, s. 12-13; Verohallinto 2024b, kohta 3.2.2.

²⁰¹ Ibid.

²⁰² Ibid.

Osakkeen käyttöomaisuusluonnetta vastaan puhuvat seikat johdettuna KHO:n kevään 2024 ennakkoratkaisuista

Puoltavien seikkojen lisäksi KHO:n ratkaisuksista on tunnistettavissa vastaavasti myös osakkeen käyttöomaisuusluonnetta vastaan puhuvia tekijöitä eli seikkoja, jotka eivät osoita kohdeyhtiön osakkeiden palvelevan luovuttajayhtiön elinkeinotoiminnan edistäviä tarkoituksia.

Ensimmäinen KHO:n uudesta ratkaisukäytännöstä johdettava osakkeen käyttöomaisuusluonnetta vastaan puhuvana seikka on se, että konsernin omistusrakenne on muodostettu ja kohdeyhtiön osakkeet on hankittu muista kuin yhtiöiden liiketoimintaan liittyvistä sysistä eli omistusrakenne on muodostettu esimerkiksi osakevaihdolla, jonka avulla välitön omistajuus on muutettu henkilöosakkaiden välilliseksi omistajuudeksi. Toisena vastaan puhuvana seikkana voidaan pitää sitä, että muodostetulla omistusrakenteella pyritään pääasiassa hallinnoimaan luovuttajayhtiön henkilöosakkaiden sijoituksia tai sitä hyödynnetään tulojen uudelleenjärjestelyyn, kuten esimerkiksi henkilöomistajan työpanoksesta suoritettavan palkan muuttaminen luovuttajayhtiön kautta tulevaksi tuloksi. Kolmas osakkeen käyttöomaisuusluonnetta vastaan puhuva seikka liittyy työntekijöihin ja nimenomaisesti siihen, ettei luovuttajayhtiöllä ole sellaisia työntekijöitä, jotka eivät kuuluisi yhtiön osakekuntaan. Neljäs KHO:n ratkaisukäytännöstä johdettava vastaan puhuva seikka liittyy vuorostaan osakkeenomistajien lukumäärään ja siihen, että luovuttajayhtiöllä on korkeintaan muutama osakkeenomistaja, jotka kuuluvat toistensa lähipiiriin.²⁰³ Ratkaisussa KHO 2024:41 alun perin viiden henkilöosakkaan muodostama osakaskunta näytti puoltavan käyttöomaisuusluonnetta, mutta ratkaisussa KHO 2024:42 osakaskunnan muodostuttua kahdesta lähipiiriin kuuluvasta henkilöstä näytti puhuvan käyttöomaisuusluonnetta vastaan.

Viidentenä osakkeen käyttöomaisuusluonnetta vastaan puhuvana tekijänä voidaan pitää sitä, että luovuttajayhtiöllä ja kohdeyhtiöllä ei ole keskinäistä liiketoimintaa tai liiketoimintaa ei ole kohdeyhtiön ja muiden luovuttajayhtiön tytär- tai omistusyhtiöiden välillä. Kuudes vastaan puhuva seikka liittyy keskinäisiin palveluihin sekä liikevaihtoon, sillä käyttöomaisuusluonnetta vastaan puhuu se että, luovuttajayhtiön liiketoiminta on passiivista ja se koostuu pitkälti vain toimitusjohtajanpalveluiden tai hallitusjäsenyyspalveluiden tuottamisesta kohdeyhtiölle tai liiketoiminta koostuu pitkälti sijoitustoiminnasta, eikä kohdeyhtiöltä saadut veloitukset

²⁰³ Tutkielmassa esitetyt vastaan puhuvat seikat on johdettu KHO:n kevään 2024 ennakkoratkaisuista sekä huomioon ottaen muun muassa Vesa-Pekka Nuotion artikkeli sekä Verohallinnon ohjeistus, katso muun muassa Nuotio 2024, s. 12-13; Verohallinto 2024b, kohta 3.2.2.

muodosta merkittävää osaa luovuttajayhtiön liikevaihdosta. Viimeisenä KHO:n oikeuskäytännöstä tunnistettavana käyttöomaisuusluonnetta vastaan puhuvana seikkana voidaan pitää sitä, että luovuttajayhtiö omistaa vähemmistöosuuden kohdeyhtiön osakekannasta.²⁰⁴

Edellä mainitusti yllä oleva osakkeen käyttöomaisuusluonnetta vastaan puhuvien ja puoltavien seikkojen jaottelu on enemmänkin esimerkinomainen eikä se ole missään muodossa tyhjentävä listaus, vaan perustuu ainoastaan KHO:n kevään 2024 ratkaisuihin. Näiden ratkaisujen nojalla vaikuttaa varsin selvältä, niin kuin Penttiläkin on todennut, että lähtökohtaisesti perhe- sekä harvaomisteisten emoyhtiöiden omistamien tytäryhtiöiden osakkeiden käyttöomaisuusluonne ratkeaa tapauskohtaisesti kokonaisharkinnan perusteella. Emoyhtiön luovutusvoittojen verotuksen optimoimiseksi onkin tärkeää, että jatkossa konserneissa kiinnitetään huomiota siihen, että omistusrakenteelle on osoitettavissa liiketoimintaan liittyviä syitä ja näihin syihin tuleekin kiinnittää erityisesti huomiota. Lisäksi Penttilä nostaa esiin myös toiminnan pitkäjänteisyyden tärkeyden sekä myös sen, että toimintaa tulee arvioida objektiivisesti ja siitä näkökulmasta, että miltä se näyttää tosiasiassa ulkopuolisille.²⁰⁵

Koska edellä todetusti osakkeen käyttöomaisuusluonteen arviointi näyttää tuoreen oikeuskäytännön valossa edelleen osittain hyvin tulkinnanvaraisen ja tapauskohtaisena perustuen tuomioistuimen kokonaisharkintaan ja -arvioon, vaikuttanee siltä, että yksittäistapauksessa ennakkoratkaisun hakeminen on jatkossakin suositeltavaa erityisesti, jos taloudellinen intressi luovuttajayhtiön näkökulmasta on merkittävä.

Seuraavaksi tutkielman tarkastellaan niitä vaikutuksia, joita tulolähdejaon poistumisella ja KHO:n kevään 2024 ratkaisuilla on ollut EVL 6 b §:n verovapaussääntöön ja erityisesti EVL 12 §:ssä tarkoitettuun käyttöomaisuuden käsitteeseen oikeusvarmuuden ja verotuksen ennakoitavuuden näkökulmasta. Lisäksi seuraavassa pääluvussa pyritään hahmottamaan myös niitä mahdollisia syitä, joita KHO:n muuttuneen ratkaisukäytännön taustalla on ja pohditaan myös sitä, onko KHO:n kevään 2024 ratkaisujen myötä käyttöomaisuusluonteen arviointi tosiasiassa muuttunut verrattuna aikaisempaan oikeuskäytäntöön ja jos on, niin millä tavoin. Lisäksi pääluvussa pohditaan käyttöomaisuusosakkeiden luovutusta koskevan lainsäädännön sekä oikeuskäytännön yhtenäisyyttä

²⁰⁴ Ibid.

²⁰⁵ Penttilä 2024.

5 Tulolähdejaon poistumisen ja KHO:n kevään 2024 ratkaisujen vaikutukset EVL 6 b ja 12 §:n tulkintaan oikeusvarmuuden ja verotuksen ennustettavuuden näkökulmasta

5.1 Pohdintaa tulolähdejaon poistumisen vaikutuksista verovapaussäännöksen ja käyttöomaisuuden käsitteen tulkintaan

5.1.1 Pohdintaa KHO:n linjanmuutoksen motiiveista

KHO:n ratkaisut herättävät kysymyksen siitä, mikä on saanut KHO:n muuttamaan ratkaisulinjaansa osakkeen käyttöomaisuusluonteen arvioinnissa ja tulkinnassa, vaikka EVL 6 b ja 12 § ovat pysyneet samansisältöisinä. Kevään 2024 ratkaisusta ei myöskään käy suoraan ilmi, mikä on ollut KHO:n motiivi ylipäättään viitata tulolähdejako uudistukseen. Lain esitöissäkään ei ole vuorostaan otettu kantaa tai tunnistettu käyttöomaisuuteen tai sen tulkintaan tulolähdejako uudistuksen myötä aiheutuneita mahdollisia niin sanottuja heijastevaikutuksia, jotka voisivat ilmetä ja realisoitua EVL 6 b tai 12 §:n soveltamisessa. Toisin sanoen hallituksen esityksestä ei ilmene, että uudistuksen yhteydessä olisi pyritty tunnistamaan sellaisia mahdollisissa tulolähdejaon poistamisesta aiheutuneita seikkoja, joilla voisi olla vaikutusta elinkeinoverolain tulkintaan, erityisesti verovapaussäännöksen tai käyttöomaisuussäännöksen tulkintaan.

Toisaalta KHO on ratkaisussaan viitannut lain esitöihin, jossa on todettu ettei verovapaussäännöksen tarkoituksena ole ollut mahdollistaa luovutusvoittojen verovapauden soveltamista sellaisille holdingyhtiöille, joiden kautta perhe- tai sukuomisteisen yhtiön osakeomistus tai varallisuuden hallinnointi on järjestetty²⁰⁶. Ratkaisujen voikin katsoa noudattavan hallituksen esitystä 257/2018 edellä mainituilta osin, sillä KHO on ratkaisullaan tiukentanut verovapaussäännöksen ja erityisesti käyttöomaisuusluonteen arviointia perhe- ja sukuomisteisten holdingyhtiöiden osalta, erityisesti silloin, kun kyse on harvaomisteisesta holdingyhtiöstä. Edellä mainitun perusteella voinee ainakin mahdollisesti ajatella, että yksi hypoteettinen ja mahdollinen motiivi KHO:n muuttuneelle ratkaisulinjalle voisi olla nimenomaisesti EVL 6 b ja 12 §:n edellytysten tiukentaminen edellä mainitun kaltaisten holdingyhtiöiden osalta ja siten lain esitöissä lausutun näkökulman vahvistaminen edelleen oikeuskäytännössä. Kiistatonta on nimittäin se, että KHO:n ratkaisujen myötä perhe- ja

²⁰⁶ HE 257/2018, s. 23.

sukuomisteiset holdingyhtiöt asettuvat muihin yhtiöihin nähden huomattavasti epäedullisempaan asemaan, kun arvioidaan luovutusvoittojen verovapauden soveltumista yksittäistapauksessa²⁰⁷.

Lisäksi ratkaisujen perustella selvää näyttää olevan se, että tällaisten perhe- ja sukuomisteisten holdingyhtiöiden luovuttamien tytäryhtiöosakkeiden verovapautta arvioidaan lähtökohtaisesti aina tapauskohtaisesti.²⁰⁸ Tällaisten holdingyhtiöiden osalta haasteena on lähtökohtaisesti ollut elinkeinotoiminnan määrittely eli se milloin tällaisten yhtiöiden katsotaan harjoittavan EVL:n mukaista elinkeinotoimintaa. Keskitalo ja Vaininen ovat osittain kritisoineet omistuspohjan merkityksen korostamista ja todenneet, ettei laki yksinään anna oikeutta kohdella osakeyhtiöitä eri tavoin niiden omistuspohjan perusteella, eikä merkitystä tulisi näin ollen antaa osakkeenomistajien lukumäärälle tai esimerkiksi sille onko osakkeenomistaja osakeyhtiö vai luonnollinen henkilö.²⁰⁹ Myös Kilpeläinen on kritisoinut omistusrakenteen merkityksen korostamista ja vaikutusta osakkeen luovutusvoiton verokohtelussa²¹⁰. Lain esityöt kuitenkin näyttävät ilmentävän osittain erilaista näkökulmaa erityisesti harvaomisteisten suku- ja perheyhtiöiden osalta siten kuin tässä tutkielmassa on jo tuotu esille. Edellä mainittuun peilaten KHO:n ratkaisut ja perustelut voivat jossain määrin näyttää jopa ristiriitaisilta, kun niissä on huomioitu *inter alia* edellä mainittu omistuspohjan merkitys arvioidessa sitä, voidaanko osake katsoa käyttöomaisuudeksi ja osakkeiden luovutusvoitot elinkeinotoiminnan verovapaaksi tuloksi.

Toinen mahdollinen motiivi muuttuneelle oikeuskäytännölle voisi liittyä yleisesti arvioituna verotuksen ennakoitavuuden näkökulmaan, jonka osalta tulee kuitenkin mainita, ettei tällaiselle näkökulmalle tai syyille varsinaisesti löydy ainakaan suoraan tukea KHO:n kevään 2024 ratkaisuksista. Ennakoitavuuden osalta voinee myös pohtia, voisiko kyseessä olla niin sanotusti välillinen motiivi, joka liittyisi nimenomaisesti perhe- ja sukuomisteisten yhtiöiden omistamien osakkeiden verovapaan luovutuksen edellytysten tiukentamiseen, minkä myötä verokohtelu tällaisten yhtiöiden osalta vahvistuisi ja täsmentyisi myös verovelvollisen näkökulmasta. Toisaalta tätä ennakoitavuuden ajatusta vastaan puhunee se seikka, että KHO:n ratkaisuksista hahmotettavat käyttöomaisuusluonnetta vastaan puhuvat ja puoltavat seikat ovat enemmänkin esimerkinomaisia ja yksittäisen asian ratkaiseminen perustuu lähtökohtaisesti aina

²⁰⁷ Katso esimerkiksi Juusela – Alakare – Maunu, 2024; Kilpinen 2024.

²⁰⁸ Penttilä 2024.

²⁰⁹ Keskitalo - Vaininen 2023, s. 606-607.

²¹⁰ Kilpeläinen 2024.

tapauskohtaiseen harkintaan sekä lainsoveltajan kokonaisarvioon. Verotuksen ennakoitavuutta ja oikeusvarmuutta käyttöomaisuusluonteen kriteerien sekä verovapaussäännöksen edellytysten näkökulmasta tarkastellaankin syvällisemmin tämän pääluvun alaluvussa 5.2.

Kevään 2024 ratkaisuja analysoimalla ja jäsentämällä vaikuttanee siltä, että KHO:n motiivi oikeustilan muuttamiselle käyttöomaisuusluonteen arvioinnin sekä verovapaussäännöksen edellytysten arvioinnin osalta jää osittain vielä epäselväksi. Edellä tutkielmassa esitetyn perusteella voinee kuitenkin todeta, että KHO:n korostama elinkeinotoiminnan tarkoituksen palveleminen ja elinkeinotoiminnan merkitys liittyy nimenomaisesti tulolähdejaon poistumiseen ja mahdollisesti siihen, että poistumisen voinee katsoa myös jollain tapaa korostaneen EVL:n sekä elinkeinotoiminnan merkitystä ja roolia muun muassa osakeyhtiöiden toiminnassa sekä niiden elinkeinotuloverotuksessa.

5.1.2 Pohdintaa KHO:n kevään ratkaisujen tosiasiallisesta merkityksestä ja vaikutuksesta erityisesti oikeuskirjallisuuden valossa

Toisaalta kevään 2024 ratkaisuja ja niiden perusteluita tarkastellessa herää kysymys myös siitä, onko KHO:n oikeuskäytäntö käyttöomaisuusluonteen arvioinnin osalta tosiasiasa varsinaisesti muuttunut ja jos on, niin miltä osin. Tähän kysymykseen pureudutaan seuraavaksi muun muassa oikeus- ja ammattikirjallisuudessa esitettyjen kannanottojen valossa. Keskeisin KHO:n linjamuutos ei varsinaisesti liity EVL 6 b §:ään tai sen soveltamiseen vaan edellä jo todetusti käyttöomaisuusluonteen tulkintaan ja arviointiin.

Niin kuin edellä on jo todettu kevään 2024 ratkaisujen voinee katsoa ainakin joltain osin kiristäneen perhe- sukuomisteisten holdingyhtiöiden luovuttamien tytäryhtiöosakkeiden verovapaata kohtelua, minkä voidaan katoa merkitsevän sitä, että näiden yhtiöiden osalta osakkeen käyttöomaisuusluonteen ja verovapaan luovutuksen edellytyksiä ja niiden soveltumista tulee lähtökohtaisesti aina tulkita ja arvioida tapauskohtaisesti. Edellä mainitun valossa voinee todeta, ettei oikeustila käyttöomaisuusluonteen arvioinnin ja verovapauden soveltumisen osalta edellä mainittujen yhtiöiden kohdalla ole kuitenkaan varsinaisesti täsmentynyt sillä, yksittäisen tapauksen lopputulos ratkeaa lähes aina vasta kokonaisarvioinnissa.

Kevään 2024 ratkaisut näyttäytyvät monitulkinnallisina²¹¹, eikä ratkaisuissa tyhjentävästi määritellä niitä kriteerejä, joiden valossa osake voitaisiin katsoa käyttöomaisuudeksi tai päinvastoin, joiden valossa osaketta ei voitaisi katsoa käyttöomaisuudeksi. Nuotio on katsonut, että vaikka kevään 2024 ratkaisujen myötä käyttöomaisuusluonteen arviointitavassa sekä päätösten perusteluissa on tapahtunut jonkinlainen muutos, on se kuitenkin jäänyt suhteellisen pieneksi. Hän kuitenkin toteaa viittaamalla kevään jälkeen tulleiden valituslupahakemusten määrän vähentymiseen, että oikeustila näyttäneen sen valossa kuitenkin jossain määrin selkeentyneen, vaikka käyttöomaisuusosakkeen ala ei varsinaisesti olekaan muuttunut ratkaisujen myötä.²¹²

Myös Penttilä on pitänyt selvänä, ettei käyttöomaisuusosakkeen ala ole uusien ratkaisujen myötä varsinaisesti kaventunut siitä millaiseksi se aikaisemmassa KHO:n ratkaisukäytännössä on jo muodostunut, mutta uudet ratkaisut puolestaan vaikuttavat siihen, millä tavoin niin sanotuissa rajanvetotapauksissa osakkeiden kuuluminen käyttöomaisuuteen perustellaan²¹³, millä voidaan katsoa viitattavan nimenomaisesti liiketaloudellisten syiden olemassaolon merkitykseen. Penttilän tavoin myös Verohallinnon syventävässä ohjeessa todetaan, etteivät KHO:n kevään 2024 ratkaisulla ole käyttöomaisuuden käsitteen kaventavaa vaikutusta²¹⁴. Penttilä on myös nostanut esille sen seikan, että samassa yhteydessä, kun KHO muutti kolmen alemman oikeusinstanssin ratkaisun osalta kahta ratkaisua verovelvollisen hyväksi siten, että KHO katsoi tapauksissa olevan kyse käyttöomaisuusosakkeen verovapaasta luovutuksesta, käsitteli KHO myös kuusi muuta käyttöomaisuusosaketta koskevaa tapausta, joiden osalta se ei myöntänyt verovelvolliselle valituslupaa. Tämä seikka on varsin huomionarvoinen, sillä niin kuin Penttilä itsekin on todennut, suurimmassa osassa tapauksia KHO on kuitenkin näyttänyt hyväksyvän käyttöomaisuusluonteen arvioinnissa alemman oikeusinstanssin pitämän mahdollisesti suhteellisen tiukan linjanvedon.²¹⁵

Alholan näkemyksen mukaan KHO:n kevään 2024 ratkaisujen myötä käyttöomaisuusluonteen arviointi ja sitä koskevat kriteerit ovat hieman muuttuneet verrattuna KHO:n aikaisempaan oikeuskäytäntöön, mutta sitä, ovatko kriteerit täsmentyneet, on varsin mahdotonta hänen mukaansa suoraan arvioida. Muuttuneet ja päivittyneet arviointikriteerit aiheuttavat Alholan

²¹¹ Kukkonen – Waldén 2024, s. 456.

²¹² Nuotio 2024, s. 14-15.

²¹³ Penttilä 2024.

²¹⁴ Ibid.

²¹⁵ Ibid.

mukaan kuitenkin sen, että yhtiöiden on syytä arvioida käyttöomaisuusluonteen kriteerien täyttymistä uudestaan, jos tietyn osakeomistuksen osalta arviointi on tehty ennen kevättä 2024. Hän myös korostaa vallitsevassa oikeustilassa entisestään ennakkoratkaisun hakemisentärkeyttä, kun kyseessä on varsin tapauskohtainen ja kokonaisarviointiin perustuva verotuksellinen tapahtuma.²¹⁶ Nuotio myös korostaa sitä, että jatkossa yhtiöiden on tärkeää havainnoida ja kiinnittää huomiota siihen, millä tavoin kohdeyhtiön osakkeet edistävät luovuttajayhtiön elinkeinotoimintaa sen sijaan, että pohdittaisiin pelkästään yksittäisiä seikkoja ja tekijöitä, kuten sitä, että kuinka suuria euromääriä yhtiöiden välillä on liikkunut tai sitä, millaisissa positioissa luovuttajayhtiön keskeiset henkilöt ovat kohdeyhtiössä olleet.²¹⁷ Tärkeää on näin ollen kiinnittää huomiota siihen, miten ja millä perusteilla luovuttajayhtiö pystyy yksittäisessä tapauksessa osoittamaan sen, että luovutettavat osakkeet ovat palvelleet sen elinkeinotoimintaa.

Verrattuna edellä esitettyihin kannanottoihin Kilpeläinen näkemys eroaa niistä siltä osin, että hänen mukaansa KHO:n kevään 2024 ratkaisulla on merkittävä vaikutus vallitsevaan oikeustilaan käyttöomaisuusluonteen arvioinnin sekä luovutusvoittojen verovapauden edellytysten tulkintaan. Kilpeläinen puhuukin verovapauden edellytysten tulkintaan kohdistuvasta olennaisesta muutoksesta ja korostaa sitä, että muutoksella on merkittävä vaikutus lukemattomiin konserneihin, joissa tulevaisuudessa mahdollisesti tapahtuva osakeluovutus on huomioitu niin toiminnan kuin konsernipalveluiden suunnittelussa, jotta luovutus olisi mahdollista toteuttaa verovapaasti. Kilpeläisen mukaan nämä aiemmat omistusrakenteet, palvelut ja toimintamallit, joiden on katsottu aiemmin täyttävän verovapaan luovutuksen edellytykset eivät kuitenkaan enää välttämättä riitä perustelemaan verovapautta, mikä tarkoittaa, että konserneissa on syytä pysähtyä arvioimaan tilannetta uusien ratkaisujen valossa uudestaan ja mahdollisesti tehdä tarvittavia muutoksia, jotta osakkeet voitaisiin tulevaisuudessakin luovuttaa verovapaasti. Kilpeläinen myös epäilee ja pitää varsin todennäköisenä, että uusien ratkaisujen myötä niin käyttöomaisuusluonteen arviointia sekä verovapauden edellytysten soveltumista koskevat tulkintaongelmat lisääntyvät jatkossa vain entisestään.

Verrattuna KHO:n aikaisempaan ratkaisulinjaan ja toiminnallisen sekä hallinnollisen yhteyden edellytykseen Penttilä on katsonut, ettei muuttunut ratkaisulinja ja KHO:n uusi vaatimus siitä,

²¹⁶ Alhola 2024.

²¹⁷ Nuotio 2024, s. 15.

että kohdeyhtiön osakkeiden tulee palvella luovuttajayhtiön elinkeinotoimintaa edistäviä tarkoituksia, jotta osake katsotaan käyttöomaisuuteen kuuluvaksi, vaikuttaisi tosiasiasa olevan ristiriidassa toiminnallisen ja hallinnollisen yhteyden edellytyksen kanssa. Penttilä perustele edellä mainittua sillä, että hänen näkemyksensä mukaan tällaiset toiminnalliset seikat ovat tosiasiasa sellaisia tekijöitä, jotka myös samalla osoittavat sen, että kohdeyhtiön osakkeet ovat hankittu elinkeinotoiminnassa tarkoituksena hankkia ja säilyttää tuloja.

Nykyisen oikeustilan, erityisesti KHO:n viimeisempien eli kevään 2024 ratkaisujen nojalla sekä myös oikeuskirjallisuudessa esitettyjen kannanottojen valossa uskaltanee todeta, ettei EVL 6 b §:n soveltamista varjostava monimutkaisuus tai tulkinnanvaraisuus ole varsinaisesti hälventynyt tai kadonnut. Säännöksen monimutkaisuus ja tulkinnanvaraisuus näyttävät liittyvän kuitenkin keskeisesti nimenomaisesti käyttöomaisuuskäsitteen tulkintaan eli EVL 12 §:ään eli siihen milloin verovapaussäännöksen soveltamista koskeva luovutettava osake on luovuttajayhtiön käyttöomaisuutta. Lainsäädännöstä kysymykseen ei varsinaisesti saada merkittävää tukea tai selvää vastausta, joten tätä juridista kysymystä on tässä tutkielmassa pyritty hahmottamaan ja lähestymään pitkälti oikeuskäytännön kautta sekä perehtymällä lain esitöihin ja oikeus- ja asiantuntijakirjallisuuteen. Oikeuskäytännön ja KHO tuoreimpien ratkaisujen valossa tutkielmassa on pyritty jäsentämään sekä systematisoimaan sellaisia seikkoja, jotka puoltavat mutta toisaalta, jotka myös puhuvat osakkeen käyttöomaisuusluonnetta vastaan. Nämä seikat ovat kuitenkin esimerkinomaisia eivätkä poissulje muiden mahdollisten seikkojen olemassaoloa. Oikeuskäytännön valossa käyttöomaisuusluonteen arviointi ja tulkinta ja siten myös verovapaussäännöksen soveltuminen ovat edelleen tapauskohtaisia ja kyse on pääsääntöisesti kokonaisarviointista.

EVL 6 b §:ään sekä EVL 12 §:ään liittyvä epäselvyys heijastuu osittain myös siitä, että KHO on ratkaisuisaan tukeutunut osittain jopa epäjohdonmukaisesti lain esitöihin, josta se on hakenut tukea perusteluilleen ja ratkaisuilleen. KHO:n tulkinta perhe- ja sukuomisteisten holdingyhtiöiden kuulumisesta verovapaussäännöksen piirin soveltamisalaan on tiukentunut, erityisesti harvaomisteisten yhtiöiden osalta, mihin tukea on haettu nimenomaisesti lain esitöistä. Lain esitöissä on kuitenkin aikaisemmin jo tässä tutkielmassa mainitusti todettu myös, että tulolähdejaon poistumisesta huolimatta jatkossakin käyttöomaisuusluonteen arviointiin on tarkoitus soveltaa vanhaa KHO:n oikeuskäytäntöä.²¹⁸ Tätä KHO ei kuitenkaan ole katsonut

²¹⁸ HE 257/2018 vp, s. 25.

tarpeelliseksi huomioida, vaan se on muuttanut tutkielmassa jo syvällisesti käsitellystikin omaa ratkaisulinjaa. Tältä osin KHO:n linja ei vaikuta täysin johdonmukaiselta.

5.2 Käyttöomaisuusluonteen arviointi ja verovapausäännöksen soveltuminen oikeusvarmuuden ja verokohtelun ennustettavuuden näkökulmasta vallitsevassa oikeustilassa

5.2.1 Oikeusvarmuus ja verokohtelun ennustettavuus

Oikeusvarmuus sekä verokohtelun ennustettavuus ovat myös EVL 6 b §:n verovapausäännöksen sekä 12 §:n käyttöomaisuuden soveltumisen tulkinnan sekä arvioinnin osalta merkittävässä asemassa, sillä korkea oikeusvarmuus sekä siihen keskeisesti kytkeytyvä verokohtelun ennustettavuus ovat elementtejä, joiden katsotaan kuuluvan hyvään verojärjestelmään²¹⁹. Tikan mukaan ”oikeusvarmuudessa on kysymys odotuksesta, että veroratkaisu on varmuudella – tai realistisemmin suurella todennäköisyydellä – oikea (lainmukainen) ja että verovelvollinen on voinut ennustaa ratkaisun”.²²⁰ Verotuksen kohdistuessa taloudelliseen toimintaan, on ennakoitavuuden merkitys sekä tarve keskeisemmässä roolissa verotuksen alalla kuin useammalla muulla hallinnon alalla. Rabinä onkin korostanut esimerkiksi yritysten näkökulmasta ennakoitavuuden tärkeyttä ja todennut, että yritykselle on hyvin keskeistä olla selvillä tietyn liiketoiminnallisen menettelyn tai transaktion verokohtelusta ennen kuin se alkaa tällaista suunnitelmaan tai toteuttamaan. Liiketaloudellisten toimien suunnitteluun liittyy myös verosuunnittelun näkökohdat sekä erityisesti verotuksellisten riskien havainnointi sekä eliminointi, mikä osittain toteutunee myös verotuksen ennustettavuuden toteuttamisen kautta.²²¹

Oikeusvarmuus ja verotuksen ennustettavuus kytkeytyvät keskeisesti verotuksen legaliteettiperiaatteeseen, josta on säädetty perustuslain 81 §:ssä, jonka 1 momentin mukaan ”valtion verosta säädetään lailla, joka sisältää säännökset verovelvollisuuden ja veron suuruuden perusteista sekä verovelvollisen oikeusturvasta”.²²² Juuselan mukaan edellä mainitulla perustuslakiin kodifoidulla verotuksen legaliteettiperiaatteella tarkoitetaan, että verolakien on oltava sisällöltään riittävä täsmällisiä ja tarkkarajaisia, jotta veroviranomaiset

²¹⁹ Katso oikeusvarmuuden sekä verokohtelun ennustettavuuden merkityksestä muun muassa Tikka 1990, s. 55 ja Knuutinen 2015, s. 816.

²²⁰ Tikka 1990, s. 55.

²²¹ Rabinä 2022, s. 449.

²²² Katso myös muun muassa Malmgrén 2018, s. 282.

sekä tuomioistuimet, jotka soveltavat lakia, voivat tehdä ratkaisunsa ja antaa perustelunsa lähtökohtaisesti aina suoraan lain säännösten nojalla.²²³

Verotuksen legaliteettiperiaatteen perusteella on selvää, että veronalaisuuden sekä verovelvollisuuden perusteista tulee säätää lailla. Äimä on esimerkiksi todennut, että legaliteettiperiaatteen myötä verolainsäädännössä olevia puutteita tai aukkoja ei voida täydentää tai paikata lain soveltamistilanteissa, siten että tukeudutaan lain esitöistä eli hallituksen esitöistä ilmeneviin näkökohtiin, sillä edellä jo todetusti laista tulee olla luettavissa sellaiset olennaiset seikat, jotka vaikuttavat verotukseen. Jos ratkaisu annettaisiin perustamalla se olennaisesti lain esitöissä lausuttuun, olisi se täysin ristiriidassa perustuslain 81 §:n edellyttämän lailla säätämisen vaatimuksen sekä vaatimuksen lainsäädännön täsmällisyydestä sekä tarkkarajaisuudesta kanssa.²²⁴ Malmgrén onkin korostanut, että verolainsäädännön aukkotilanteet tulisi ratkaista aina lainsäädäntöitse ja mikäli lain sanamuodosta haluttaisiin poiketa, tulisi asia ratkaista muuttamalla lainsäädäntöä.²²⁵ Onkin selvää, että lain sanamuodosta poikkeaminen merkitsee lähtökohtaisesti verolainsäädännön keskeisimmän periaatteen, perustuslaista tukensa saavan legaliteettiperiaatteen, sivuttamista ja noudattamatta jättämistä.

Lainsäädäntötekniikan osalta Tikka on korostanut sitä, että usein yksityiskohtaisten säännösten nähdään parantavan verokohtelun ennustettavuutta, kun taas väljemmät säännökset antavat lain soveltajalle enemmän harkintavaltaa ja siten vähentävät verotuksen ennustettavuutta.²²⁶ Knuutinen on kuitenkin todennut, että käytännön tasolla täydellisen oikeusvarmuuden ja ennakoitavuuden tasoa on kuitenkin mahdotonta saavuttaa muun muassa epävarmuutta joiltain osin lisäävien erilaisten yleislausekkeiden käyttämisen johdosta.²²⁷ Vaikka legaliteettiperiaate edellyttääkin lailla säätämistä, myös Malmgrén on todennut, että lainsäädäntöä ei ole mahdollista tehdä niin yksityiskohtaiseksi, että tulkintaan ei tarvitsisi ollenkaan turvautua.²²⁸ Vero-oikeuden osalta on keskeistä ymmärtää, että kyseessä on varsin dynaaminen oikeudenala, mikä johtuu erityisesti nopeasti kehittyvistä taloudellisista ilmiöistä ja verolainsäädännön osalta onkin keskeistä, että se sääntelee ja kattaa laajasti muuttuvan talouden ympäristön.

²²³ Juusela 2018, s. 450.

²²⁴ Äimä 2011, s. 104.

²²⁵ Malmgrén 2018, s. 291.

²²⁶ Tikka 1995, s. 55.

²²⁷ Knuutinen 2015, s. 816.

²²⁸ Malmgrén 2018, s. 283.

Alan ja myös ympäristön dynaamisuuteen liittyen Malmgrén katsoo tärkeäksi, että verolainsäädäntö muotoillaan sellaiseksi, että sitä on mahdollista soveltaa sen säätämiseen jälkeen sellaisenaan myös uusiin syntyviin taloudellisiin ilmiöihin.²²⁹ Toisin sanoen, vaikka verotuksesta tulee legaliteettiperiaatteen mukaisesti säätää lailla ja lailla säätämistä koske edellä mainitusti täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimus, ei säännöksiä ole tarkoituksenmukaista säätää liian tarkkarajaisesti tai täsmällisesti siten, että säännöksen soveltamisalan piirin ulkopuolelle jäävät sellaiset tilanteet, jotka tosiasiallisesti kuuluisivat säännöksen soveltamisalaan. Näin ollen lainsäädäntöteknisestä näkökulmasta kyseessä on tasapainottelu verotuksen legaliteettiperiaatteen sekä lainsäädännön joustavuuden välillä.

Tikka on pohtinut hyvän verojärjestelmän elementtejä ja todennut jo 90-luvulla, että hyvänä verojärjestelmänä on pidetty järjestelmää, jossa säädökset ja yksittäiset säännöksen eivät näyttäydy runsaina eivätkä monimutkaisina, vaan järjestelmä tulisi pitää yksinkertaisena. Tikan mukaan yksinkertaisen verojärjestelmän saavuttaminen näkyy osittain haasteellisena erityisesti tuloverotuksessa, jota leimaa ennemminkin monimutkaisuus. Monimutkaisen tuloverojärjestelmä syynä hän on pitänyt sitä, että fisikaalisten tarkoituksen lisäksi tuloverotusta käytetään myös monien muiden tarkoituksen saavuttamiseksi, mikä ilmentää tuloverojärjestelmän monitavoitteisuutta. Edellä mainitun valossa Tikka onkin katsonut, että jotta voitaisiin saavuttaa hyvä verojärjestelmä myös lainsäädäntöteknisestä näkökulmasta, keskeistä olisi nimenomaisesti eliminoida järjestelmästä sen monimutkaisuus, joka on aiheutunut täysin epärationaalista syistä, eikä varsinaisesti keskittyä minimoimaan sääntelytarpeet sivuuttavaa lakitekstiä.²³⁰

Oikeusvarmuuden ja verotuksen ennustettavuuden osalta KHO:n ennakkopäätösten eli prejudikaattien merkitys on myös hyvin keskeinen, sillä niin kuin Myrsky on todennut ”laki saa usein täsmennetyt sisältönsä vasta oikeuskäytännössä”.²³¹ Yksi keskeinen syy KHO:n ennakkopäätösten merkityksen kasvamiseen on nopeasti kehittyvä ja muuttuva lainsäädäntö, jonka myötä syntyvää epävarmuutta pyritään vähentämään oikeuskäytännön avulla. Toisaalta niin kuin tutkielmassa on jo todettu, nopeasti muuttuva taloudellinen ympäristö on aiheuttanut tulkinnallisia ongelmia, kun lainsäädäntö ei olekaan ehtinyt reagoida tähän dynaamiseen ympäristöön, mikä osaltaan aiheuttaa epävarmuutta, jota myös on pyritty ratkaisemaan

²²⁹ Ibid.

²³⁰ Tikka 1995, s. 57.

²³¹ Myrsky 2007, s. 850; Myrsky 2011, s. 9.

oikeuskäytännössä.²³² KHO:n ennakkopäätöksillä voidaankin katsoa turvattavan niin oikeusvarmuuden kuin ennakoitavuudenkin toteutumista.²³³ Myrsky on korostanut ennakkopäätösten muodollisen sitovuuden puuttumisesta huolimatta, nimenomaisesti prejudikaattien tosiasiallista sitovuutta, jolla on keskeinen liitännä verotuksen ennustettavuuteen.²³⁴

Tuomioistuinratkaisujen ja nimenomaisesti KHO:n prejudikaattien lisäksi myös verotusta koskevat ennakkoratkaisut, joita antavat Verohallinto sekä Keskusverolautakunta, näyttävät myös osaltaan edistävän oikeusvarmuutta sekä verotuksen ennakoitavuutta²³⁵, kun ennakkoratkaisun myötä hakija saa päätöksen, jossa linjataan, miten ennakkoratkaisuhakemuksessa esitetty veroasia tullaan ratkaisemaan viranomaisen toimesta²³⁶.

5.2.2 Pohdintaa EVL 6 b ja 12 §:n soveltamisesta oikeusvarmuuden ja ennakoitavuuden näkökulmasta

Verolainsäädäntötekniisesti Suomessa on lähtökohtaisesti nojaututtu ja luotettu yleispiirteiseen sääntelyyn²³⁷, mikä heijastuu hyvin myös EVL 12 §:ssä yleispiirteisellä tasolla määritellystä käyttöomaisuuden käsitteestä. Vaikuttaneekin siltä, että EVL 6 b §:n monimutkaisuus kytkeytyy säännöksen tulkinnan ja soveltamisen näkökulmasta keskeisesti nimenomaan käyttöomaisuuskäsitteen väljyyteen ja yleispiirteisyyteen. Niin kuin Nykänen ja Penttilä ovat jo ennen tulolähdejako uudistuksen voimaantuloa arvioineet, ei tulolähdejaon poistuminen ole varsinaisesti poistanut käyttöomaisuusluonteen arvioinnin problematiikkaa.²³⁸ Käyttöomaisuusluonteen arviointi näyttäytyy edelleen niin sanottuna ikuisuuskyksymyksenä, joka lähtökohtaisesti ratkaistaan lainsoveltajien tapauskohtaisessa kokonaisarvioinnissa. Niskakangas on korostanut sitä, että yleispiirteisistä käsitteistä johdetuista päätelmistä ja niiden vaarallisuudesta on varoitettu oikeustieteilijöiden toimesta jo pitkään, mistä huolimatta on vaikuttanut kuitenkin siltä, että lainsäädännön tulkinnassa maallikoilla on näyttänyt edelleen olevan taipumus nojautua käsitteillä argumentointiin.²³⁹

²³² Myrsky 2007, s. 861.

²³³ Katso Rabinä 2022, s. 1040.

²³⁴ Myrsky 2007, s. 862.

²³⁵ Rabinä 2022, s. 455; Malmgrén 2018, s. 291.

²³⁶ Verohallinto 2025.

²³⁷ Tikka 1995, s. 55.

²³⁸ Katso Penttilä – Nykänen – Nieminen ym. 2019, s. 143-144; Penttilä 2019b.

²³⁹ Niskakangas 2007, s. 7.

Ennen kevään 2024 kolmea ennakkoratkaisua, EVL 6 b §:ää on kritisoitu varsin monimutkaiseksi, epäselväksi sekä tulkinnanvaraiseksi säännökseksi, joka on synnyttänyt merkittävässäkin määrin erinäisiä soveltamisongelmia.²⁴⁰ Keskitalon ja Vainisen näkemyksen mukaan epäselvä oikeustila EVL 6 b §:n ja siten myös siihen keskeisesti liittyvän EVL 12 §:n tulkinnan ja soveltamisen osalta on johtanut niin yleisen oikeusvarmuuden kuin myös verotuksen ennakoitavuuden vähentymiseen. KHO:n kevään 2024 ratkaisujen ja osittaisen linjamuutoksen koskien käyttöomaisuusluonteen arviointia eivät näytä merkittävästi selventäneen EVL 6 b ja 12 §:n soveltamista ja tulkintaa koskevaa problematiikkaa, mikä heijastuu negatiivisesti oikeusvarmuuden ja verotuksen ennakoitavuuden toteutumiseen.

Käyttöomaisuusosakkeiden luovutus ei edelleenkään tänä päivänä näyttäydy täysin yksiselitteisenä tai mutkattomana luovutustapahtumana verotuksen näkökulmasta tuoreenkaan oikeuskäytännön valossa. Vaikka KHO:n ratkaisukäytännön voikin todeta kiristäneen perhe- ja sukuomisteisten yhtiöiden osakkeiden luovutusvoittojen verokohtelua, ei se kuitenkaan suoraan poissulje yhtiöitä EVL 6 b §:n soveltamispiiristä, vaan käyttöomaisuusosakkeiden luovutus on pysyy edelleen tulkinnanvarainen liiketoiminnan tapahtumana. Tällä voinee katsoa olevan oikeusvarmuutta ja verotuksen ennakoitavuutta vähentävä vaikutus, mikä voi näyttäytyä problemaattisena legaliteettiperiaatteen valossa. Lisäksi KHO:n linjamuutoksen taustalla olevien motiivien sekä syiden epäselvyyden voinee omalta osaltaan katsoa hankaloittavan muuttuneen oikeuskäytännön ja siten oikeustilan vaikutusta, sitä koskeva ymmärrystä sekä hahmottamista.

Edellä lausutun perusteella vaikuttanee vahvasti siltä, että oikeusvarmuuden sekä ennakoitavuuden turvaamisen näkökulmasta toivottavaa olisi saada lisää KHO:n ennakkopäätöksiä, jotka osaltaan täsmentäisivät ja selventäisivät nykyistä oikeustilaa erityisesti osakkeen käyttöomaisuusluonteen tulkinnan ja arvioinnin osalta. Vallitsevan oikeustilan osalta verovelvollisen näkökulmasta näyttää tällä hetkellä turvallisimmalta ja riskittömimmältä vaihtoehdolta hakea yksittäisessä tapauksessa ennakkoratkaisua Verohallinnosta, jotta verovelvollinen saa varmuuden osakkeiden luovutusvoittojen verokohtelusta. Tätä näkökulmaa ja ennakkoratkaisun hakemisen merkitystä on korostettu muun muassa oikeus- ja ammattikirjallisuudessa sekä -keskustelussa.²⁴¹ Niskakangas on lisäksi painottanut, että ennakkopäätökset olisi keskeistä saada viranomaiselta kohtuullisen ajan kuluessa, jotta

²⁴⁰ Katso esimerkiksi Penttiä 2013, s. 336; Keskitalo – Vaininen 2023, s. 614.

²⁴¹ Katso esimerkiksi Alhola 2024; Niskakangas 2007, s. 15; Malmgrén 2018, s. 291.

oikeudellinen epävarmuus verokohtelun näkökulmasta vähentyisi. Niskakangas on pohtinut myös sitä, että hyödyllistä voisi olla se, että samanaikaisesti annettaisiin useampi ratkaisu, joiden perusteella voisi hahmottaa mahdollisimman selkeitä prejudikaattisäännöksiä kollektiivisella tasolla.²⁴² Näillä selkeillä prejudikaattisäännöksillä voisi olla myös onnistunut vaikutus oikeustilan selkeyttämiseen ja siten myös oikeusvarmuuden ja verotuksen ennakoitavuuden parantamiseen.

KHO:n kevään 2024 ratkaisujen perusteella voidaan enemmänkin esimerkinomaisesti hahmottaa seikkoja, jotka puoltavat tai puhuvat käyttöomaisuusluonnetta vastaan, mutta ratkaisujen osalta ei vielä varsinaisesti voida hahmottaa varsin selkeitä KHO:n prejudikaattisäännöksiä, joiden mukaan käyttöomaisuusluonteen arviointi tulisi toteuttaa. Keskeisimmän ja mahdollisesti jopa ainoan KHO:n ratkaisusta johdettavan oikeusohjeen voikin katsoa liittyvät KHO:n linjaukseen perustaa ratkaisu liiketoiminnallisten syiden varaan, kun tietyssä asiassa ilmenee ja on hahmotettavissa sekä käyttöomaisuusluonnetta vastaan puhuvia kuin myös puoltavia seikkoja.

5.2.3 Pohdintaa lainsäädännön täsmentämisen ja selkeyttämisen tarpeesta

Kun lainsäädäntö nimenomaisesti EVL 12 §:n eli käyttöomaisuuden omaisuuslajin osalta on suhteellisen yleispiirteinen ja varsin suppeakin, voidaan sen nähdä aiheuttavan haasteita oikeusvarmuuden sekä verotuksen ennakoitavuuden toteutumiselle, sillä liian yleispiirteinen lainsäädäntö näyttäytyy problemaattisena legaliteettiperiaatteen sekä lainsäädäntöä koskevan tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden vaatimuksen näkökulmasta. KHO:n kevään 2024 päätösten osalta KHO on perustanut ratkaisunsa osittain hallituksen esityksessä esitettyyn, sillä lainsäädäntö itsessään ei näytä antavan tarpeeksi täsmällistä soveltamisohjetta käyttöomaisuuden kriteerien tunnistamiseen ja tulkintaan.

Erityisesti ongelmallisena näyttäytyy se, että KHO on ratkaisuissaan osittain asettanut harvaomisteiset yhtiöt eri asemaan verrattuna muihin yhtiöihin käyttöomaisuusluonteen arvioinnin ja sitä kautta verovapaussäännöksen soveltamisen osalta nojaamalla keskeisesti lain esitöihin, vaikka lainsäädäntö itsessään ei tällaista tulkintaa oikeuta eikä tue. Perhe- ja sukuomisteisten holdingyhtiöiden, erityisesti harvaomisteisten yhtiöiden, verokohtelun perustuminen osittain hallituksen esityksessä esitettyyn voi näyttäytyä problemaattiselta myös

²⁴² Niskakangas 2007, s. 15.

oikeuslähdeopin näkökulmasta, kun tulkinta perustetaan varsin painokkaasti lain esitöihin eli heikosti velvoittavan oikeuslähteen varaan²⁴³. Herääkin kysymys, tulisiko lainsäädäntöä EVL 12 §:n ja nimenomaisesti käyttöomaisuuden osalta täsmentää legaliteettiperiaatteen valossa. Kysymys ei ole yksiselitteinen, sillä vaikka EVL 12 §:ssä säännelty käyttöomaisuuden käsite näyttäytyy varsin yleispiirteiseltä ja suppeastikin määritellyltä, tarkoituksenmukaista ei myöskään ole määritellä käsitettä liian tarkkarajaisesti tai täsmällisesti, sillä varsin todennäköisesti tällaisen lainsäädäntötekniikan käyttö poissulkisi säännöksen piiristä sellaisia tilanteita, jotka tosiasiallisesti kuuluisivat sääntelyn piiriin.

Vaikuttanee myös siltä, että tällä hetkellä oikeustilan epäselvyydestä johtuen, kun kiinnitetään huomiota KHO:n ratkaisulinjaan ja siihen, että KHO:n voidaan nähdä nostaneen esille seikkoja, jotka mahdollisesti puoltavat käyttöomaisuusluonnetta tai puhuvat sitä vastaan tiettyjen tapausten valossa, ei lainsäädännön täsmentäminen näiden seikkojen osalta ole tarkoituksenmukaista, sillä ne ovat enemmänkin esimerkinomaisia seikkoja. Edellä todettuun peilaten, lainsäädännön täsmentäminen näyttää varsin haasteelliselta ja jopa mahdottomalta käyttöomaisuuden käsitteen osalta. Lisäksi, kun huomioidaan vero-oikeuden ja verolainsäädännön dynaamisuus sekä siihen merkittävästi liitännässä oleva nopeasti kehittyvä taloudellinen ympäristö, johon verolainsäädännön on reagoitava ja johon nähden sääntelyn tulee olla ajantasaista. Näin ollen liian täsmällinen sääntely voi estää sen, että lainsäädäntö ja säännökset eivät kata tarpeeksi laajasti nopeasti kehittyvien taloudellisten ilmiöiden kenttää, jolloin säännösten soveltamisalan ulkopuolelle jää tapahtumia ja ilmiöitä, joihin säännösten tulisi soveltaa.

Vallitsevan oikeustilan valossa vaikuttanee siltä, että oikeusvarmuuden ja verotuksen ennakoitavuuden toteutumisen varmistamiseksi, verovelvollisen on itse yksittäisessä tapauksessa haettava ennakkoratkaisua tulevan verokohtelun varmistamiseksi ennakkoon. Lisäksi jatkossakin KHO:n tulevilla oikeuskäytännöllä sekä prejudikaateilla näyttäneen myös olevan keskeinen merkitys sekä vaikutus oikeusvarmuuteen ja ennakoitavuuteen, kun kyseessä on osakkeiden käyttöomaisuusluonteen arviointi sekä luovutusvoittojen verovapauden soveltumiselle.

²⁴³ Katso oikeuslähdeopista Tolonen 2003, s. 24-25.

5.3 Pohdintaa oikeuskäytännön yhtenäisyydestä

Oikeusvarmuuden ja verokohtelun ennakoitavuuden toteutumista voidaan analysoida myös oikeuskäytännön yhtenäisyyden näkökulmasta, jolloin kysymykseksi tulee se, voiko KHO:n oikeuskäytännön katsoa olevan tarpeeksi yhtenäistä oikeusvarmuuden ja ennakoitavuuden näkökulmasta. Koska KHO:n ratkaisukäytäntö käyttöomaisuusluonteen arvioinnin osalta koki muutoksen kevään 2024 ennakkoratkaisujen myötä siten, ettei vanhaa arviointikriteeriä, toiminnallista ja hallinnollista yhteyttä, voida sellaisenaan enää soveltaa, tulee katse ohjata pääasiallisesti uusiin ratkaisuihin ja niissä esitettyihin arviointikriteereihin sekä yleisesti muuttuneeseen ratkaisulinjaan, kun pohditaan oikeuskäytännön yhtenäisyyttä.

KHO:n ratkaisukäytäntö kevään 2024 ratkaisujen osalta näyttäytyy suhteellisen yhtenäiseltä kokonaisuutena arvioituna siitäkin huolimatta, että kaikkia tunnistettuja puolesta ja vastaan puhuvia seikkoja, ei kaikissa kolmessa ratkaisussa ole huomioitu. Esimerkiksi ratkaisuissa KHO 2024:41 ja KHO 2024:42, KHO on ottanut ainoastaan jälkimmäisessä ratkaisussa kantaa luovuttajayhtiön liikevaihdon määrän vaikutukseen sekä siihen, kuinka suuri osa liikevaihdosta on kertynyt veloituksista kohdeyhtiöltä ja todennut, että kun suurin osa liikevaihdosta koostuu muista veloituksista kuin veloituksista kohdeyhtiöltä, puhuu se käyttöomaisuusluonnetta vastaan. KHO ei kuitenkaan todennut ratkaisussa KHO 2024:41 päinvastaista eli, kun suurin osa liikevaihdosta on syntynyt veloituksista kohdeyhtiöltä, puoltaa se puolestaan osakkeen käyttöomaisuusluonnetta. Vaikkei KHO ole ottanut kantaa edellä mainittuun, voinee KHO 2024:41 ratkaisun perusteella todeta, että puoltavana seikkana on pidettävä sitä, että suuri osa liikevaihdosta muodostuu palveluveloituksia kohdeyhtiöltä.

Yhtenäisyyttä oikeuskäytännön ja KHO:n ratkaisujen osalta vahvistaa myös se, että kaikissa kolmessa ratkaisussa KHO on linjannut uudeksi keskeiseksi käyttöomaisuusluonteen arviointikriteeriksi elinkeinotoiminnan tarkoituksen palvelemisen sekä korostanut ratkaisussa KHO 2024:41 ja KHO 2024:42 omistusrakenteelle osoitettavissa olevien liiketaloudellisten syiden merkitystä käyttöomaisuusluonteen arvioinnissa. Se, että KHO ei maininnut tai ottanut kantaa liiketaloudellisille syille ratkaisussa KHO 2024:43 ei kuitenkaan varsinaisesti vähennä ratkaisukäytännön yhtenäisyyttä, sillä ratkaisu KHO 2024:43 koskee pörssiosakkeiden luovutusta, mistä johtuen osakkeiden käyttöomaisuusluonnetta on arvioitu osittain eri seikkojen valossa ja korostaen strategista osakeomistusta.

Ratkaisujen perusteella voinee todeta, että nyt vallitseva oikeuskäytäntö on keskenään varsin yhtenäistä. Oikeuskäytännön yhtenäisyys eroaa kuitenkin sen ja lain välisestä yhtenäisyydestä, mitä tutkielmassa on myös lyhyesti sivuttu. Yhtenäinen oikeuskäytäntö ei myöskään tarkoita, että oikeuskäytäntö olisi yksinkertaista tai selkeää. Niin kuin aikaisemmin tutkielmassa on jo todettu, vaikka oikeuskäytäntö vaikuttaa yhtenäiseltä, KHO:n ratkaisut eivät kuitenkaan tuota selvää oikeusohjetta käyttöomaisuusluonteen arviointiin, vaan käyttöomaisuuden kriteerien tunnistaminen, tulkinta sekä soveltaminen sekä niin sanottu ikuisuuskytymys siitä, milloin osake on käyttöomaisuutta, näyttäneen edelleen säilyttävän asemansa.

6 Lopuksi

6.1 Johtopäätökset

6.1.1 Ensimmäinen tutkimuskysymys

Tässä tutkielmassa on käsitelty EVL 12 §:ssä tarkoitettua käyttöomaisuuden käsitettä osakkeiden ja erityisesti julkisesti noteeraamattomien osakkeiden osalta sekä tällaisten osakkeiden luovutuksesta syntyneen luovutusvoiton verokohtelua EVL 6 b §:n nojalla. Tämän tutkielman tarkoituksena on ollut tarkastella käyttöomaisuusosakkeiden luovutusten verokohtelua arvioimalla käyttöomaisuuden ja käyttöomaisuusosakkeiden määritelmiä sekä tulkintaa vallitsevassa oikeustilassa, erityisesti huomioon ottaen tulolähdejaon poistuminen sekä sen myötä muuttunut KHO:n ratkaisukäytäntö. Tutkielmassa on kiinnitetty huomioita myös oikeusvarmuus- ja ennakoitavuus-näkökulmaan EVL 6 b §:n ja erityisesti EVL 12 §:n tulkinnan osalta. Tutkielman aiheen sekä tarkoituksen osalta merkittävimpiä tutkielmassa käsiteltyjä ratkaisuja ovat olleet KHO:n vuosikirjaratkaisut KHO 2024:41, KHO 2024:42 ja KHO 2024:43.

Ensimmäisenä tutkimuskysymyksenä tutkielmassa on tarkasteltu, mitkä ovat julkisesti noteeraamattoman osakkeen luovutuksesta aiheutuneen luovutusvoiton verovapauden edellytykset vallitsevassa kansallisessa oikeustilassa tulolähdejaon poistumisen jälkeen. Tarkastelusta käy ilmi, että osakkeen verovapaasta luovutuksesta ja sen soveltamisen edellytyksistä säädetään EVL 6 b §:n 1 ja 2 momenteissa, joita muutettu tulolähdejaon poistumisen seurauksena, vaan säännös on pysynyt sellaisenaan sen säätämisestä eli vuodesta 2004 lähtien²⁴⁴. Verovapauden edellytykset on jaettu niin sanottuun subjektiiviseen edellytykseen sekä objektiivisiin edellytyksiin, joita on käsitelty tutkielman toisessa pääluvussa. Tutkielmassa esitetyn mukaisesti subjektiivisella edellytyksellä viitataan osakkeen luovuttavaan yhtiötä koskevaan edellytykseen, kun taas objektiivisilla edellytyksillä viitataan luovutuksen kohteeseen eli tutkielman aiheen osalta julkisesti noteeraamattomaan osakkeeseen.

Tutkielmassa on esitetty, että subjektiivisen edellytyksen osalta EVL 6 b §:n verovapaussäännöksen soveltaminen edellyttää, että luovuttajayhtiö on elinkeinotoimintaa harjoittava osakeyhtiö, osuuskunta, säästöpankki tai keskinäinen vakuutusyhtiö, jota ei katsota

²⁴⁴ Katso EVL 6 b §:n ja käyttöomaisuuden käsitteen muuttumattomuudesta, muun muassa Ranta-Lassila 2024.

pääomasijoitustoimintaa harjoittavaksi yhtiöksi. Tutkielman toisessa pääluvussa on perehdytty myös niihin edellytyksiin, joiden täytyessä edellä mainittujen yhtiöiden voidaan katsoa harjoittavan elinkeinotoimintaa sekä niihin tunnusmerkkeihin, joiden täytyessä yhtiön voidaan vuorostaan katsoa harjoittavan pääomasijoitustoimintaa, jolloin osakkeen luovuttamisesta aiheutunut luovutusvoitto on yhtiön elinkeinotoiminnan verotuksessa veronalaista tuloa.

Objektiivisten edellytysten osalta tutkielmassa on esitetty, että EVL 6 b §:n perustella sekä nojalla voidaan ne jakaa edellytyksiin kohdeosakkeen omaisuuslajista, kohdeosakkeen omistamisen kestosta sekä omistusosuudesta ja kohdeosakkeen luovuttaneen yhtiön asuinvaltiosta. Tutkielman aiheen ja tarkoituksen näkökulmasta keskeisin verovapauden soveltamista koskeva objektiivinen edellytys koskee omaisuuslajia eli sitä, että osakkeen on kuuluttava luovuttajayhtiön käyttöomaisuuteen. Omaisuuslajivaatimuksen lisäksi yhtiön on tullut omistaa vähintään kymmenen prosenttia kohdeyhtiön osakepääomasta yhtäjaksoisesti vähintään vuoden ajan, eikä omistusajanjakso ole saanut päättyä kuin enintään vuotta ennen osakeluovutusta. Lisäksi yksi objektiivisista edellytyksistä liittyy yhtiön harjoittamaan liiketoimintaan ja verovapauden soveltamisen ulkopuolelle on jätetty kiinteistö- ja asunto-osakeyhtiöt sekä sellainen osakeyhtiö, jonka pääasiallinen toiminta käsittää tosiasiallisesti kiinteistöjen hallinnan ja omistamisen. Viimeinen EVL 6 b §:n soveltamista koskeva säännöksestä ilmenevä objektiivinen edellytys on se, että kohdeyhtiön tulee olla joko suomalainen yhtiö tai sellainen yhtiö, johon sovelletaan EU:n emo-tytäryhtiödirektiiviä tai jonka asuinvaltion ja Suomen välillä on voimassa oleva verosopimus, jota sovelletaan myös yhtiön jakamaan osinkoon.

EVL 6 b §:n soveltamisedellytyksiä tarkastellessa tutkielmassa on ilmennyt, että varsin teknisluontoisen säännöksen monimutkaisuus ja siihen liittyvä problematiikka näyttävät kohdentuvan erityisesti käyttöomaisuuden käsitteeseen eli toisin sanoen siihen, milloin osakkeen katsotaan kuuluvan sen omistajayhtiön eli luovutuksessa luovuttajayhtiön käyttöomaisuuteen.

6.1.2 Toinen tutkimuskysymys

Toisena tutkimuskysymyksenä tutkielmassa on arvioitu sekä tarkasteltu osakkeen käyttöomaisuusluonnetta sekä arvioitu, mitkä ovat käyttöomaisuusosakkeiden tunnusmerkit vallitsevassa oikeustilassa. Lisäksi toisen tutkimuskysymyksen osalta tutkielmassa on arvioitu, onko tulolähdejaon poistuminen tosiasiaa vaikuttanut elinkeinoverolain käyttöomaisuuden ja

erityisesti käyttöomaisuusosakkeen käsitteen alaan tai sen tulkintaan. Käyttöomaisuuden omaisuuslaji on määritelty EVL 12 §:ssä, jota ei ole muutettu tulolähdejaon poistumisen seurauksena. EVL 12 §:ssä tarkoitettu käyttöomaisuus on säännöksessä määritelty varsin suppeasti eikä se juurikaan anna selvyyttä siihen, milloin osake tosiasiallisesti katsotaan sen omistajayhtiön käyttöomaisuudeksi. Asiaa tarkastellessa tutkielmassa on havaittu, että osakkeen käyttöomaisuusluonteen arvioinnissa ja toisin sanoen käyttöomaisuusosakkeen kriteereiden hahmottamisessa tulee tukeutua lainsäädännön lisäksi lain esitöihin eli hallituksen esityksiin, mutta erityisesti tukea tulee hakea KHO:n ratkaisukäytännöstä. Tutkielmassa onkin osoitettu, että käyttöomaisuuden määritelmä luovutettavan osakkeen osalta on saanut ja saa edelleen keskeisen sisältönsä oikeuskäytännössä.

Sen selvittämiseksi, milloin osakkeen katsotaan kuuluvan sen omistajayhtiön käyttöomaisuuteen, tutkielmassa on perehdytty varsin tarkasti ja laajasti KHO:n muuttuneeseen oikeuskäytäntöön, joka kattaa KHO:n kevään 2024 vuosikirjaratkaisut. Ratkaisut osoittavat, että KHO:n ratkaisukäytäntö käyttöomaisuusosakkeen luovutuksen osalta on muuttunut nimenomaisesti osakkeen käyttöomaisuusluonteen tulkinnan ja arvioinnin osalta. Aikaisemmassa oikeuskäytännössä korostetun kohdeyhtiön ja luovuttajayhtiön välisen toiminnallisen ja hallinnollisen sijaan, osakkeen käyttöomaisuusluonnetta tulee arvioida sen perusteella, katsotaanko kohdeyhtiön osakkeiden palvelevan luovuttajayhtiön elinkeinotoiminnan tarkoitusta. KHO on katsonut, että sitä, milloin osakkeiden katsotaan palvelevan luovuttajayhtiön elinkeinotoimintaa ja olevan luovuttajayhtiön käyttöomaisuutta, on arvioitava yksittäisessä tapauksessa tapausta koskevasta tosiseikastoista hahmottavien seikkojen perusteella. KHO:n ratkaisusta on tutkielman neljännessä pääluvussa hahmotettu useita seikkoja, joiden voidaan katsoa puoltavan osakkeen käyttöomaisuusluonnetta sekä seikkoja, joiden voidaan katsoa puhuvan käyttöomaisuusluonnetta vastaan. Tutkielmassa on kuitenkin osoitettu, ettei nämä edellä mainitut seikat ole tyhjentäviä vaan pikemminkin esimerkinomaisia seikkoja, jotka eivät poissulje muita mahdollisia seikkoja.

Tutkielmassa esitetyn mukaisesti KHO:n kevään 2024 ratkaisut osoittavat myös sen, että kun yksittäisestä tapauksesta on tunnistettavissa käyttöomaisuusluonnetta vastaan puhuvia sekä puoltavia seikkoja, tulee kiinnittää huomiota osakeluovutuksen taustalla olevan omistusrakenteen muodostamista koskeviin liiketoimintaan liittyviin syihin. Niin kuin tutkielman neljännessä pääluvussa on esitetty tällaisia seikkoja voivat liittyä muun muassa kohdeyhtiön osakaspositioon ja osakekannan omistuksen suuruuteen sekä keston,

rahoitukselliseen yhteyteen, toimialojen samankaltaisuuteen tai vastaavasti eroavaisuuksiin yhtiöiden välisissä toimialoissa, luovuttajayhtiön osakkeenomistajien määrään, konserniyhtiöiden väliseen keskinäiseen liiketoimintaan, laskutuksen suuruuteen suhteessa liikevaihdon määrään, veloitettavien palveluiden sisältöön, työntekijöiden positioihin, sekä omistusrakenteen muodostumistapoihin²⁴⁵. Tutkielmassa on hahmotettu KHO:n ratkaisukäytännön valossa tällaisiksi liiketoiminnan syiksi muun muassa riskienhallinnalliset toimet ja syyt, rahoituksen järjestämiseen liittyvät syyt sekä liiketoiminnan laajentamiseen ja johtamiseen liittyvät perusteet. Tutkielmassa on myös osoitettu, että KHO:n ratkaisukäytännön ja vallitsevan oikeustilan nojalla käyttöomaisuusosakkeelle on haasteellista määritellä varsinaisia kriteereitä, sillä osakkeen käyttöomaisuusluonteen arviointi on tapauskohtaista sekä tulkinnanvaraista ja se näyttää perustuvan lähtökohtaisesti lainsoveltajan kokonaisarviointiin.

KHO:n kevään 2024 ratkaisuja analysoimalla ja niissä esitetyjä perusteluita jäsentämällä ja systematisoimalla sekä myös oikeus- ja ammattikirjallisuutta ja kannanottoja läpikäymällä, tarkastelussa on käynyt ilmi, että KHO:n ratkaisut kiistatta tiukentavat verovapaussäännöksen soveltumista perhe- ja sukuomisteisten holdingyhtiöiden kohdalla.²⁴⁶ Edellä mainittujen yhtiöiden osalta uskaltaneekin todeta, että riski EVL 6 b §:n soveltamattomuudesta on kasvanut KHO:n kevään 2024 vuosikirjaratkaisujen myötä. Edellä jo mainitusti ratkaisut osoittavat, että erityisesti tällaisten perhe- ja sukuomisteisten holdingyhtiöiden omistamien tytäryhtiöosakkeiden käyttöomaisuusluonteen arviointi ratkeaa tapauskohtaisesti kokonaisarvioinnissa.

Tutkielmassa on todettu, että KHO:n ratkaisukäytäntö osakkeen käyttöomaisuusluonteen arvioinnin ja verovapaussäännöksen soveltumisen arvioinnin osalta, oikeustila on joiltain osin muuttunut tulolähdejaon poistumisen myötä. KHO:n ratkaisujen ei varsinaisesti ole tutkielmassa katsottu kuitenkaan kaventavan käyttöomaisuusosakkeiden alaa siitä, millaiseksi se on aikaisemman oikeuskäytännön myötä muodostunut, mutta ratkaisujen voi kuitenkin nähdä muuttavan käyttöomaisuuden tulkintaa ja arviointia. Käyttöomaisuusluonteen arviointi sekä tulkinta ovat selkeytynyt siltä osin, että arvioinnissa tulee aina kiinnittää ensiksi huomiota siihen, palveleeko kohdeyhtiön osakkeen sen emoyhtiön elinkeinotoiminnan tarkoitusta. Edellä

²⁴⁵ Tutkielmassa esitetyt puoltavat ja vastaan puhuvat seikat on johdettu KHO:n kevään 2024 ennakkoratkaisusta sekä huomioon ottaen muun muassa Vesa-Pekka Nuotion artikkeli ja Verohallinnon ohjeistus. Katso muun muassa Nuotio 2024, s. 12-13; Verohallinto 2024b, kohta 3.2.2.

²⁴⁶ Ammatillisten kannanottojen osalta katso esimerkiksi Kilpeläinen 2024.

mainitusta huolimatta käyttöomaisuusluonteen arvioinnin ollessa edelleen tulkinnanvaraista ja sen perustuessa lähtökohtaisesti aina kokonaisarviointiin, ei oikeustila sinällään näytä varsinaisesti selkiytyneen tai täsmentyneen. Täten, se milloin osakkeen katsotaan kuuluvan käyttöomaisuuteen, vaikuttaa edelleen osittain jääneen niin sanotuksi ikuisuuskysymykseksi.

6.1.3 Kolmas tutkimuskysymys

Kolmantena tutkimuskysymyksenä tutkielmassa on tarkasteltu, ovatko EVL 6 b §:n sekä erityisesti EVL 12 §:n soveltamisedellytykset julkisesti noteeraamattoman osakkeen osalta tarpeeksi täsmällisiä ja onko vallitseva oikeuskäytäntö tarpeeksi yhtenäistä oikeusvarmuuden ja verotuksen ennakoitavuuden näkökulmasta.

Tutkielmassa on aiemmin todettu, että EVL 12 §:ssä tarkoitetun käyttöomaisuuden yleispiirteinen määritelmä ilmentää varsin hyvin Suomessa lähtökohtaisesti omaksuttua yleistasoista verolainsäädäntötekniikkaa²⁴⁷. Kysymys EVL 6 b §:n ja erityisesti EVL 12 §:n täsmällisyydestä on osittain haastava, sillä liian täsmällinen ja tarkkarajainen sääntely voi tarkoittamattaan rajata käyttöomaisuusosakkeen sekä verovapaussäännöksen soveltamisalan ulkopuolelle mahdollisesti sellaisia tilanteita ja osakeluovutuksia, joiden tosiasiallisesti ja lainsäätäjän tarkoituksen mukaan kuuluisi soveltamisalan piiriin. Toisaalta liian yleispiirteinen lainsäädäntö näyttäytyy problemaattisena legaliteettiperiaatteen näkökulmasta, kun verotuksesta on säädettävä lailla, jota koskee vaatimus täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta. Näin ollen, vaikka sääntelyn osalta katsottaisiin, että se voisi joiltain osin olla täsmällisempää ja tarkkarajaisempaa oikeusvarmuuden ja ennakoitavuuden näkökulmasta, ei lainsäädännön täsmentäminen kuitenkaan välttämättä ole tarkoituksenmukaista, jos sääntelyn kohteena olevaa käsitettä tai edellytyksiä voidaan täsmentää tarvittavalla tasolla KHO:n oikeuskäytännössä.

Tutkielmassa on katsottu, että oikeusvarmuuden ja verotuksen ennakoitavuuden toteutumisen osalta toivottavaa on, että käyttöomaisuuden määritelmä ja osakkeen käyttöomaisuusluonteen arviointi vielä täsmentyisi tulevaisuudessa KHO:n uusien ennakkoratkaisujen kautta. Kuitenkin tämänhetkisessä oikeustilassa verovelvollisen on suositeltavaa hakea yksittäisessä tapauksessa ennakkoratkaisua riskienhallinnan näkökulmasta. Edellä mainitun lisäksi osakkeet luovuttavan yhtiön tulee jo osakeluovutusta suunnitellessaan huomioida KHO:n muuttunut ratkaisukäytäntö koskien erityisesti osakkeen käyttöomaisuusluonteen arviointia sekä se, miten yhtiö pystyy

²⁴⁷ Suomessa omaksutusta yleisluontoisesta lainsäädäntötekniikasta katso Tikka 1995, s. 55.

perustelemaan sekä osoittamaan ulkopuoliselle taholle, että kyseessä olevat luovutettavat osakkeet kuuluvat yhtiön käyttöomaisuuteen ja ovat verovapaasti luovutettavissa. Edellä mainittu voi vaatia esimerkiksi erilaisten sisäisten järjestelyjen muuttamista ja päivittämistä.

KHO:n oikeuskäytännön yhtenäisyyttä on tutkielmassa tarkasteltu pääasiassa KHO:n kevään 2024 ratkaisujen osalta, ja ratkaisujen on tutkielmassa osoitettu olevan toisiinsa nähden pääasiassa varsin yhtenäisiä. Tutkielmassa on lyhyesti myös pohdittu lainsäädännön ja oikeuskäytännön välistä yhtenäisyyttä, mikä ei näytä olevan täysin vankalla pohjalla. Tutkielmassa edellä mainittua on perusteltu muun muassa sillä, että KHO:n uudet ratkaisut näyttävät noudattavan hallituksen esitystä siltä osin, että ratkaisukäytäntö on tiukentanut verovapaussäännöksen soveltumisedellytyksiä perhe- ja sukuomisteisten holdingyhtiöiden osalta, mutta ristiriidassa ne taas näyttävät olevan hallituksen esityksen kanssa siltä osin, että hallituksen esityksessä on todettu, että vanhaa oikeuskäytäntöä tulee jatkossakin soveltaa tulolähdejaon poistumisesta huolimatta.²⁴⁸

Vanhan oikeuskäytännön soveltamisen sijaan KHO on päätenyt soveltamaan täysin uutta arviointikriteeriä ja näin ollen sivuuttanut aikaisemmissa ratkaisuisaan muodostamansa ja soveltamansa arviointikriteerin. Perhe- ja sukuomisteisten holdingyhtiöiden tiukentunut verokohtelu ei myöskään näytä saavan tukea suoraan lainsäädännöstä, minkä voidaan katsoa olevan problemaattista legaliteettiperiaatteen näkökulmasta etenkin, kun tiukentunut verokohtelu asettaa edellä mainitut yhtiöt muihin yhtiöihin nähden epäedullisempaan asemaan käyttöomaisuusosakkeen verovapaan luovutuksen soveltumisen näkökulmasta, johtuen niiden omistusrakenteesta.

6.2 Jatkotutkimusehdotukset ja loppusanat

6.2.1 Jatkotutkimusehdotukset

Tutkielman kohteena on osakkeen ja erityisesti julkisesti noteeraamattoman tytäryhtiöosakkeen käyttöomaisuusluonteen arviointi ja osakkeen luovutuksesta aiheutuneen luovutusvoiton verokohtelu elinkeinoverolain näkökulmasta tulolähdejaon poistumisesta seuranneessa oikeustilassa. Tutkielmassa on näin ollen keskitytty niin EVL 12 §:ssä tarkoitettuun käyttöomaisuuteen osakkeen näkökulmasta sekä EVL 6 b §:n verovapaussäännöksen

²⁴⁸ Katso HE 2018/257, s. 25.

soveltumiseen. Vaikka tutkielmassa on myös sivuttu verovapaata luovutusta sekä käyttöomaisuusluonnetta julkisesti noteeratun kohdeosakkeen osalta KHO:n ratkaisun KHO 2024:43 osalta, on tutkielmassa keskitetty lähtökohtaisesti julkisesti noteeraamattoman yhtiön osakkeeseen tutkielman aiheen, tarkoituksen sekä tutkimuskysymysten näkökulmasta. Yksi mahdollinen sekä mielenkiintoinen jatkotutkimusehdotus liittyikin nimenomaan kohdeosakkeeseen eli luovutettavan yhtiön osakkeeseen ja siihen, että osakkeen käyttöomaisuusluonnetta ja sen arviointia sekä osakkeen verovapaata luovutusta tarkasteltaisiin vielä laajemmin nimenomaan julkisesti noteeratun yhtiön osakkeen näkökulmasta ja mahdollisesti vielä siten, että tarkastelu laajennettaisiinkin rajat ylittäviin tilanteisiin eli tilanteisiin, joissa kohdeyhtiö ei ole kotimainen osakeyhtiö.

Omaisuuksilajien osalta tässä tutkielmassa on keskitytty käyttöomaisuuteen ja rajanvetotilanteiden osalta oikeuskäytännön valossa ainoastaan käyttöomaisuuteen sekä muuhun omaisuuteen. Muiden EVL:n omaisuuslajien osalta tutkielmassa on ainoastaan lyhyesti esitelty EVL 9 §:ssä tarkoitettu rahoitusomaisuus, 10 §:ssä tarkoitettu vaihto-omaisuus sekä 11 §:ssä tarkoitettu sijoitusomaisuus. Toinen mielenkiintoinen jatkotutkimusnäkökulma liittyikin nimenomaan edellä mainittuihin omaisuuslajeihin siten, että jatkotutkimuksessa käyttöomaisuuden näkökulmasta tarkastelua sekä rajanvetotilanteiden arviointia voisi laajentaa muun omaisuuden lisäksi muihin omaisuuslajeihin esimerkiksi oikeuskäytännön valossa.

Kolmannessa jatkotutkimusehdotuksessa tutkielman aihetta lähestytään huomattavasti erilaisemmasta näkökulmasta, kun jatkotutkielmaan ehdotetaan tuotavaksi lainopin lisäksi uusi tutkimusmetodi, oikeusvertailu. Mielenkiintoista olisikin tutkia luovutettavan osakkeen luovutusvoiton verokohtelua vertailemalla Suomessa vallitsevaa oikeustilaa kussakin Pohjoismaassa vallitsevaan oikeustilaan tai vaihtoehtoisesti vertailemalla Suomen oikeustilaa tiettyyn Pohjoismaahan ja siellä vallitsevaan oikeustilaan.

6.2.2 Loppusanat

Tutkielmassa on perustellusti osoitettu, että käyttöomaisuusosakkeen verovapaata luovutusta koskeva epäselvyys ja monimutkaisuus näyttää paikantuvan nimenomaisesti EVL 12 §:ssä tarkoitettuun käyttöomaisuuden käsitteeseen ja erityisesti siihen, milloin osakkeen katsotaan kuuluvan luovuttajayhtiön käyttöomaisuuteen siten, että osakkeen luovutuksesta aiheutunut luovutusvoitto on verovapaata elinkeinotoiminnan tuloa EVL 6 b §:n nojalla. Vaikka käyttöomaisuusluonteen arviointi on tietyiltä osin täsmentynyt KHO:n oikeuskäytännön myötä,

ei arviointia koskeva tulkinnanvaraisuus sekä tapauskohtaisuus näytä kuitenkaan poistuneen. Toisin sanoen hyvin usein yksittäisen tapauksen lopputulos muodostuu nimenomaisesti lain soveltajan tapauskohtaisessa kokonaisarviointinnissa.

Alhola on todennut kirjoituksessaan, että käyttöomaisuusosakkeisiin liittyvät kysymykset ovat olleet yksi viimevuosien tyypillisimmistä ristiriitatilanteista verovelvollisen ja verottajan välillä riitojen koskiessa pääasiassa osakeyhtiömuotoisten yritysten käyttöomaisuusosakkeiden luovutusten verovapautta.²⁴⁹ Tutkielmassa esitetyn perusteella ei vaikuttane siltä, että edellä mainitut ristiriitatilanteet tulevat merkittävästi kevään 2024 ratkaisujen myötä vähenemään. Ainakaan ennakkoratkaisujen hakemisen tarve tai kannattavuus ei tule tuskin huomattavasti laskemaan lähitulevaisuudessa varsinkaan, jos verovelvollinen on perhe- tai sukuomisteinen holdingyhtiö, jonka osakas pohja on suppea. Näin ollen osakkeen käyttöomaisuusluonteen arvioinnin tapauskohtaisuudesta, tulkinnanvaraisuudesta sekä kokonaisarviointiin perustuvan tarkastelun johdosta, konserneissa tuleekin riskien hallinnoimiseksi arvioida entistä tarkemmin ja laajemmin, täytyvätkö verovapauden edellytykset tiettyjen osakeluovutusten osalta vallitsevan oikeustilan valossa.

Tulevien vuosien aikana onkin varsin mielenkiintoista nähdä, millainen tosiasiallinen vaikutus KHO:n kevään 2024 ratkaisuilla tulee mahdollisesti olemaan esimerkiksi verovelvollisten laatimien ennakkoratkaisuhakemusten määrään. Lisäksi mielenkiintoista on myös nähdä se, miten ja millaiseksi KHO:n ratkaisukäytäntö koskien käyttöomaisuusosakkeita ja verovapaussäännöksen soveltamista tulee vuosien saatossa kehittymään ja mahdollisesti muuttumaankin.

²⁴⁹ Alhola 2024.